

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2001 M. LIEPOS 11 D. NUTARIMO NR. 899 „DĖL MINIMALIŲ KVALIFIKACINIŲ VALSTYBINIŲ MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJŲ MOKSLO DARBUOTOJŲ, KITŲ TYRĖJŲ IR DĖSTYTOJŲ PAREIGYBIŲ REIKALAVIMŲ APRAŠO, KONKURSŲ VALSTYBINIŲ MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJŲ MOKSLO DARBUOTOJŲ, KITŲ TYRĖJŲ IR DĖSTYTOJŲ PAREIGAS EITI ORGANIZAVIMO, MOKSLO DARBUOTOJŲ, KITŲ TYRĖJŲ IR DĖSTYTOJŲ ATESTAVIMO TVARKOS APRAŠO IR PEDAGOGINIŲ VARDŲ SUTEIKIMO UNIVERSITETUOSE TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO“ (2005 M. RUGPJŪČIO 18 D. REDAKCIJA) 2.3.1 PUNKTO, ŠIUO LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMU (2005 M. RUGPJŪČIO 18 D. REDAKCIJA) PATVIRTINTO MINIMALIŲ KVALIFIKACINIŲ VALSTYBINIŲ MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJŲ MOKSLO DARBUOTOJŲ, KITŲ TYRĖJŲ IR DĖSTYTOJŲ, DIRBANČIŲ HUMANITARINIŲ IR SOCIALINIŲ MOKSLŲ SRITYSE, PAREIGYBIŲ REIKALAVIMŲ APRAŠO (2005 M. RUGPJŪČIO 18 D. REDAKCIJA) 2.2, 2.5, 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4 PUNKTŲ IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2003 M. LIEPOS 18 D. NUTARIMU NR. 962 „DĖL HABILITACIJOS TVARKOS PATVIRTINIMO“ PATVIRTINTOS HABILITACIJOS TVARKOS 3.1 PUNKTO ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2007 m. gegužės 5 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Tomos Birmontienės, Egidijaus Kūrio, Kęstučio Lapinsko, Zenono

Namavičiaus, Ramutės Ruškytės, Vytauto Sinkevičiaus, Stasio Stačioko, Romualdo Kęstučio Urbaičio,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Prezidento atstovėms Respublikos Prezidento patarėjoms Nerijai Putinaitei, Mildai Vainiutei ir Irenai Vaišvilaitei,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovei Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos sekretorei Danguolei Bublionei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2007 m. balandžio 2, 4 d. išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 18/06 pagal pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Prezidento 2006 m. gegužės 22 d. prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 906 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ nauja redakcija išdėstyto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų aprašo, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos aprašo ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2.3.1 punktas, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų aprašo, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos aprašo ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) patvirtinto Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybių reikalavimų aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2, 2.5, 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4 punktai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 962 „Dėl Habilitacijos tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos Habilitacijos tvarkos 3.1 punktas ta apimtimi, kuria nustatyta, kad ne mažiau kaip du moksliniai straipsniai turi būti paskelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 14 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Konstitucinis Teismas

nustatė:**I**

1. Pareiškėjas – Respublikos Prezidentas 2006 m. gegužės 22 d. išleido dekretą Nr. 628 „Dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą“ (toliau – ir Dekretas).

Dekretu Konstitucinio Teismo prašoma ištirti, ar Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 906 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – ir Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimas Nr. 906) nauja redakcija išdėstyto Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų aprašo, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos aprašo ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – ir Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 899) 2.3.1 punktas, Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) patvirtinto Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybių reikalavimų aprašo (toliau – ir Aprašas) (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2, 2.5, 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4 punktai, Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 962 „Dėl Habilitacijos tvarkos patvirtinimo“ (toliau – ir Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. 962) patvirtintos Habilitacijos tvarkos 3.1 punktas ta apimtimi, kuria nustatyta, kad ne mažiau kaip du moksliniai straipsniai turi būti paskelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, neprieštarauja Konstitucijos 14 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Šis Respublikos Prezidento prašymas Konstituciniame Teisme gautas 2006 m. gegužės 23 d.

2. Konstitucinis Teismas 2006 m. gegužės 25 d. sprendimu „Dėl pareiškėjo prašymo priėmimo“ priėmė šį pareiškėjo – Respublikos Prezidento prašymą. L. e. p. Konstitucinio Teismo pirmininko pranešimas apie pareiškėjo – Respublikos Prezidento prašymo priėmimą „Valstybės žiniose“ oficialiai buvo paskelbtas 2006 m. gegužės 27 d. Nuo tos dienos iki bus paskelbtas Konstitucinio Teismo nutarimas šioje konstitucinės justicijos byloje Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkto, Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2, 2.5, 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4 punktų, Habilitacijos tvarkos 3.1 punkto galiojimas yra

sustabdytas (pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį, Konstitucinio Teismo įstatymo 26 straipsnio 2 dalį).

II

Pareiškėjo – Respublikos Prezidento prašymas grindžiamas šiais argumentais.

1. Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punkte nustatyta: „Institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinius reikalavimus, turi atsižvelgti į: 2.3.1. mokslinių straipsnių skelbimą leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba <...>.“

Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkte nustatyta: „Institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašus, turi atsižvelgti į: <...> 2.2. mokslo straipsnius, paskelbtus periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose arba vienkartiniuose mokslo leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba <...>; 2.5. mokslo konferencijų pranešimų medžiagą, mokslo recenzijas periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose arba vienkartiniuose mokslo leidiniuose, išleistuose leidyklose, įregistruotose Tarptautinės ISBN agentūros Tarptautiniame ISBN leidėjų registre <...>, arba tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose <...>.“

Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3 punkte nustatyta: „Nustatomi šie minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai asmenims, siekiantiems dalyvauti konkurse eiti mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas: 3.1. į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie <...> Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 962 „Dėl Habilitacijos tvarkos patvirtinimo“ <...> nustatyta tvarka atliko habilitacijos procedūrą arba turi habilituoto daktaro mokslo laipsnį ir per pastaruosius 5 metus įvykdė bent vieną iš šių reikalavimų: <...> 3.1.2. paskelbė mokslo straipsnių periodiniuose, tęstiniuose arba vienkartiniuose tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose ir vadovavo sėkmingam mokslo daktarų parengimui arba parengė metodinių priemonių; 3.1.3. paskelbė reikšmingą mokslo darbą ar vadovėlį aukštajai mokyklai ir bent vieną mokslo straipsnį periodiniame ar tęstiniame tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje; 3.1.4. paskelbė reikšmingų mokslo šaltinių publikacijų arba atliko reikšmingų mokslo taikomųjų darbų ir paskelbė bent vieną mokslo straipsnį tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje <...>.“

Pareiškėjo aiškinimu, minėtos nuostatos įpareigoja mokslo darbus skelbti tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose.

1.1. Pareiškėjo nuomone, ginčijamos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) ir juo patvirtinto Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija)

nuostatos konstituciniam teisinės valstybės principui prieštarauja dėl šių motyvų.

1.1.1. Pareiškėjo teigimu, Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarime Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) ir juo patvirtintame Apraše (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) esminiai valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslininko ar dėstytojo pareigybių reikalavimai nustatyti vartojant neapibrėžtas formuluotes: „leidiniai, referuojami Mokslinės informacijos instituto“, „leidiniai kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse“, „tarptautinėse duomenų bazėse referuojami leidiniai“. Toks neapibrėžtumas leidžia Lietuvos mokslo tarybai kai kurias iš jų (pavyzdžiui, formuluotę „kitos pripažintos duomenų bazės“) savo nuožiūra detalizuoti. Dėl to gali atsirasti teisinis netikrumas, nes mokslininkams, dėstytojams, taip pat jais tapti siekiantiems asmenims neaišku, kokioje valstybėje ir kokia kalba leidžiamas tradiciškai prestižiniu laikomas tęstinis socialinių ar humanitarinių mokslų darbų leidinys yra arba bus įtrauktas į tarptautinę duomenų bazę.

1.1.2. Abejotina (remiantis Konstitucinio Teismo jurisprudencija), ar Vyriausybės nutarimu gali būti reguliuojami santykiai, susiję su žmogaus teisės pasirinkti darbą įgyvendinimu. Pareiškėjo teigimu, baigtinis privalomų (minimalių) valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslininkų ar dėstytojų pareigybių reikalavimų sąrašas turėtų būti nustatytas įstatymu; vargu ar tokie reikalavimai gali būti nustatyti Vyriausybės nutarimu, taip pat vargu ar Lietuvos mokslo tarybai Vyriausybės nutarimu gali būti pavedama savo dar žemesnės nei Vyriausybės nutarimai galios teisės aktais nustatyti pripažintų tarptautinių duomenų bazių sąrašą, prieš tai neįtvirtinus kriterijų, pagal kuriuos tai turi būti daroma, ir nenumačius, pasak pareiškėjo, „įvykdymo terminų“, t. y. ar Lietuvos mokslo tarybai gali būti nustatyti įgaliojimai savo nuožiūra reguliuoti santykius, susijusius su žmogaus teise laisvai pasirinkti darbą. Todėl, pareiškėjo nuomone, yra pagrindo abejoti, ar ginčijamomis nuostatomis nėra pažeidžiamas iš konstitucinio teisinės valstybės principo, kitų konstitucinių nuostatų kylantis imperatyvus reikalavimas įstatymų leidėjui ir kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos, taip pat ar nėra pažeidžiamas teisės akto formos reikalavimas.

1.1.3. Pareiškėjo aiškinimu, Konstitucijos 1 straipsnio nuostata, kad Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika, reiškia ir tai, kad valstybės institucijų veiklos, jų priimamų sprendimų negali saistyti aplinkybės, esančios už valstybės ribų. Kvalifikaciniai reikalavimai mokslininkams turi atitikti Lietuvos, kaip nepriklausomos valstybės, statusą ir negali priklausyti nuo aplinkybių, kurioms Lietuvos valstybė negali daryti įtakos. Tokie reikalavimai sietini tik su Lietuvos valstybės nustatyta ir šioje valstybėje įgyvendinamų kriterijų visuma.

1.2. Pareiškėjo nuomone, ginčijamos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) ir juo patvirtinto Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) nuostatos prieštarauja ir Konstitucijos 14 straipsniui, pagal kurį valstybinė kalba yra lietuvių kalba;

taip yra dėl toliau dėstomų motyvų.

Konstituciniu valstybinės lietuvių kalbos statuso įtvirtinimu yra saugomas tautos tapatumas. Humanitarinių ir socialinių mokslų plėtra – labai svarbi tautos savimonės kaitos reaguojant į besikeičiančią tikrovę ir kartu saugant tautos tapatumą sąlyga. Lietuvių kalbos – valstybinės kalbos – pirmumas humanitariniuose ir socialiniuose moksluose yra neatsiejamas nuo pilietinės tautos integravimo, jos suvereniteto raiškos. Pareiškėjo tikinimu, Konstitucija draudžia kurią nors viešojo gyvenimo sritį reglamentuojančiais (taigi ir valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslininkų bei dėstytojų pareigybų privalomus (minimalius) reikalavimus nustatančiais) teisės aktais nevalstybinei (užsienio) kalbai eksplicitiškai arba implicitiškai suteikti prioritetą prieš valstybinę kalbą.

Valstybė savo funkcijas vykdo per tam tikras, visų pirma valstybines, institucijas; įstatymu nustatant, kad tam tikros valstybės funkcijos kuria nors apimtimi yra vykdomos ne per valstybines, bet kitas institucijas, būtina paisyti Konstitucijos.

Tuo tarpu visoms valstybinėms mokslo ir studijų institucijoms privalomuose Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkte, Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2, 2.5, 3.1.2., 3.1.3, 3.1.4 punktuose yra įtvirtintas reikalavimas mokslo darbus skelbti tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose; šitaip pirmenybė yra suteikta užsienio kalba parengtiems mokslo darbams, nevalstybinei (užsienio) kalbai (ja parašytiems mokslo darbams) suteiktas prioritetas prieš valstybinę lietuvių kalbą (ja parašytus mokslo darbus), nes Lietuvoje lietuvių kalba leidžiami ir prestižiniais (mokslo požiūriu) laikomi leidiniai nei tame Vyriausybės nutarime, nei juo patvirtintame Apraše tiesiogiai nenumatyti ir jie gali būti reikiamas publikacijų šaltinis tik tuo atveju, jei yra įtraukti į tarptautines duomenų bazines ir jose referuojami. Toks teisinis reguliavimas sudaro prielaidas pažeisti konstitucinį lietuvių kalbos, kaip konstitucinės vertybės, statusą ir neatitinka Konstitucijos 14 straipsnio.

Be to, pareiškėjo manymu, Aprašas turi pateikti kriterijus, kurie leistų įvertinti mokslininko mokslinę kompetenciją, o tarptautinių duomenų bazių paskirtis yra ne vertinti mokslo kokybę, bet užtikrinti mokslo sklaidą. Tokios duomenų bazės nelaikytinos vienu pagrindinių mokslinės veiklos kriterijų. Vadovaujantis vien formaliu kriterijumi (kai moksliniai straipsniai vertinami ne pagal turinį, o pagal tai, kur jie paskelbti) ne tik yra ignoruojama konstitucinė valstybinės kalbos samprata, bet ir neužtikrinama, kad mokslinės veiklos vertinimas bus teisingas ir pagrįstas.

2. Pareiškėjo nuomone, dėl tų pačių motyvų Konstitucijai prieštarauja ir Habilitacijos tvarkos 3.1 punktas, pagal kurį ne mažiau kaip du habilitacijos siekiančio mokslininko moksliniai straipsniai turi būti paskelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazines.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens –

Vyriausybės atstovės D. Bublienės rašytiniai paaiškinimai, taip pat papildomi paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijamos Vyriausybės nutarimų nuostatos neprieštarauja Konstitucijai. Suinteresuoto asmens atstovės pozicija grindžiama šiais argumentais.

1. Esminius reikalavimus dėstytojo ir mokslininko pareigoms užimti nustato ne poįstatyminis teisės aktas (kaip teigia pareiškėjas), o Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymas (jo 28 straipsnis). Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija), atsižvelgiant *inter alia* į mokslo srities ypatumus, yra nustatyti minimalūs kvalifikaciniai pareigybių reikalavimai; papildomus reikalavimus gali nustatyti pačios valstybinės mokslo ir studijų institucijos. Jeigu tokie kvalifikaciniai reikalavimai būtų nustatomi tik įstatymu, valstybinės mokslo ir studijų institucijos jų išvis negalėtų nustatyti; taip galėtų būti ribojama asmens teisė į darbą.

Nustatydamą savo mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimus, kiekviena valstybinė mokslo ir studijų institucija Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1 punkte nustatytus minimalius reikalavimus gali pakartoti arba papildyti, susiedama su savo veiklos pobūdžiu, tam tikrų funkcijų vykdymu. D. Bublienės teigimu, nustatydamas aukštesnio lygio reikalavimus tos institucijos turi skatinti gerinti mokslinių tyrimų ir studijų kokybę bei rezultatyvumą.

2. Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarime Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) nustatytas pavedimas Lietuvos mokslo tarybai tvirtinti „kitų“ pripažintų tarptautinių duomenų bazių sąrašą sietinas su jos, kaip Seimo ir Vyriausybės patarėjos bei mokslinės ekspertės, paskirtimi. Suinteresuoto asmens atstovės teigimu, Lietuvos mokslo tarybos sudėtis užtikrina įvairių mokslo sričių bei mokslo ir studijų institucijų atstovavimą, todėl jos patvirtintas atrinktų tarptautinių duomenų bazių sąrašas atskleidžia pačių mokslininkų (jiems atstovaujančių asmenų) susitarimą, kokias duomenų bazes laikyti tarptautinėmis duomenų bazėmis. Ši institucija yra kompetentinga pati spręsti, kokias duomenų bazes priskirti tarptautinėms duomenų bazėms, taip pat nustatyti atrankos kriterijus. Tokius kriterijus Lietuvos mokslo taryba patvirtino 2005 m. lapkričio 21 d. plenariniame posėdyje; jie yra nurodyti Lietuvos mokslo tarybos 2005 m. gruodžio 19 d. nutarimo Nr. VI-24 „Dėl Tarptautinių duomenų bazių sąrašo“, kuriuo patvirtintas duomenų bazių sąrašas, 1 punkte.

Nors Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarime Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) nenustatytas terminas, per kurį turi būti patvirtintas tarptautinių duomenų bazių sąrašas, Lietuvos mokslo taryba, vadovaudamasi tuo, kad reikiama teisės aktai turi būti priimti iki tokios datos, kad juos būtų galima taikyti *de jure* ir *de facto*, galėjo pati numatyti, kada įvykdyti tą Vyriausybės pavedimą.

3. Suinteresuoto asmens atstovės nuomone, Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarime Nr.

899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) vartojamos sąvokos yra aiškios ir apibrėžtos. Mokslinės informacijos instituto duomenų bazė yra žinoma tarptautiniu mastu. Kitų pripažintų duomenų bazių sąrašą sudaro ir viešai „Valstybės žiniuose“ skelbia Lietuvos mokslo taryba. Taigi Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.5 punkto formuluotė „tarptautinės duomenų bazės“ apima Mokslinės informacijos instituto duomenų bazę ir duomenų bases, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba. Pripažintomis leidyklomis vadinamos leidyklos, įregistruotos Tarptautinės ISBN agentūros Tarptautiniame ISBN leidėjų registre.

Reikalavimas, kad moksliniai straipsniai turi būti paskelbti recenzuojamuose leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazę, buvo nustatytas atsižvelgus į šios duomenų bazės visuotinį pripažinimą ir siekiant suvienodinti užsienio ar tarptautinių mokslo organizacijų mokslo leidinių sampratą, kurią įvairios institucijos iki tol traktavo skirtingai.

4. Pagal dar 2000 m. išleistą Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymą minimalius kvalifikacinius dėstytojų ir mokslo darbuotojų pareigybių reikalavimus turėjo nustatyti Vyriausybė arba jos įgaliota institucija. Šią Aukštojo mokslo įstatymo nuostatą Vyriausybė įgyvendino savo 2001 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 899. Nuo šio Vyriausybės nutarimo įsigaliojimo dienos mokslininkams, mokslo ir studijų institucijoms buvo žinoma, kad nuo 2006 m. bus reikalaujama į Mokslinės informacijos instituto duomenų bases įtrauktuose recenzuojamuose leidiniuose būti paskelbus mokslinių straipsnių, taigi teisėti lūkesčiai nebuvo pažeisti.

5. Reikalavimo, kad moksliniai straipsniai būtų paskelbti tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje, negalima aiškinti kaip reiškiančio, kad tie straipsniai turi būti rengiami užsienio kalba arba kad prioritetas yra teikiamas užsienio kalbai. Į tarptautines duomenų bases gali patekti ir patenka ir Lietuvoje leidžiami leidiniai, *inter alia* humanitarinių ir socialinių mokslų. Be to, vienas iš Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarime Nr. 899 nustatytų alternatyvių kvalifikacinių reikalavimų išvis nėra susietas su tarptautinėmis duomenų bazėmis.

6. Suinteresuoto asmens atstovės paaiškinimuose taip pat pateikiama informacija, kaip atitinkami santykiai, susiję su reikalavimais dėstytojo ir mokslininko pareigoms užimti, yra reguliuojami kitose valstybėse (Airijoje, Čekijoje, Estijoje, Danijoje, Jungtinėje Karalystėje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje). Iš pateiktos informacijos matyti, kad beveik visada tokius reikalavimus (paprastai dėl paskelbtų mokslinių straipsnių) nustato pačios aukštosios mokyklos.

IV

Rengiant bylą teisminiam nagrinėjimui buvo gauti Lietuvos mokslų akademijos prezidento akad. Z. R. Rudziko, Lietuvos mokslo tarybos pirmininko prof. habil. dr. E. Butkaus, Kauno medicinos universiteto rektoriaus prof. habil. dr. R. Žaliūno, Kauno technologijos universiteto rektoriaus prof. habil. dr. R. Bansevičiaus, Lietuvos krikščioniškojo fondo aukštosios mokyklos rektoriaus dr. J. E. Miningerio, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos rektoriaus prof. E. Gabnio ir

šios akademijos mokslo ir meno prorektorius, senato pirmininko prof. dr. J. Antanavičiaus, Lietuvos žemės ūkio universiteto rektoriaus prof. habil. dr. R. Deltuvos, Šiaulių universiteto rektoriaus prof. habil. dr. V. Lauručio, Vilniaus dailės akademijos rektoriaus prof. dr. A. Butrimo, Vilniaus Gedimino technikos universiteto rektoriaus prof. habil. dr. R. Ginevičiaus, Vilniaus pedagoginio universiteto rektoriaus akad. habil. dr. A. Gaižučio, Vilniaus universiteto rektoriaus akad. B. Juodkos, Chemijos instituto direktoriaus prof. habil. dr. E. Juzeliūno ir šio instituto tarybos pirmininko prof. habil. dr. A. Malinausko, Kultūros, filosofijos ir meno instituto direktoriaus pavaduotojo dr. Ž. Jackūno, Lietuvių kalbos instituto direktorės doc. dr. J. Zabarskaitės, Lietuvos istorijos instituto direktoriaus habil. dr. A. Nikžentaičio, Lietuvos žemdirbystės instituto direktoriaus pavaduotojos mokslui dr. I. Brazauskienės, Studijų kokybės vertinimo centro Mokslinių publikacijų vertinimo grupės vadovo, Lietuvos mokslų akademijos nario eksperto prof. habil. dr. A. Žukausko, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Konstitucinės teisės katedros docentės dr. S. Vidrinskaitės rašytiniai paaiškinimai.

V

1. Konstitucinio Teismo posėdyje pareiškėjo – Respublikos Prezidento atstovės N. Putinaitė, M. Vainiutė ir I. Vaišvilaitė iš esmės pakartojo pareiškėjo – Respublikos Prezidento prašyme išdėstytus argumentus.

2. Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovė D. Bublienė iš esmės pakartojo savo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus.

Be to, atsakydama į Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus D. Bublienė teigė, kad šiuo metu Lietuvos Respublikos įstatymai apskritai neįtvirtina galimybės habilituoto daktaro laipsnį gauti Lietuvoje; habilitacijos procedūra nėra siejama su habilituoto daktaro laipsnio įgijimu; habilituoto daktaro laipsnis pripažįstamas tik mokslininkams, jį įgijusiems anksčiau arba kitose valstybėse. Tokia pozicija yra grindžiama tuometinio Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininko R. Pavilionio 2002 m. rugsėjo 24 d. raštu tuometiniam Lietuvos mokslo tarybos pirmininkui prof. habil. dr. K. Makariūnui „Dėl įstatymo nuostatų aiškinimo“, kuriame aiškinamos kai kurios Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo (2002 m. birželio 11 d. redakcija) nuostatos. Suinteresuoto asmens atstovės pateiktas šis raštas (nuorašas) kaip įrodymas yra įtrauktas į šios konstitucinės justicijos bylos medžiagą.

3. Konstitucinio Teismo posėdyje kalbėjo specialistai: Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas prof. habil. dr. E. Butkus, Lietuvos rektorių konferencijos prezidentas prof. habil. dr. R. Ginevičius, Lietuvos mokslų akademijos Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus pirmininkas akad. L. Sauka, Studijų kokybės vertinimo centro Mokslinių publikacijų vertinimo grupės vadovas, Lietuvos mokslų akademijos narys ekspertas prof. habil. dr. A. Žukauskas, Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas, Lietuvos aukštojo mokslo tarybos pirmininkas doc. dr. A. Kulakauskas.

Konstitucinio Teismo posėdyje kalbėję specialistai *inter alia* pabrėžė mokslo darbų sklaidos svarbą bei tai, kad Lietuvos mokslo užsidarymas vien savo valstybėje būtų jam labai žalingas. Buvo atkreiptas dėmesys ir į tai, kad mokslo darbų sklaida Lietuvoje ir už jos ribų turėtų būti ne priešpriešinamos, o papildyti viena kita, į tai, kad negalima pernelyg sureikšminti tarptautinės mokslo darbų, ypač socialinių ir humanitarinių mokslų, sklaidos, taip pat į tai, kad reikalavimus tam tikras pareigas siekiantiems užimti mokslininkams pravartu diferencijuoti pagal mokslo sritis bei kryptis.

Antai E. Butkus, vertindamas Habilitacijos tvarkoje įtvirtintus kiekybinius kriterijus, teigė, kad įvairūs su mokslu susiję kiekybiniai reikalavimai teisės aktais neturėtų būti nustatomi; jo nuomone, ginčijamas teisinis reguliavimas yra nepakankamai lankstus. R. Ginevičius teigė, kad reikšmingi moksliniai straipsniai gali būti skelbiami ir tokiuose autoritetinguose užsienio žurnaluose, kurie neturi atitinkamo indekso, todėl reikia nustatyti daug lankstesnę sistemą, ir „neturi būti tik keletas pozicijų – arba su ISI, arba ne su ISI“. L. Saukos tvirtinimu, ginčijamas teisinis reguliavimas tarptautinę mokslo sklaidą neleistinai iškelia kaip esminį humanitarinių ir socialinių mokslų uždavinį ir „nuvertina vietinę mokslininkų bendruomenę ir jos diskusijas“, nesuvokiant, kad humanitariniai ir socialiniai mokslai pirmiausia privalo atsiliiepti į konkrečiai politinei, tautinei ir kultūrinei bendruomenei iškylančias problemas. A. Žukauskas, vertindamas nustatytus valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslininkų bei dėstytojų pareigybių minimalius kvalifikacinius reikalavimus, atkreipė dėmesį į tai, kad įtvirtinti visų mokslo krypčių mokslininkams vieną kriterijų yra klaidinga, nes reikalavimus būtina aiškiai diferencijuoti ne tik pagal mokslo sritis, bet ir pagal mokslo kryptis; jo nuomone, kai kurių mokslo krypčių mokslininkams reikalavimas skelbti savo mokslo darbus į ISI duomenų bazes įtrauktuose žurnaluose turėtų būti panaikintas, nes tų žurnalų tiesiog nėra pakankamai, kad visi atitinkamos krypties mokslininkai galėtų juose tai daryti. A. Kulakausko manymu, ginčijamas teisinis reguliavimas gali prieštarauti Konstitucijai pagal formą, nes dėl to, kad mokslo ir studijų institucijų mokslininkų bei dėstytojų pareigybių minimalius kvalifikacinius reikalavimus nustatė Vyriausybė, gali būti pažeidžiama aukštųjų mokyklų ir mokslo institucijų autonomija; pasak jo, „valstybė turėtų nustatyti tik pačius bendriausius principus“.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Pareiškėjas – Respublikos Prezidentas 2006 m. gegužės 22 d. dekretu Nr. 628 „Dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą“ prašo ištirti, ar Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 906 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo

darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ nauja redakcija išdėstyto Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų aprašo, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos aprašo ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2.3.1 punktas, Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) patvirtinto Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybių reikalavimų aprašo 2.2, 2.5, 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4 punktai, Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 962 „Dėl Habilitacijos tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos Habilitacijos tvarkos 3.1 punktas ta apimtimi, kuria nustatyta, kad ne mažiau kaip du moksliniai straipsniai turi būti paskelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, neprieštaruja Konstitucijos 14 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Vyriausybė 2001 m. liepos 11 d. priėmė nutarimą Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų dėstytojų ir mokslo darbuotojų pareigybių reikalavimų, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų dėstytojų ir mokslo darbuotojų pareigas eiti organizavimo, dėstytojų ir mokslo darbuotojų atestavimo tvarkos ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos patvirtinimo“, kurio 1.1 punktu buvo patvirtinti Minimalūs kvalifikaciniai valstybinių mokslo ir studijų institucijų dėstytojų ir mokslo darbuotojų pareigybių reikalavimai. Šis Vyriausybės nutarimas įsigaliojo 2001 m. liepos 20 d.

Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 899 buvo keičiamas Vyriausybės 2003 m. liepos 3 d. nutarimu Nr. 882 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų dėstytojų ir mokslo darbuotojų pareigybių reikalavimų, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų dėstytojų ir mokslo darbuotojų pareigas eiti organizavimo, dėstytojų ir mokslo darbuotojų atestavimo tvarkos ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – ir Vyriausybės 2003 m. liepos 3 d. nutarimas Nr. 882). Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtina, kad Vyriausybės 2003 m. liepos 3 d. nutarimu Nr. 882 buvo pakeistas ir Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų dėstytojų ir mokslo darbuotojų pareigybių reikalavimų (2001 m. liepos 11 d. redakcija) pavadinimas – jie pavadinti Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų

pareigybių reikalavimais (1.3 ir 1.5.1 punktai). Atitinkamai buvo pakeistas ir Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 pavadinimas – jis pavadintas „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos patvirtinimo“ (1.1 punktas). Vyriausybės 2003 m. liepos 3 d. nutarimas Nr. 882 įsigaliojo 2003 m. liepos 10 d.

Vyriausybė 2005 m. rugpjūčio 18 d. priėmė nutarimą Nr. 906 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“, kurio 1 punktu pakeitė Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimą Nr. 899 (2003 m. liepos 3 d. redakcija) ir išdėstė jį nauja redakcija. Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimas Nr. 906 įsigaliojo 2006 m. sausio 1 d.

Šio Vyriausybės nutarimo 1.2 punktu buvo patvirtintas Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybių reikalavimų aprašas – jis pakeitė iki tol galiojusį Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų aprašą (2003 m. liepos 3 d. redakcija).

2.1. Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punkte nustatyta: „Institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinius reikalavimus, turi atsižvelgti į: 2.3.1. mokslinių straipsnių skelbimą leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba <...>.“

2.2. Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkte nustatyta: „Institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašus, turi atsižvelgti į: <...> 2.2. mokslo straipsnius, paskelbtus periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose arba vienkartinuose mokslo leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba <...>, leidiniuose <...>; 2.5. mokslo konferencijų pranešimų medžiagą, mokslo recenzijas periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose arba vienkartinuose mokslo leidiniuose, išleistuose leidyklose, įregistruotose Tarptautinės ISBN agentūros Tarptautiniame ISBN leidėjų registre (toliau vadinama – pripažintos leidyklos), arba tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose.“

2.3. Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3 punkte nustatyta: „Nustatomi šie minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai asmenims, siekiantiems dalyvauti konkurse eiti mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas: 3.1. į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 962 „Dėl Habilitacijos tvarkos patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 73-3396) nustatyta tvarka atliko habilitacijos procedūrą arba turi habilituoto daktaro mokslo laipsnį ir per pastaruosius 5 metus įvykdė bent vieną iš šių reikalavimų: <...> 3.1.2. paskelbė mokslo straipsnių periodiniuose, tęstiniuose arba vienkartinuose tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose ir vadovavo sėkmingam mokslo daktarų parengimui arba parengė metodinių priemonių; 3.1.3. paskelbė reikšmingą mokslo darbą ar vadovėlį aukštajai mokyklai ir bent vieną mokslo straipsnį periodiniame ar tęstiniame tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje; 3.1.4. paskelbė reikšmingų mokslo šaltinių publikacijų arba atliko reikšmingų mokslo taikomųjų darbų ir paskelbė bent vieną mokslo straipsnį tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje <...>.“

2.4. Vienas iš argumentų, kuriais grindžiama pareiškėjo abejonė dėl ginčijamų Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) ir juo patvirtinto Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) nuostatų konstitucingumo, yra tas, kad, jo teigimu, šiose nuostatose esminiai valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslininko ar dėstytojo pareigybių reikalavimai nustatyti vartojant neapibrėžtas formuluotes: „leidiniai, referuojami Mokslinės informacijos instituto“, „leidiniai kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse“, „tarptautinėse duomenų bazėse referuojami leidiniai“; toks neapibrėžtumas leidžia Lietuvos mokslo tarybai kai kurias iš jų (pavyzdžiui, formuluotę „kitos pripažintos duomenų bazės“) savo nuožiūra detalizuoti; dėl to gali atsirasti teisinis netikrumas, nes neaišku, kokioje valstybėje ir kokia kalba leidžiamas tradiciškai prestižiniu laikomas tęstinis socialinių ar humanitarinių mokslų darbų leidinys yra arba bus įtrauktas į tarptautinę duomenų bazę.

Iš tikrųjų Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkte ir šiuo Vyriausybės nutarimu patvirtinto Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2, 2.5 punktuose atitinkamos formuluotės yra išdėstytos kiek kitaip: Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkte ir Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 punkte yra vartojamos formuluotės „leidiniai, referuojami Mokslinės informacijos instituto <...> duomenų bazėse“, „leidiniai, referuojami <...> kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse“, o Aprašo 2.5 punkte – formuluotė „tarptautinėse duomenų bazėse referuojami leidiniai“. Vis dėlto šis atitinkamų formuluočių tekstinės raiškos skirtumas leidžia nedviprasmiškai suprasti šį argumentą, kuriuo grindžiama pareiškėjo abejonė Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkto ir Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2, 2.5 punktų atitiktimi Konstitucijai, ir jis

nėra esminis.

3. Vyriausybė 2003 m. liepos 18 d. priėmė nutarimą Nr. 962 „Dėl Habilitacijos tvarkos patvirtinimo“. Šio nutarimo 1 punktu buvo patvirtinta Habilitacijos tvarka. Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. 962 įsigaliojo 2003 m. liepos 24 d.; jis nebuvo keičiamas ar papildomas.

Habilitacijos tvarkos 3 punkte nustatyta: „Habilitacijos siekiantis mokslininkas turi būti įvykdęs šiuos reikalavimus: 3.1. po to, kai jam suteikiamas daktaro laipsnis, yra paskelbęs ne mažiau kaip 15 mokslinių straipsnių recenzuojamuose periodiniuose mokslo leidiniuose. Jeigu mokslininkas ne mažiau kaip prieš metus iki prašymo atlikti habilitacijos procedūrą padavimo yra išleidęs ne mažiau kaip 10 autorinių lankų recenzuotą mokslinę monografiją ar yra ne mažiau kaip prieš metus išleistos kolektyvinės recenzuotos mokslinės monografijos, kurioje jo asmeninis indėlis sudaro ne mažiau kaip 10 autorinių lankų, bendraautoriumi, šios Habilitacijos tvarkos 7 punkte nurodytos komisijos sprendimu paskelbtų mokslinių straipsnių gali būti mažiau, bet ne mažiau kaip 8. Monografija turi būti platinama per knygynus ir atitikti švietimo ir mokslo ministro nustatytus reikalavimus. Abiem atvejais būtina, kad ne mažiau kaip 2 moksliniai straipsniai būtų skelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes. Iš mokslininko, atlikusio reikšmingų eksperimentinės plėtros darbų (parduotos licencijos, technologijos ir panašiai), atsižvelgiant į eksperimentinės plėtros darbų svarbą, šios Habilitacijos tvarkos 7 punkte nurodytos komisijos įvertintą universiteto senato ar mokslinių tyrimų įstaigos tarybos nustatyta tvarka, taip pat mokslininko, išleidusio vadovėlių aukštosioms mokykloms, šios Habilitacijos tvarkos 7 punkte nurodytos komisijos sprendimu gali būti reikalaujama mažiau mokslinių straipsnių, tačiau ne mažiau kaip 8, iš kurių bent vienas skelbtas leidinyje, įtrauktame į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes <...>.“

4. Iš pareiškėjo prašymo motyvų matyti, kad Konstitucinio Teismo prašoma ištirti, ar Konstitucijos 14 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja:

– Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punkto nuostata „institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinius reikalavimus, turi atsižvelgti į: 2.3.1. mokslinių straipsnių skelbimą leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba <...>“;

– Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkto nuostata „Institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašus, turi atsižvelgti į: <...> 2.2. mokslo straipsnius, paskelbtus periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose arba vienkartinuose mokslo leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba <...>“;

– Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkto nuostata „Institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašus, turi atsižvelgti į: <...> 2.5. mokslo konferencijų

pranešimų medžiaga, mokslo recenzijas <...> tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose <...>“;

– Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1 punkto nuostata „į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie <...> atliko habilitacijos procedūrą arba turi habilituoto daktaro mokslo laipsnį ir per pastaruosius 5 metus įvykdė bent vieną iš šių reikalavimų: <...> 3.1.2. paskelbė mokslo straipsnių periodiniuose, tęstiniuose arba vienkartinuose tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose <...>“; „3.1.3. paskelbė <...> ir bent vieną mokslo straipsnį periodiniame ar tęstiniame tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje“; „3.1.4. <...> ir paskelbė bent vieną mokslo straipsnį tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje“;

– Habilitacijos tvarkos 3.1. punktas ta apimtimi, kuria nustatyta, kad „<...> ne mažiau kaip 2 moksliniai straipsniai būtų skelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes <...>.“

II

1. Vyriausybės nutarimai, kurių nuostatos yra ginčijamos šioje konstitucinės justicijos byloje, kaip ir visi kiti Vyriausybės nutarimai, yra poįstatyminiai teisės aktai.

2. Pagal Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktą Vyriausybė vykdo įstatymus (taip pat Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo bei Respublikos Prezidento dekretus).

Konstitucinis Teismas savo aktuose (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. kovo 5 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2005 m. vasario 7 d. nutarimuose) yra ne kartą konstatavęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, *inter alia* tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo.

Kartu pažymėtina, kad tam tikrais – Konstitucijoje tiesiogiai numatytais – atvejais, jeigu atitinkami santykiai nėra sureguliuoti įstatymais (detalizuojančiais ir sukonkretinančiais konstitucinį teisinį reguliavimą), poįstatyminiai teisės aktai, kuriais institucijos įgyvendina savo konkrečius įgaliojimus, *expressis verbis* nustatytus ir aiškiai apibrėžtus Konstitucijoje, turi būti leidžiami tiesiogiai remiantis Konstitucija.

3. Pagal pareiškėjo prašymą sprendžiant, ar ginčijamos Vyriausybės nutarimų nuostatos neprieštarauja Konstitucijai, šioje konstitucinės justicijos byloje būtina išsiaiškinti, kokiomis įstatymų nuostatomis vadovaudamasi Vyriausybė savo nutarimais nustatė ginčijamą teisinį reguliavimą.

4. Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija)

preambulėje *inter alia* nurodyta, kad šis Vyriausybės nutarimas priimtas vadovaujantis Aukštojo mokslo įstatymo 22 straipsnio 5 dalies 6 punktu, 27 straipsnio 3 dalimi, Mokslo ir studijų įstatymo 33 straipsnio 1 dalimi, taip pat kad Vyriausybė šį nutarimą priėmė „siekdama nustatyti vienodus valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų kvalifikacinius reikalavimus“.

5. Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimo Nr. 906, kuriuo nauja redakcija buvo išdėstyta Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 899, priėmimo metu galiojo (ir šiuo metu galioja) Seimo 2000 m. kovo 21 d. priimtas Aukštojo mokslo įstatymas (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

Šio įstatymo 22 straipsnio 5 dalyje (2003 m. balandžio 22 d. redakcija), į kurią daroma nuoroda Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) preambulėje, yra nustatytos senato – valstybinio universiteto akademinės savivaldos aukščiausios institucijos – pagrindinės funkcijos, viena iš kurių yra ta, kad senatas „Vyriausybės nustatyta tvarka teikia pedagoginius profesorius ir docento vardus einantiems atitinkamas pareigas dėstytojams <...>“ (6 punktas).

Pagal Aukštojo mokslo įstatymo 27 straipsnio 3 dalį (2005 m. birželio 30 d. redakcija), į kurią taip pat daroma nuoroda Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) preambulėje, „minimalius kvalifikacinius dėstytojų ir mokslo darbuotojų <...> pareigybių reikalavimus <...> nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija“, o „kitus dėstytojų ir mokslo darbuotojų <...> pareigų reikalavimus nustato aukštosios mokyklos. Šie reikalavimai negali būti mažesni už minimalius kvalifikacinius dėstytojų ir mokslo darbuotojų <...> pareigybių reikalavimus“.

6. Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimo Nr. 906, kuriuo nauja redakcija buvo išdėstyta Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 899, priėmimo metu galiojo (ir šiuo metu galioja) Mokslo ir studijų įstatymas (2002 m. birželio 11 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), kurio 33 straipsnio 1 dalyje (2005 m. birželio 30 d. redakcija), į kurią daroma nuoroda Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) preambulėje, nustatyta, kad „minimalius kvalifikacinius tyrėjų <...> pareigybių reikalavimus <...> nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija“. Mokslo ir studijų įstatymo 33 straipsnio 1 dalis (2005 m. birželio 30 d. redakcija) keičiama ar papildoma nebuvo.

7. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 962 priėmimo metu, taip pat Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimo Nr. 906, kuriuo nauja redakcija buvo išdėstyta Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 899, priėmimo metu Aukštojo mokslo įstatyme (2000 m. kovo 21 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) ir Mokslo ir studijų įstatyme (2002 m. birželio 11 d. redakcija

su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo (ir šiuo metu yra) habilitacijai skirtų nuostatų.

7.1. Antai pagal Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnio „Mokslo laipsniai“ 1 dalį (2002 m. birželio 11 d. redakcija) Lietuvos Respublikoje pripažįstami daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad daktaro mokslo laipsnis suteikiamas asmenims, įvykdžiusiems doktorantūros reikalavimus ir apgynusiems daktaro disertaciją, kad doktorantūros nuostatus, reglamentuojančius ir mokslo laipsnio teikimo tvarką, tvirtina Vyriausybė, taip pat kad mokslinių tyrimų įstaigų doktorantai turi Aukštojo mokslo įstatymo ir kitų įstatymų nustatytas studentų teises.

Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 962 priėmimo metu, taip pat Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimo Nr. 906, kuriuo nauja redakcija buvo išdėstyta Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 899, priėmimo metu Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnio 3 dalis buvo išdėstyta 2002 m. birželio 11 d. redakcija; joje buvo nustatyta: „Habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos, Lietuvos valstybinių mokslo institutų direktorių konferencijos ir Aukštojo mokslo tarybos siūlymus.“

Šiame kontekste paminėtina, kad Seimo 2006 m. liepos 18 d. priimto Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo ir Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo (įsigaliojusio 2007 m. sausio 1 d.) antrojo skirsnio „Mokslo ir studijų įstatymo 7, 8, 18, 29, 32, 34 ir 39 straipsnių pakeitimas“ 4 straipsniu Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnio 3 dalis (2002 m. birželio 11 d. redakcija) buvo pakeista ir išdėstyta taip: „Habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė, išklausiusi Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos, Lietuvos valstybinių mokslo institutų direktorių konferencijos ir Aukštojo mokslo tarybos siūlymus“ (toliau – 2006 m. liepos 18 d. pakeitimas).

7.2. Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 962 priėmimo metu, taip pat Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimo Nr. 906, kuriuo nauja redakcija buvo išdėstyta Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 899, priėmimo metu Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio „Dėstytojai“ 1 dalis buvo (ir šiuo metu yra) išdėstyta 2000 m. kovo 21 d. redakcija; joje nustatyta, kad aukštųjų mokyklų dėstytojų pareigybės yra šios: profesorius, docentas, lektorius ir asistentas.

Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio 3 dalis buvo išdėstyta 2001 m. gruodžio 21 d. redakcija; joje buvo nustatyta:

„Profesoriaus pareigas gali eiti mokslininkas arba pripažintas menininkas. Šie asmenys turi atitikti profesoriaus pareigų reikalavimus ir būti įvykdę habilitacijai keliamus reikalavimus. Habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos ir Aukštojo mokslo tarybos siūlymus.“

Paminėtina, kad Seimo 2006 m. liepos 18 d. priimto Aukštojo mokslo įstatymo ir Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo (kaip minėta, įsigaliojusio 2007 m. sausio 1 d.) pirmojo skirsnio „Aukštojo mokslo įstatymo 2, 4, 7, 9, 16, 19, 20, 27, 28, 30, 37, 39, 40, 42, 46, 47, 49, 57 straipsnių pakeitimas ir papildymas“ 9 straipsniu Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio 3 dalis (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) buvo pakeista ir išdėstyta taip:

„Profesoriaus pareigas gali eiti mokslininkas arba pripažintas menininkas. Šie asmenys turi atitikti profesoriaus pareigų reikalavimus ir būti įvykdę habilitacijai keliamus reikalavimus. Habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė, išklausiusi Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos (konferencijų) ir Aukštojo mokslo tarybos siūlymus.“

8. Atsižvelgiant į tai, kad ginčijamuose Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) bei 2003 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 962 punktuose (ir su jais susijusiuose kai kuriuose kituose šių Vyriausybės nutarimų bei Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) patvirtinto Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) punktuose) yra vartojama sąvoka „habilitacija“, taip pat į tai, kad habilitacijai skirtų nuostatų buvo (ir šiuo metu yra) minėtų Vyriausybės nutarimų priėmimo metu galiojusiame Aukštojo mokslo įstatyme (2000 m. kovo 21 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) ir Mokslo ir studijų įstatyme (2002 m. birželio 11 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), į kuriuos daroma nuoroda Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) preambulėje (kurioje, kaip minėta, yra *inter alia* nurodyta, kad šis Vyriausybės nutarimas priimtas vadovaujantis Aukštojo mokslo įstatymo 22 straipsnio 5 dalies 6 punktu, 27 straipsnio 3 dalimi, Mokslo ir studijų įstatymo 33 straipsnio 1 dalimi), šioje konstitucinės justicijos byloje būtina išsiaiškinti minėtuose įstatymuose vartojamos sąvokos „habilitacija“ turinį.

9. Šiame kontekste pažymėtina, kad Mokslo ir studijų įstatymas (2002 m. birželio 11 d. redakcija), įsigaliojęs 2002 m. spalio 1 d., – tai nauja šio, Seimo dar 1991 m. vasario 12 d. priimto, įstatymo redakcija, išdėstyta Seimo 2002 m. birželio 11 d. priimtu Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo 1 straipsniu.

9.1. Seimo 1991 m. vasario 12 d. priimto Mokslo ir studijų įstatymo 28 straipsnyje „Mokslo laipsniai“ buvo nustatyta, kad „Lietuvos Respublikoje suteikiami daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai“. Pagal šio įstatymo 30 straipsnį mokslo laipsnius teikė mokslo ir studijų institucijos, kurioms šią teisę suteikia Vyriausybė; mokslo laipsnių suteikimo ir nostrifikavimo tvarką Lietuvos mokslo tarybos teikimu turėjo reglamentuoti Vyriausybė. Pagal šio įstatymo 29 straipsnį mokslo ir studijų institucijos parengtus doktorantūros ir habilitacijos nuostatus Lietuvos mokslo tarybos teikimu turėjo tvirtinti Vyriausybė.

9.2. Taigi Mokslo ir studijų įstatyme (1991 m. vasario 12 d. redakcija) buvo įtvirtinta dviejų

mokslo laipsnių – daktaro ir habilituoto daktaro, arba dvipakopė, sistema ir buvo *expressis verbis* nustatyta, kad šie mokslo laipsniai yra įgyjami juos suteikiant. Minėtame įstatyme buvo vartojama sąvoka „habilituoto daktaro mokslo laipsnis“ (28 straipsnis (1991 m. vasario 12 d. redakcija)), taip pat sąvoka „habilitacija“ (29 straipsnis (1991 m. vasario 12 d. redakcija)). Mokslo ir studijų įstatyme (1991 m. vasario 12 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą aiškinant sistemiškai, t. y. jo 28 straipsnio (1991 m. vasario 12 d. redakcija) nuostatą, kad Lietuvos Respublikoje suteikiami daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai, susiejus su 29 straipsnio (1991 m. vasario 12 d. redakcija) nuostata, kad mokslo ir studijų institucijos parengtus doktorantūros ir habilitacijos nuostatus Lietuvos mokslo tarybos teikimu tvirtina Vyriausybė, matyti, kad Mokslo ir studijų įstatymo (1991 m. vasario 12 d. redakcija) 29 straipsnyje (1991 m. vasario 12 d. redakcija) vartojama sąvoka „habilitacija“ buvo siejama su habilituoto daktaro mokslo laipsnio suteikimu.

9.3. Pabrėžtina, kad Mokslo ir studijų įstatymas (1991 m. vasario 12 d. redakcija) reguliavo ne tik įvairius su mokslu, jo organizavimu, moksline veikla susijusius santykius, bet ir santykius, susijusius su aukštuoju mokslu. Minėtas įstatymas šiuos santykius tam tikra apimtimi reguliavo ir po to, kai 2000 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojo Seimo 2000 m. kovo 21 d. priimtas Aukštojo mokslo įstatymas. Juos jis tam tikra apimtimi reguliuoja ir šiuo metu, jau būdamas išdėstytas 2002 m. birželio 11 d. redakcija (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

10. Seimas 2000 m. kovo 21 d. priėmė Aukštojo mokslo įstatymą, kuris įsigaliojo 2000 m. rugsėjo 1 d.

10.1. Minėta, kad šio įstatymo 28 straipsnio 1 dalyje „Dėstytojai“ nustatyta, kad aukštųjų mokyklų dėstytojų pareigybės yra šios: profesorius, docentas, lektorius ir asistentas. Be to, šiame straipsnyje buvo *inter alia* nustatyta, kad profesoriaus pareigas gali eiti mokslininkas, atitinkantis profesoriaus pareigoms keliamus reikalavimus, arba pripažintas menininkas (3 dalis) ir kad profesoriaus pareigas einantis mokslininkas turi rengti mokslininkus, dėstyti studentams, formuoti mokslinių tyrimų kryptis ir joms vadovauti, skelbti tyrimų rezultatus recenzuojamuose mokslo leidiniuose (4 dalis).

Aukštojo mokslo įstatymo 29 straipsnio „Mokslo darbuotojai“ 1 dalyje buvo nustatyta, kad aukštoji mokykla savo funkcijoms vykdyti gali turėti mokslo darbuotojų ir kad aukštosios mokyklos mokslo darbuotojai yra: mokslininkai, einantys vyriausiojo mokslo darbuotojo, vyresniojo mokslo darbuotojo, mokslo darbuotojo pareigas (1 punktas); asmenys su aukštuoju išsilavinimu, einantys jaunesniojo mokslo darbuotojo pareigas (2 punktas). Be to, šiame straipsnyje buvo *inter alia* nustatyta, kad vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali eiti mokslininkas ir kad vyriausiasis mokslo darbuotojas turi rengti mokslininkus, vadovauti mokslinių tyrimų kryptims, skelbti tyrimų rezultatus recenzuojamuose mokslo leidiniuose (2 dalis).

10.2. Seimo 2001 m. sausio 25 d. priimtu Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo 5,

9, 11, 15, 34, 40, 51, 54, 56, 59, 67 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu kai kurios Aukštojo mokslo įstatymo nuostatos buvo pakeistos ir (arba) papildytos (toliau – 2001 m. sausio 25 d. pakeitimai ir papildymai), tačiau juo nebuvo padaryta kokių nors Aukštojo mokslo įstatymo 28 ir 29 straipsnių (2000 m. kovo 21 d. redakcija) pakeitimų ar papildymų.

Nurodytos Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio 3 dalies (2000 m. kovo 21 d. redakcija) ir 29 straipsnio 2 dalies (2000 m. kovo 21 d. redakcija) nuostatos buvo pakeistos Seimo 2001 m. gruodžio 21 d. priimtu Aukštojo mokslo įstatymo 2 straipsnio, II skirsnio pavadinimo, 14, 15, 17, 27, 28, 29, 37, 39, 41, 47, 48, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 67 straipsnių pakeitimo bei papildymo ir 18, 64, 65, 68 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymu – atitinkamai 8 straipsnio 1 dalimi ir 9 straipsnio 1 dalimi (toliau – 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimai ir papildymai).

Minėta, kad Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio 3 dalis (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) buvo išdėstyta taip:

„Profesoriaus pareigas gali eiti mokslininkas arba pripažintas menininkas. Šie asmenys turi atitikti profesoriaus pareigų reikalavimus ir būti įvykdę habilitacijai keliamus reikalavimus. Habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos ir Aukštojo mokslo tarybos siūlymus.“

Aukštojo mokslo įstatymo 29 straipsnio 2 dalis (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) buvo išdėstyta taip:

„Vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali eiti mokslininkas, atitinkantis šių pareigų reikalavimus ir habilitacijai keliamus reikalavimus. Vyriausiasis mokslo darbuotojas turi rengti mokslininkus, vadovauti mokslinių tyrimų kryptims, skelbti tyrimų rezultatus recenzuojamuose mokslo leidiniuose.“

10.3. Šiame kontekste paminėtina ir tai, kad nurodyta Aukštojo mokslo įstatymo 29 straipsnio 1 dalies (2000 m. kovo 21 d. redakcija) nuostata buvo papildyta Seimo 2005 m. birželio 30 d. priimto Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo ir Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo pirmojo skirsnio „Aukštojo mokslo įstatymo 5, 8, 12, 13, 16, 17, 27, 28, 29, 31, 42, 47, 49, 51, 58 straipsnių pakeitimas ir papildymas“ 9 straipsnio 1 dalimi ir buvo nustatyta, kad, be anksčiau numatytų vyriausiojo mokslo darbuotojo, vyresniojo mokslo darbuotojo, mokslo darbuotojo pareigas einančių mokslininkų (1 punktas) ir jaunesniojo mokslo darbuotojo pareigas einančių asmenų su aukštuoju išsilavinimu (3 punktas), aukštosios mokyklos mokslo darbuotojai yra ir mokslininkai stažuotojai (2 punktas).

10.4. Taigi Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio 3 dalyje (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) ir 29 straipsnio 2 dalyje (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) buvo (o 29 straipsnio 2 dalyje (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) ir šiuo metu yra) įtvirtinta sąvoka „habilitacija“, vartojama

formuluotėje „habilitacijai keliami reikalavimai“, o 28 straipsnio 3 dalyje (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) – ir formuluotėje „habilitacijos tvarka“ (šią tvarką turėjo nustatyti Vyriausybė).

10.5. Ypač pabrėžtina, kad nei sąvokos „habilitacija“, nei formuluotės „habilitacijai keliami reikalavimai“, kurioje ši sąvoka vartojama, turinys Aukštojo mokslo įstatyme (2000 m. kovo 21 d. redakcija su 2001 m. sausio 25 d. ir 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimais ir papildymais) *expressis verbis* apibrėžtas nebuvo (ir šiuo metu nėra). Norint atskleisti, kas pagal šį įstatymą laikytina habilitacija ir habilitacijai keliamais reikalavimais, reikia aiškintis įstatymų leidėjo ketinimus, kuriais šis vadovavosi minėtame įstatyme įtvirtindamas habilitacijos institutą, taip pat reikia atsižvelgti į sąvokos „habilitacija“ ir formuluotės „habilitacijai keliami reikalavimai“ sąsajas su kitomis šio įstatymo sąvokomis ir formuluotėmis, į Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio 3 dalies (2000 m. kovo 21 d. redakcija) ir 29 straipsnio 2 dalies (2000 m. kovo 21 d. redakcija) nuostatų sąsajas su kitomis šio įstatymo nuostatomis, bei į tai, kokiems santykiams reguliuoti skirtuose Aukštojo mokslo įstatymo (2000 m. kovo 21 d. redakcija su 2001 m. sausio 25 d. ir 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimais ir papildymais) straipsniuose vartojama sąvoka „habilitacija“.

10.6. Iš Seimo 2001 m. rugsėjo 20 d. posėdžių, kuriuose buvo svarstomi Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio 3 dalies (2000 m. kovo 21 d. redakcija) ir 29 straipsnio 2 dalies (2000 m. kovo 21 d. redakcija) pakeitimai, stenogramų matyti, kad šiose minėto įstatymo straipsnių dalyse įtvirtinant sąvoką „habilitacija“ (ir ją vartojant formuluotėje „habilitacijai keliami reikalavimai“), taip pat nustatant, kad habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė, buvo vadovaujamosi tokia habilitacijos, kurios tvarką turi nustatyti Vyriausybė, samprata, pagal kurią habilitacija nėra siejama su „antra disertacija“, bet ji reiškia, kad profesoriaus pareigas siekiantis eiti mokslininkas, pasak šio įstatymo projektą pristačiusio tuometinio Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininko R. Pavilionio, „turės įrodyti, kad jis yra to vertas, savo darbais, eksperimentais ir panašiais dalykais, ir perskaityti viešą paskaitą“, kad „niekas nesuteikia jokios habilitacijos, tiesiog reikia atitikti tuos reikalavimus, kuriuos nustato Vyriausybė“, taigi tokia habilitacijos samprata, kur habilitacija yra mokslininko tinkamumo užimti profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas patikrinimo procedūra. Taip pat paminėtina, kad, kaip buvo informuoti Seimo nariai, šitokia siūloma habilitacijos samprata buvo „suderinta su Mokslų akademija, su Lietuvos rektorių konferencija, su Lietuvos mokslo taryba“.

Šiame kontekste pažymėtina, kad iki padarant aptariamuosius 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimus ir papildymus habilitacijos sąvoka Aukštojo mokslo įstatyme (2000 m. kovo 21 d. redakcija su 2001 m. sausio 25 d. pakeitimais ir papildymais) apskritai nebuvo vartojama. Iš minėtų Seimo posėdžių stenogramų matyti, kad tokia habilitacijos, kurios tvarką turi nustatyti Vyriausybė, samprata, pagal kurią habilitacija nėra siejama su habilituoto daktaro laipsnio suteikimu ir yra tik mokslininko tinkamumo eiti profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas patikrinimo

procedūra, buvo traktuojama kaip tam tikra novela, nes iki tol habilitacija buvo siejama su habilituoto daktaro laipsniu, kuris Lietuvoje buvo teikiamas (minėta, kad jis buvo numatytas tuo metu galiojusiam Mokslo ir studijų įstatyme (1991 m. vasario 12 d. redakcija)).

10.7. Kartu pažymėtina, kad nors iš įstatymų leidėjo ketinimų rengiant, svarstant bei priimant aptariamuosius Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio 3 dalies (2000 m. kovo 21 d. redakcija) ir 29 straipsnio 2 dalies (2000 m. kovo 21 d. redakcija) pakeitimus ir šias dalis išdėstant nauja – 2001 m. gruodžio 21 d. – redakcija matyti, kad buvo vadovaujamosi principine nuostata, jog Lietuvoje gali būti suteikiamas tik vienas mokslo laipsnis – daktaro, o habilituoto daktaro mokslo laipsnis – ne, tokia nuostata eksplicitiškai nebuvo įtvirtinta. Kadangi, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, sąvokos „habilitacija“ (kaip ir formuluotės „habilitacijai keliami reikalavimai“, kurioje ši sąvoka vartojama) turinys Aukštojo mokslo įstatyme (2000 m. kovo 21 d. redakcija su 2001 m. sausio 25 d. ir 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimais ir papildymais) *expressis verbis* apibrėžtas nebuvo, apie tai, kad įstatymų leidėjas pasirinko vieno mokslo laipsnio – daktaro, arba vienpakopę, sistemą ir kad įsigaliojus minėtiems 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimams ir papildymams habilituoto daktaro laipsnio Lietuvoje jau nebuvo galima suteikti, galima spręsti ne tiek iš Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio 3 dalies (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) ir 29 straipsnio 2 dalies (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) teksto, kiek iš minėtų įstatymų leidėjo ketinimų (užfiksuotų atitinkamų Seimo posėdžių stenogramose).

Todėl atsirado prielaidų taikant Aukštojo mokslo įstatymą (2000 m. kovo 21 d. redakcija su 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimais ir papildymais) nevienodai aiškinti, ar padarius minėtus 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimus ir papildymus Lietuvoje galėjo būti suteikiami ne tik daktaro, bet ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai.

Tokį Aukštojo mokslo įstatymą (2000 m. kovo 21 d. redakcija su 2001 m. sausio 25 d. ir 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimais ir papildymais) nustatyto teisinio reguliavimo neaiškumą, prieštaringumą pabrėžia dar ir kitos aplinkybės.

Antai pagal Aukštojo mokslo įstatymo 1 straipsnio 1 dalies 2 punktą šis įstatymas turi nustatyti *inter alia* „mokslo laipsnių įgijimo aukštosiose mokyklose principus“. Išties tam tikrus su mokslo laipsnių įgijimu aukštosiose mokyklose susijusius santykius šis įstatymas reguliavo nuo pat jo įsigaliojimo ir reguliuoja šiuo metu. Tačiau tai nereiškia, kad kiekviena šio įstatymo nuostata, kurioje daroma kokia nors nuoroda į mokslo laipsnius ar jų įgijimą aukštosiose mokyklose, interpretuotina būtent kaip nustatanti minėtus principus ar kitaip tiesiogiai reguliuojanti su mokslo laipsnių teikimu susijusius santykius.

Tai pasakytina ir apie Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio 2 dalyje (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) esančią nuorodą į mokslo laipsnius, taip pat apie šio straipsnio 3 dalyje (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) buvusią bei 29 straipsnio 2 dalyje (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija)

esančią nuorodą į habilitacijai keliamus reikalavimus: jos toli gražu nereiškia, kad šie straipsniai (jų dalys) buvo (ar yra) skirti tiesiogiai reguliuoti su mokslo laipsnių teikimu susijusiems santykiams. Priešingai, Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnis (2000 m. kovo 21 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo (ir yra) pavadintas „Dėstytojai“ ir buvo (ir yra) skirtas reguliuoti santykiams, susijusiems su *inter alia* profesoriaus pareigų ėjimu, o 29 straipsnis (2000 m. kovo 21 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo (ir yra) pavadintas „Mokslo darbuotojai“ ir buvo (ir yra) skirtas reguliuoti santykiams, susijusiems su *inter alia* vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigų ėjimu; apie tai, kokia mokslo laipsnių sistema yra įtvirtinta Lietuvoje, reikia spręsti ne vien iš šių straipsnių, bet ir atsižvelgiant į visuminį įstatymuose nustatytą teisinį reguliavimą.

Šiame kontekste pabrėžtina, kad ir padarius minėtus 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimus ir papildymus toliau galiojo įvairius su mokslu, jo organizavimu, moksline veikla susijusius santykius reguliavęs Mokslo ir studijų įstatymas (kaip minėta, Seimo priimtas dar 1991 m. vasario 12 d.), kuriame, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, buvo įtvirtinta dviejų mokslo laipsnių – daktaro ir habilituoto daktaro (dvipakopė) sistema ir buvo *expressis verbis* nustatyta, kad šie mokslo laipsniai yra įgyjami juos suteikiant, ir kuriame vartojama sąvoka „habilitacija“ buvo siejama su habilituoto daktaro mokslo laipsnio suteikimu. Tai lyg ir leidžia manyti, kad įstatymų leidėjas, net padaręs aptariamuosius Aukštojo mokslo įstatymo 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimus ir papildymus, taip ir neatsisakė iki tol buvusios dvipakopės mokslo laipsnių sistemos.

Apibendrinant pasakytina, kad iš Aukštojo mokslo įstatymo (2000 m. kovo 21 d. redakcija su 2001 m. sausio 25 d. ir 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimais ir papildymais, taip pat ir su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), jeigu jis aiškinamas lingvistiškai (ir neatsižvelgiant į kontekstą), apskritai negalima vienareikšmiškai pasakyti, ar pagal šį įstatymą Lietuvoje galėjo (gali) būti suteikiamas tik daktaro, ar ir habilituoto daktaro mokslo laipsnis.

11. Sąvoka „habilitacija“ ir formuluotė „habilitacijos tvarka“ vartojama ir Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnio 3 dalyje (2002 m. birželio 11 d. redakcija), kurioje, kaip minėta, buvo nustatyta, kad habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos, Lietuvos valstybinių mokslo institutų direktorių konferencijos ir Aukštojo mokslo tarybos siūlymus.

11.1. Pažymėtina, kad sąvokos „habilitacija“ (ir formuluotės „habilitacijos tvarka“) turinys Mokslo ir studijų įstatyme (2002 m. birželio 11 d. redakcija, taip pat ir su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) taip pat nebuvo (ir šiuo metu nėra) apibrėžtas *expressis verbis*. Norint atskleisti, kas pagal šį įstatymą laikytina habilitacija ir habilitacijos tvarka (kurią turi nustatyti Vyriausybė), taip pat reikia aiškintis įstatymų leidėjo ketinimus, kuriais šis vadovavosi minėtame įstatyme įtvirtindamas habilitacijos institutą, atsižvelgti į sąvokos „habilitacija“ ir formuluotės „habilitacijos

tvarka“ sąsajas su kitomis šio įstatymo sąvokomis ir formuluotėmis, į Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnio 3 dalies (2002 m. birželio 11 d. redakcija) nuostatų sąsajas su kitomis šio įstatymo nuostatomis ir į tai, kokiems santykiams reguliuoti skirtame Mokslo ir studijų įstatymo (2002 m. birželio 11 d. redakcija) straipsnyje vartojama sąvoka „habilitacija“.

11.2. Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnis „Mokslo laipsniai“ (2002 m. birželio 11 d. redakcija), kuriame vartojama sąvoka „habilitacija“, buvo išdėstytas taip:

„1. Lietuvos Respublikoje pripažįstami daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai.

2. Daktaro mokslo laipsnis suteikiamas asmenims, įvykdžiusiems doktorantūros reikalavimus ir apgynusiems daktaro disertaciją. Doktorantūros nuostatus, reglamentuojančius ir mokslo laipsnio teikimo tvarką, tvirtina Vyriausybė. Mokslinių tyrimų įstaigų doktorantai turi Aukštojo mokslo įstatymo ir kitų įstatymų nustatytas studentų teises.

3. Habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos, Lietuvos valstybinių mokslo institutų direktorių konferencijos ir Aukštojo mokslo tarybos siūlymus.“

Pažymėtina, kad sąvoka „habilitacija“ vartojama tokia Mokslo ir studijų įstatymo (2002 m. birželio 11 d. redakcija) straipsnyje, kuris vadinasi „Mokslo laipsniai“ ir yra skirtas būtent su mokslo laipsniais susijusiems santykiams reguliuoti.

11.3. Ypač atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnio 3 dalį (2002 m. birželio 11 d. redakcija) Lietuvos Respublikoje pripažįstami daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai. Šiame kontekste svarbu, koks yra čia vartojamos sąvokos „pripažįstami“ teisinis turinys.

11.4. Rengiant Mokslo ir studijų įstatymo (naujos redakcijos) projektą ir šį projektą svarstant nuomonės dėl to, ar Lietuvoje gali būti suteikiamas ir habilituoto daktaro mokslo laipsnis, išsiskyrė.

11.4.1. Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetas 2000 m. vasario 25 d. raštu Nr. 106-182 kreipėsi į Lietuvos mokslo tarybą, prašydamas parengti Mokslo ir studijų įstatymo naujos redakcijos projektą. Lietuvos mokslo taryba savo sudarytos laikinosios ekspertų grupės Mokslo ir studijų įstatymo naujos redakcijos projektui parengti parengtą Mokslo ir studijų įstatymo naujos redakcijos projektą 2000 m. liepos 3 d. nutarimu Nr. V-7 nutarė pateikti svarstyti Seimui ir Vyriausybei. Šiame Lietuvos mokslo tarybos nutarime *inter alia* pabrėžta, kad būtina atkreipti Respublikos Prezidento, Seimo ir Vyriausybės dėmesį į daugumos Lietuvos mokslo tarybos narių ir ekspertų nuomonę, jog Lietuvoje ir toliau tikslinga turėti valstybės pripažįstamų dviejų mokslo laipsnių – daktaro ir habilituoto daktaro – sistemą.

11.4.2. Tuometiniai Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto nariai A. J. Raškinis ir R. Zuoza 2000 m. rugsėjo 20 d. šiam komitetui pateikė pakoreguotą Lietuvos mokslo tarybos parengto

Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto variantą (projektas Nr. P-2910), kuriame buvo siūloma pasirinkti vieną iš dviejų mokslo laipsnių sistemos alternatyvų: 1) vienpakopės mokslo laipsnių sistemos, pagal kurią Lietuvoje gali būti suteikiamas tik daktaro mokslo laipsnis (buvo siūloma *inter alia* nustatyti, kad: „daktaro mokslo laipsnius Vyriausybės nustatyta tvarka teikia mokslo ir studijų institucijos“; „mokslo laipsnis suteikiamas asmenims, baigusiems doktorantūrą ir apgynusiems disertaciją“; „disertacija gali būti rengiama ir eksternu“; „Lietuvos Respublikoje pripažįstami ir kitose valstybėse įgyti mokslo laipsniai“; „kitose valstybėse įgytus mokslo laipsnius pripažįsta Lietuvos mokslo taryba“; „pripažinus mokslo laipsnį, Lietuvos mokslo taryba išduoda pažymėjimą, kuriame nurodoma, kad užsienyje įgytas mokslo laipsnis atitinka Lietuvos Respublikoje teikiamą daktaro mokslo laipsnį“); 2) dvipakopės mokslo laipsnių sistemos, pagal kurią Lietuvoje gali būti suteikiamas ir daktaro, ir habilituoto daktaro mokslo laipsnis (buvo siūloma *inter alia* nustatyti, kad: „daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsnius Vyriausybės nustatyta tvarka teikia mokslo ir studijų institucijos“; „daktaro mokslo laipsnis suteikiamas asmenims, baigusiems doktorantūrą ir apgynusiems disertaciją“; „disertacija gali būti rengiama ir eksternu“; „habilituoto daktaro mokslo laipsnis suteikiamas mokslo ir studijų įstaigų darbuotojams, įvykdžiusiems įstaigų nustatytus profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigybių kvalifikacinius reikalavimus“; „Lietuvos Respublikoje pripažįstami ir kitose valstybėse įgyti mokslo laipsniai“ „kitose valstybėse įgytus daktaro mokslo laipsnius pripažįsta Lietuvos mokslo taryba“; „pripažinus daktaro mokslo laipsnį, Lietuvos mokslo taryba išduoda pažymėjimą, kuriame nurodoma, kad užsienyje įgytas daktaro mokslo laipsnis atitinka Lietuvos Respublikoje teikiamą daktaro mokslo laipsnį“; „kitose valstybėse įgytus habilituoto daktaro mokslo laipsnius pripažįsta mokslo ir studijų institucijos jų senatų (tarybų) nustatyta tvarka“; „habilituoto daktaro mokslo laipsnis suteikiamas mokslo ir studijų įstaigų darbuotojams, įvykdžiusiems įstaigų nustatytus profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigybių kvalifikacinius reikalavimus“). Aptartą Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektą (Nr. IXP-103) Seimo narys G. Šileikis 2000 m. lapkričio 21 d. pateikė Seimui.

11.4.3. Seimo narys J. Razma 2000 m. lapkričio 23 d. pateikė Seimui kitą Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto variantą (Nr. IXP-103A), kuris, kaip teigiama šio projekto aiškinamajame rašte, buvo Lietuvos mokslo tarybos sudarytos laikinosios ekspertų grupės parengtas ir Lietuvos mokslo tarybos 2000 m. liepos 3 d. nutarimu Nr. V-7 Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui pateiktas Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto (nauja redakcija) pirminis variantas. Jame buvo siūloma dvipakopė mokslo laipsnių teikimo sistema, pagal kurią gali būti suteikiami ir daktaro, ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai. Be to, habilituoto daktaro mokslo laipsnio teikimas nebuvo siejamas su profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigoms keliamų reikalavimų įvykdymu (pedagoginių vardų teikimu) (buvo siūloma nustatyti,

kad: „universitetai ir mokslo institutai, kuriems tokią teisę suteikė Vyriausybė ar jos įgaliota Švietimo ir mokslo ministerija, gali teikti daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsnius“; „daktaro mokslo laipsnis suteikiamas asmenims, baigusiems doktorantūrą ir apgynusiems daktaro disertaciją“; „daktaro disertacija gali būti rengiama ir eksterneu“; „habilituoto daktaro mokslo laipsnis gali būti suteikiamas daktaro mokslo laipsnį turintiems asmenims, kurie po daktaro disertacijos apgynimo praturtino mokslą naujais duomenimis, plačiai žinomais Lietuvoje ir užsienyje“; „bendruosius doktorantūros ir habilitacijos nuostatus Lietuvos mokslo tarybos teikimu tvirtina Vyriausybė“).

11.4.4. Seimo valdybos 2001 m. sausio 29 d. sprendimu Nr. 106 buvo sudaryta darbo grupė Seime įregistruotų Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektų Nr. IXP-103 ir IXP-103A nuostatoms apibendrinti. Tuometinis Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas R. Pavilionis 2001 m. liepos 4 d. pateikė Seimui šios darbo grupės parengtą apibendrintą Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektą (Nr. IXP-103(2A)), kuriame buvo pasirinkta projekte Nr. IXP-103A numatyta dvipakopė mokslo laipsnių sistema. Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektus Nr. IXP-103, IXP-103A ir IXP-103(2A) 2001 m. rugpjūčio 2 d. pateikus Seimo posėdyje, buvo pritarta minėtam apibendrintam projektui Nr. IXP-103(2A).

11.4.5. Tuometinis Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas R. Pavilionis 2001 m. lapkričio 28 d. šio komiteto vardu pateikė Seimui naują Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto (nauja redakcija) variantą (Nr. IXP-103(2A2)), kuriame buvo siūloma pasirinkti vienpakopę mokslo laipsnių sistemą, kai gali būti suteikiamas tik daktaro laipsnis, o habilituoto daktaro – ne (naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 28 straipsnyje „Daktaro mokslo laipsnio teikimo tvarka“ buvo siūloma nustatyti: „Lietuvos Respublikoje teikiamas daktaro mokslo laipsnis“; „daktaro mokslo laipsnis suteikiamas asmenims, įvykdžiusiems doktorantūros reikalavimus ir apgynusiems daktaro disertaciją“; „doktorantūros nuostatus, reglamentuojančius ir mokslo laipsnio teikimo tvarką, tvirtina Vyriausybė“).

11.4.6. Seimo valdyba 2001 m. gruodžio 6 d. sprendimu Nr. 628 „Dėl įstatymo projekto išvadų“ kreipėsi į Vyriausybę prašydama pateikti išvadas dėl nurodyto projekto. Vyriausybė 2002 m. balandžio 22 d. nutarimu Nr. 555 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto Nr. IXP-103(2A2)“, iš esmės pritarusi šiam projektui, dėl mokslo laipsnių sistemos pareiškė visiškai priešingą nuomonę ir pasiūlė Seimui įtvirtinti Lietuvoje ir daktaro, ir habilituoto daktaro mokslo laipsnius – dvipakopę mokslo laipsnių sistemą (buvo pasiūlyta naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 28 straipsnį pavadinti „Mokslo laipsniai“ ir jame nustatyti: „Lietuvos Respublikoje teikiami daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai“; „daktaro mokslo laipsnis suteikiamas asmenims, įvykdžiusiems doktorantūros

reikalavimus ir apgynusiems daktaro disertaciją“; „doktorantūros nuostatus, reglamentuojančius ir mokslo laipsnio teikimo tvarką, tvirtina Vyriausybė“; „mokslinių tyrimų įstaigų doktorantai turi Aukštojo mokslo įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytas studentų teises“; „habilitacijos tvarką ir habilituoto daktaro laipsnio teikimo tvarką nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos, Lietuvos valstybinių mokslo institutų direktorių konferencijos ir Aukštojo mokslo tarybos siūlymus“).

11.4.7. Tuometinis Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas R. Pavilionis 2002 m. gegužės 8 d. šio komiteto vardu pateikė Seimui naują Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto variantą (Nr. IXP-103(2A3)), kuriame buvęs ankstesnio naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 28 straipsnis tapo 29 straipsniu „Daktaro mokslo laipsnio teikimo ir habilitacijos tvarka“. Jame buvo siūloma nustatyti: „Lietuvos Respublikoje teikiamas daktaro mokslo laipsnis“; „daktaro mokslo laipsnis suteikiamas asmenims, įvykdžiusiems doktorantūros reikalavimus ir apgynusiems daktaro disertaciją“; „doktorantūros nuostatus, reglamentuojančius ir mokslo laipsnio teikimo tvarką, tvirtina Vyriausybė“; „mokslinių tyrimų įstaigų doktorantai turi Aukštojo mokslo įstatymo ir kitų įstatymų nustatytas studentų teises“; „habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė“. Taigi buvo pasiūlyta įtvirtinti vienpakopę mokslo laipsnių sistemą, pagal kurią Lietuvoje gali būti suteikiamas tik daktaro mokslo laipsnis (apgynus daktaro disertaciją), o habilituoto daktaro – ne; kartu buvo pasiūlyta numatyti habilitaciją, kurios tvarką nustato Vyriausybė. Šį projektą lydėjusioje Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto išvadoje buvo pažymėta, kad Vyriausybės siūlymą palikti įstatyme dvipakopę mokslo laipsnių teikimo sistemą šis komitetas atmetė, nes, šio komiteto nuomone, minėtas siūlymas prieštaravo Seimo 2000 m. kovo 21 d. priimtam Aukštojo mokslo įstatymui, numatančiam tik vieną mokslo laipsnį – daktaro. Pažymėtina, kad naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 29 straipsnio 3 dalyje pasiūlius įtvirtinti sąvoką „habilitacija“, jos turinys niekaip nebuvo atskleistas. Atsižvelgiant į tai, kad aptariamo projekto 29 straipsnio pavadinime ir 1 bei 2 dalyse minimas tik vienas mokslo laipsnis – daktaro, suteikiamas apgynus daktaro disertaciją, iš šio projekto 29 straipsnio 3 dalies negalima suprasti, apie kokią habilitacijos tvarką, kurią turės nustatyti Vyriausybė, joje rašoma.

11.4.8. Projektas Nr. IXP-103(2A3) 2002 m. gegužės 14 d. buvo svarstytas Seimo posėdyje (įstatymo projekto svarstymo stadija). Šiame Seimo posėdyje tuometinis Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas R. Pavilionis teigė, kad „Aukštojo mokslo įstatyme yra apibrėžtas tik vienas mokslo laipsnis – habilitacijos reikalavimai. Tuo tarpu Vyriausybė siūlo palikti iki šiol buvusių du mokslo laipsnius: daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsnį. Aukštojo mokslo įstatyme yra vienas mokslo laipsnis. Toks siūlymas prieštarautų Aukštojo mokslo įstatymui <...> Jau apie tai buvo kalbėta“. Seimo posėdžio pirmininkas Seimą informavo, kad pagrindinis komitetas (t. y. Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetas) nepritarė Vyriausybės pasiūlymui

dėl naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 28 straipsnio (čia nurodomas ankstesnis šio straipsnio numeris), ir pasiūlė balsuoti dėl to, ar Seimas pritaria tokiai šio įstatymo projekto 28 straipsnio redakcijai, kurią siūlo Vyriausybė.

Pažymėtina, kad Seimas dėl to balsavo ir įstatymo projekto svarstymo stadijoje nutarė pritarti tokiai Vyriausybės pateiktai naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 28 straipsnio „Mokslo laipsniai“ (čia nurodomas ankstesnis šio straipsnio numeris) redakcijai:

„1. Lietuvos Respublikoje teikiami daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai.

2. Daktaro mokslo laipsnis suteikiamas asmenims, įvykdžiusiems doktorantūros reikalavimus ir apgynusiems daktaro disertaciją. Doktorantūros nuostatus, reglamentuojančius ir mokslo laipsnio teikimo tvarką, tvirtina Vyriausybė. Mokslinių tyrimų įstaigų doktorantai turi Aukštojo mokslo įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytas studentų teises.

3. Habilitacijos tvarką ir habilituoto daktaro laipsnio teikimo tvarką nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos, Lietuvos valstybinių mokslo institutų direktorių konferencijos ir Aukštojo mokslo tarybos siūlymus.“

11.4.9. Taigi Seimas 2002 m. gegužės 14 d. posėdyje (įstatymo projekto svarstymo stadija) balsuodamas apsisprendė dėl tokių principinių nuostatų: Lietuvoje gali būti suteikiamas ir daktaro, ir habilituoto daktaro mokslo laipsnis, t. y. Lietuvoje yra dvipakopė mokslo laipsnių sistema; abu šie mokslo laipsniai yra įgyjami juos suteikiant; habilitacijos tvarką ir habilituoto daktaro laipsnio teikimo tvarką turi nustatyti Vyriausybė.

Pažymėtina, kad Seimas, apsisprendęs dėl minėtų principinių nuostatų, kurios turės būti įtvirtintos naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatyme, kartu atmetė Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto poziciją, kad Lietuvoje gali būti suteikiamas tik daktaro mokslo laipsnis, o habilituoto daktaro – ne, t. y. poziciją, kad Lietuvoje yra vienpakopė mokslo laipsnių sistema.

11.4.10. Aiškinant, ką reiškia naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 28 straipsnio 3 dalyje, kuriai Seimas pritarė balsuodamas, vartojamos formuluotės „habilitacijos tvarka“ ir „habilituoto daktaro laipsnio teikimo tvarka“, paminėtina, kad tuo metu, kai buvo pritarta minėtai redakcijai, Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio 3 dalis ir 29 straipsnio 2 dalis jau buvo išdėstytos 2001 m. gruodžio 21 d. redakcija (šios pataisos jau buvo įsigaliojusios); kaip minėta, jose buvo *inter alia* nustatyta, kad profesoriaus pareigas gali eiti mokslininkas arba pripažintas menininkas, kurie turi atitikti profesoriaus pareigų reikalavimus ir būti įvykdę habilitacijai keliamus reikalavimus, o habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė (28 straipsnio 3 dalis (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija)), ir kad vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali eiti mokslininkas, atitinkantis šių pareigų reikalavimus ir habilitacijai keliamus reikalavimus (29 straipsnio 2 dalis (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija)). Tačiau, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, nors iš įstatymų leidėjo ketinimų rengiant, svarstant bei priimant šiuos Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio 3

dalis (2000 m. kovo 21 d. redakcija) ir 29 straipsnio 2 dalies (2000 m. kovo 21 d. redakcija) pakeitimus matyti, jog buvo vadovaujamosi principine nuostata, kad Lietuvoje gali būti suteikiamas tik daktaro mokslo laipsnis, o habilituoto daktaro mokslo laipsnis negali būti suteikiamas, buvo sudarytos ir prielaidos (ypač turint galvoje tai, kad sąvokos „habilitacija“ (ir formuluotės „habilitacijai keliami reikalavimai“) turinys Aukštojo mokslo įstatyme (2000 m. kovo 21 d. redakcija su 2001 m. sausio 25 d. ir 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimais ir papildymais) nebuvo apibrėžtas *expressis verbis*) taikant šį įstatymą nevienodai aiškinti, ar padarius minėtus 2001 m. gruodžio 21 d. pakeitimus ir papildymus Lietuvoje galėjo būti suteikiamas ne tik daktaro, bet ir habilituoto daktaro mokslo laipsnis.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 28 straipsnio 3 dalyje, kuriai Seimas pritarė balsuodamas, greta yra vartojamos dvi formuluotės: „habilitacijos tvarka“ ir „habilituoto daktaro laipsnio teikimo tvarka“. Manytina, kad šių formuluočių turinys nesutampa ir kad kiekviena iš jų sietina su skirtingais teisės institutais. Taigi taip pat manytina, kad Vyriausybė turės nustatyti dvi skirtingas tvarkas – „habilitacijos tvarką“ ir „habilituoto daktaro laipsnio teikimo tvarką“. Kokius santykius turėtų reguliuoti nurodytoji „habilitacijos tvarka“, iš aptariamo įstatymo projekto nėra aišku. Tačiau akivaizdu, kad nurodytoji „habilituoto daktaro laipsnio teikimo tvarka“ *per definitionem* turės reguliuoti santykius, susijusius su habilituoto daktaro mokslo laipsnio teikimu.

Beje, tuo metu galiojo (ir šiuo metu galioja su pakeitimais, padarytais Vyriausybės 2002 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1432 „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų pakeitimo, susijusio su Mokslo ir studijų departamento prie Švietimo ir mokslo ministerijos reorganizavimu“; toliau – ir 2002 m. rugsėjo 11 d. pakeitimais) Vyriausybės 1996 m. nutarimas Nr. 1317 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo laipsnių sistemos bendrųjų nuostatų patvirtinimo“ (2001 m. liepos 11 d. redakcija), kuriuo patvirtinti Lietuvos Respublikos mokslo laipsnių sistemos bendrieji nuostatai (2001 m. liepos 11 d. redakcija) reglamentavo (ir šiuo metu – su 2002 m. rugsėjo 11 d. pakeitimais – reglamentuoja) *inter alia* habilituoto daktaro mokslo laipsnio suteikimą. Minėtų nuostatų 57 punkte habilitacija apibrėžiama kaip „habilituoto daktaro mokslo laipsnio suteikimas“.

11.5. Jau po to, kai Seimo 2002 m. gegužės 14 d. posėdyje buvo apsvarstytas minėtas Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, bet dar nepradėjus šio įstatymo projekto priėmimo procedūros Seime, dėl šio jau apsvarstyto projekto buvo įregistruota įvairių pasiūlymų.

11.5.1. Vienas iš jų – tuometinio Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininko R. Pavilionio 2002 m. gegužės 30 d. pasiūlymas aptariamo naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 1 straipsnio 4 punkte žodį „laipsnio“ pakeisti žodžiu „laipsnių“ ir įtvirtinti nuostatą, kad „šis įstatymas nustato: <...> 4) mokslo laipsnių ir pedagoginių vardų įgijimo principus <...>“. Pasak šio pasiūlymo autoriaus, ši pataisa susijusi su tuo, kad po svarstymo Seimas pritarė

naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 29 straipsnio redakcijai (čia nurodomas jau naujas šio straipsnio numeris), o dėl to būtina „atitinkamai pakeisti ir 1 straipsnio redakciją: žodį „laipsnis“ parašyti daugiskaita – „laipsniū““. Kartu toks pasiūlymas reiškė, kad pripažįstama, jog yra apsispręsta įtvirtinti dvipakopę mokslo laipsnių sistemą, pagal kurią gali būti suteikiamas ir daktaro, ir habilituoto daktaro mokslo laipsnis.

Seimo 2002 m. birželio 11 d. posėdyje (įstatymo projekto priėmimo stadija) šis pasiūlymas buvo priimtas.

11.5.2. Tuometinis Seimo narys E. Kaniava 2002 m. birželio 10 d. įregistravo pasiūlymą pakeisti aptariamo projekto 29 straipsnio 1 ir 3 dalis ir jas išdėstyti taip:

– 1 dalį: „Lietuvos Respublikoje pripažįstami daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai“;

– 3 dalį: „Habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos, Lietuvos valstybinių mokslo institutų direktorių konferencijos ir Aukštojo mokslo tarybos siūlymus.“

Palyginus tuometinio Seimo nario E. Kaniavos pasiūlytą naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 29 straipsnio 1 ir 3 dalių redakciją su tuometine šio projekto dar buvusio 28 straipsnio atitinkamų dalių redakcija, kurią Seimui pateikė Vyriausybė ir kuriai, kaip minėta, savo 2002 m. gegužės 14 d. posėdyje balsavimu pritarė Seimas, matyti, kad tuometinis Seimo narys E. Kaniava pasiūlė minėto projekto 29 straipsnio (čia nurodomas jau naujas šio straipsnio numeris) 1 dalyje vietoje žodžio „teikiami“ įrašyti žodį „pripažįstami“, o 3 dalyje – išbraukti žodžius „habilituoto daktaro laipsnio teikimo tvarką“.

Seimo 2002 m. birželio 11 d. posėdyje (įstatymo priėmimo stadija) šio pasiūlymo autorius tuometinis Seimo narys E. Kaniava Seimui paaiškino, kad sąvoka „pripažįstami“, kurią vietoje sąvokos „teikiami“ siūloma įrašyti aptariamo projekto 29 straipsnio 1 dalyje, „aiškiau nusako esmę“, o siūlomą šio projekto 29 straipsnio 3 dalies pakeitimą apibūdino kaip „daugiau redakcinio pobūdžio“. Tuometinis Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas R. Pavilionis Seimą informavo, kad tiems siūlymams šis komitetas pritaria.

Seimas bendru sutarimu pritarė abiem tuometinio Seimo nario E. Kaniavos pasiūlymams, o po to bendru sutarimu priėmė naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnį, kaip rašoma Seimo posėdžio stenogramoje, „su E. Kaniavos pataisomis“.

11.5.3. Minėta, kad Mokslo ir studijų įstatymo (2002 m. birželio 11 d. redakcija) 29 straipsnyje „Mokslo laipsniai“ nustatyta:

„1. Lietuvos Respublikoje pripažįstami daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai.

2. Daktaro mokslo laipsnis suteikiamas asmenims, įvykdžiusiems doktorantūros reikalavimus ir apgynusiems daktaro disertaciją. Doktorantūros nuostatus, reglamentuojančius ir

mokslo laipsnio teikimo tvarką, tvirtina Vyriausybė. Mokslinių tyrimų įstaigų doktorantai turi Aukštojo mokslo įstatymo ir kitų įstatymų nustatytas studentų teises.

3. Habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos, Lietuvos valstybinių mokslo institutų direktorių konferencijos ir Aukštojo mokslo tarybos siūlymus.“

11.6. Atsakymas į tai, kokius santykius turi reguliuoti Vyriausybės nustatyta habilitacijos tvarka, nurodyta Mokslo ir studijų įstatymo (2002 m. birželio 11 d. redakcija) 29 straipsnio 3 dalyje, priklauso nuo to, kaip bus vertinamos minėtos aplinkybės, ypač tai, kad:

– Seimas 2002 m. gegužės 14 d. posėdyje (įstatymo projekto svarstymo stadija) balsuodamas apsisprendė *inter alia* dėl principinės nuostatos, Lietuvoje gali būti suteikiamas ir daktaro, ir habilituoto daktaro mokslo laipsnis, t. y. Lietuvoje yra dvipakopė mokslo laipsnių sistema;

– Seimas 2002 m. birželio 11 d. posėdyje (įstatymo projekto priėmimo stadija) pritarė tuometinio Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininko R. Pavilionio 2002 m. gegužės 30 d. pasiūlymui aptariamo naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 1 straipsnio 4 punkte žodį „laipsnio“ pakeisti žodžiu „laipsnių“ ir įtvirtinti nuostatą, kad „šis įstatymas nustato: <...> 4) mokslo laipsnių ir pedagoginių vardų įgijimo principus <...>“;

– tuometinio Seimo nario E. Kaniavos 2002 m. birželio 10 d. pasiūlytos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 29 straipsnio 1 ir 3 dalių pataisos, jo paties teigimu (pristatant šias pataisas Seimui) Seimo 2002 m. birželio 11 d. posėdyje, buvo tik (atitinkamai) „aiškiau nusakančios esmė“ ir „daugiau redakcinio pobūdžio“;

– Seimas 2002 m. birželio 11 d. posėdyje (įstatymo projekto priėmimo stadija) nutarė išbraukti prieš tai įstatymo projekto 29 straipsnio 3 dalyje *expressis verbis* įtvirtintą nuostatą „habilituoto daktaro mokslo laipsnio teikimo tvarką nustato Vyriausybė“;

– sąvoka „habilitacija“ vartojama tokiaame Mokslo ir studijų įstatymo (2002 m. birželio 11 d. redakcija) straipsnyje, kuris yra skirtas būtent su mokslo laipsniais susijusiems santykiams reguliuoti.

11.6.1. Visos šios aplinkybės, ypač atsižvelgiant ir į tai, kad nei tuometinis Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas R. Pavilionis, nei tuometinis Seimo narys E. Kaniava, pristatydami Seimui savo pateiktas naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 1 straipsnio 4 punkto ir 29 straipsnio 1 ir 3 dalių pataisas, nė neužsiminė apie tai, kad jos galėtų kaip nors pakeisti Seimo ankstesnį apsisprendimą dėl to, kad Lietuvoje gali būti suteikiami daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai, juolab kad nė vienas iš šių pataisų teikėjų nė nesiūlė Seimui iš naujo apsispręsti dėl vienpakopės ar dvipakopės mokslo laipsnių sistemos, leidžia teigti, kad Seimas, 2002 m. birželio 11 d. balsuodamas dėl Mokslo ir studijų įstatymo projekto priėmimo, taigi

ir dėl minėtų tuometinio Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininko R. Pavilionio bei tuometinio Seimo nario E. Kaniavos pasiūlymų, vadovavosi tuo, kad šiais pasiūlymais nėra kaip nors koreguojamas, juolab peržiūrimas, Seimo 2002 m. gegužės 14 d. posėdyje balsavimu padarytas Seimo apsisprendimas dėl dvipakopės mokslo laipsnių sistemos, kai Lietuvoje gali būti suteikiamas ne tik daktaro, bet ir habilituoto daktaro laipsnis, įtvirtinimo, taip pat dėl to, kad tvarką, pagal kurią suteikiamas habilituoto daktaro laipsnis, kaip ir tvarką, pagal kurią suteikiamas daktaro laipsnis, turi nustatyti Vyriausybė.

11.6.2. Būtent šitaip vertinant aptartas naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto rengimo ir priėmimo aplinkybes ir sistemiškai aiškinant Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnio (2002 m. birželio 11 d. redakcija) 1 ir 3 dalių nuostatas, taip pat 1 straipsnio (2002 m. birželio 11 d. redakcija) nuostatą „šis įstatymas nustato: <...> 4) mokslo laipsnių <...> įgijimo principus <...>“, t. y. šio įstatymo 29 straipsnio 3 dalies nuostatą „habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė“ susiejus su šio straipsnio 1 dalies nuostata „Lietuvos Respublikoje yra pripažįstami daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai“ ir su pacituota 1 straipsnio (2002 m. birželio 11 d. redakcija) nuostata, manytina, kad Vyriausybė turi nustatyti tokią tvarką, pagal kurią mokslininkas galėtų Lietuvoje įgyti habilituoto daktaro laipsnį.

11.6.3. Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalį Vyriausybė iki 2002 m. spalio 1 d. turėjo priimti ar pakeisti naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymui įgyvendinti reikalingus teisės aktus.

Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 962 patvirtintos Habilitacijos tvarkos 1 punkte nustatyta, kad ši Habilitacijos tvarka nereglamentuoja habilituoto daktaro mokslo laipsnio teikimo, kuris vykdomas kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

Kaip minėta, tuo metu galioję Mokslo laipsnių sistemos bendrieji nuostatai (2001 m. liepos 11 d. redakcija), patvirtinti Vyriausybės 1996 m. nutarimu Nr. 1317 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo laipsnių sistemos bendrųjų nuostatų patvirtinimo“ (2001 m. liepos 11 d. redakcija), reglamentuojantys *inter alia* habilituoto daktaro mokslo laipsnio suteikimą, buvo pakeisti Vyriausybės 2002 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1432 „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų pakeitimo, susijusio su Mokslo ir studijų departamento prie Švietimo ir mokslo ministerijos reorganizavimu“, tačiau minėtų nuostatų 57 punktą, pagal kurį habilitacija yra „habilituoto daktaro mokslo laipsnio suteikimas“, nebuvo pakeistas (jis nėra pakeistas ir šios konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo metu).

11.7. Kartu paminėtina, kad Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnio (2002 m. birželio 11 d. redakcija) 1, 2 ir 3 dalyse nustatyta teisinį reguliavimą aiškinant vien lingvistiškai (ir neatsižvelgiant į jo įtvirtinimo aplinkybes) gali būti teigiama, kad vien tai, kad šio straipsnio 1 dalyje vartojama ne sąvoka „teikiami“ („teikti“ reiškia „duoti“, „skirti“ (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Vilnius:

Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, p. 837), bet sąvoka „pripažįstami“ („pripažinti“ reiškia „sutikti, laikyti esant teisėtą, veikiančią, galiojančią, turintį kokių nors ypatybių“, „išaiškinus nustatyti“ (Ibid., p. 612)), reiškia, kad nors Lietuvoje mokslininkai gali turėti ne tik daktaro, bet ir habilituoto daktaro mokslo laipsnį, įgyti habilituoto daktaro laipsnio Lietuvoje jie negali – čia jis negali būti suteikiamas, jis gali būti įgyjamas tik užsienio valstybėse arba įgytas Lietuvoje anksčiau.

Toks aiškinimas yra grindžiamas *inter alia* tuo, kad minėtame straipsnyje (jo 2 dalyje) yra *expressis verbis* numatytas vien daktaro mokslo laipsnio teikimas, o habilituoto daktaro laipsnio teikimas (vartojant šią sąvoką) niekur šiame įstatyme nėra eksplicitiškai numatytas; vadinasi, habilituoto daktaro mokslo laipsnis Lietuvoje gali būti įgyjamas ne jį suteikiant, bet „pripažįstant“, jeigu mokslininkas jį įgijo kur nors kitur arba kada nors anksčiau.

Toks aiškinimas gali būti grindžiamas dar ir tokiu argumentu, esą Seimas, žodį „teikiami“ pakeisdamas žodžiu „pripažįstami“ ir išbraukdamas eksplicitinę nuostatą, kad Vyriausybė nustato habilituoto daktaro mokslo laipsnio teikimo tvarką, pakeitė savo ankstesnę – 2002 m. gegužės 14 d. – apsisprendimą dėl dvipakopės mokslo laipsnių sistemos įtvirtinimo.

Tačiau, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, minėtos pataisos, jas pristatant Seimui, buvo apibūdintos kaip tik „aiškiau nusakančios esmę“ ir „daugiau redakcinio pobūdžio“; be to, tame pačiame Seimo posėdyje buvo priimtas ir tuometinio Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininko R. Pavilionio 2002 m. gegužės 30 d. pasiūlymas pakoreguoti naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo projekto 1 straipsnio 4 punktą ir žodį „laipsnio“ pakeisti žodžiu „laipsnių“.

Tokio aiškinimo pavyzdys yra šioje konstitucinės justicijos byloje esantis tuometinio Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininko R. Pavilionio 2002 m. rugsėjo 24 d. raštas tuometiniam Lietuvos mokslo tarybos pirmininkui prof. habil. dr. K. Makariūnui „Dėl įstatymo nuostatų aiškinimo“, kuriame *inter alia* teigiama: Lietuvos Respublikoje habilituoto daktaro mokslo laipsnis nėra teikiamas; šis mokslo laipsnis gali būti pripažįstamas tik jį turintiems asmenims, t. y. tiems, kurie jį įgijo anksčiau arba kitose valstybėse; Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnio 3 dalies (2002 m. birželio 11 d. redakcija) nuostata „habilitacijos tvarką nustato Vyriausybė“ reiškia, kad Vyriausybė „habilitacijos tvarkoje galėtų nustatyti procedūrą, pagal kurią kitose valstybėse suteiktą habilitaciją (ar antrąjį mokslo laipsnį) būtų galima pripažinti Lietuvos Respublikoje“; „habilitacijos tvarkoje turėtų būti nustatytas daktaro mokslo laipsnį turinčio asmens mokslinių ir pedagoginių darbų minimumas, kuris leistų jam pirmą kartą užimti profesoriaus ar vyriausiojo mokslinio bendradarbio pareigas“; „naujos redakcijos Mokslo ir studijų įstatymo 1 straipsnyje palikti žodžiai „šis įstatymas nustato mokslo laipsnių ir pedagoginių vardų įgijimo principus“ nereiškia nieko kito, kaip tik daktaro mokslo laipsnio įgijimo ir habilituoto daktaro laipsnio jį turintiems pripažinimo principus (Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnis)“.

Minėtame rašte pateiktas Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnio (2002 m. birželio 11 d. redakcija) 1 ir 3 dalių aiškinimas grindžiamas tuo, kad, pasak rašto autoriaus, „priimdamas Aukštojo mokslo bei Mokslo ir studijų įstatymų pataisas, Seimas pakeitė 1991 metais priimto Mokslo ir studijų įstatymo nuostatą, kad Lietuvoje teikiami daktaro ir habilituoto daktaro mokslo laipsniai. Habilituoto daktaro mokslo laipsnių atžvilgiu Seimas apsisprendė pripažinti iki įstatymo priėmimo turėtus laipsnius, žodį „teikiami“ pakeisdamas žodžiu „pripažįstami“, todėl šiuo atveju Lietuvių kalbos žodyne esanti žodžio „pripažinti“ reikšmė „suteikti“ netinka habilituoto daktaro mokslo laipsniui (tokio laipsnio sąvokos iš viso neliko jokiame įstatyme)“.

Vis dėlto toks aiškinimas neįtikina. Ir ne tik dėl to, kad visiškai neatsižvelgiama į nuostatų, kurios aiškinamos, įtvirtinimo aplinkybes.

Toki aiškinimą komplikuoja *inter alia* Mokslo ir studijų įstatymo 31 straipsnio „Mokslo laipsnius ir pedagoginius vardus patvirtinantys dokumentai“ (2002 m. birželio 11 d. redakcija, beje, nepakeista ligi šiol) 2 dalies nuostata, kad „užsienyje įgyti mokslo laipsnių diplomai pripažįstami (nostrifikuojami) Vyriausybės nustatyta tvarka, jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys nenustato kitaip“. Taigi užsienyje įgytų mokslo laipsnių (habilituoto daktaro mokslo laipsnio taip pat) diplomų pripažinimui Lietuvoje Mokslo ir studijų įstatyme (2002 m. birželio 11 d. redakcija, taip pat ir su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) yra nustatytas atskiras institutas – diplomų nostrifikavimo institutas; jis negali būti sutapatinamas su Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnyje (2002 m. birželio 11 d. redakcija) įtvirtintu habilitacijos institutu, nes, kad ir kaip būtų aiškinamas sąvokos „habilitacija“ turinys, nostrifikavimas nėra habilitacija. Vadinasi, habilitacijos instituto, įtvirtinto Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnyje (2002 m. birželio 11 d. redakcija), negalima aiškinti kaip esą reiškiančio, kad Vyriausybė „habilitacijos tvarkoje galėtų nustatyti procedūrą, pagal kurią kitose valstybėse suteiktą habilitaciją (ar antrąjį mokslo laipsnį) būtų galima pripažinti Lietuvos Respublikoje“.

12. Šiame kontekste pabrėžtina, kad Mokslo ir studijų įstatymas (2002 m. birželio 11 d. redakcija) Aukštojo mokslo įstatymo (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) atžvilgiu yra *lex posteriori*, be to, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, Aukštojo mokslo įstatymo 28 ir 29 straipsniai (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija), kuriuose vartojama sąvoka „habilitacija“, nėra skirti su mokslo laipsnių teikimu susijusiems santykiams tiesiogiai reguliuoti – apie tai, kokia mokslo laipsnių sistema yra įtvirtinta Lietuvoje, reikia spręsti ne vien iš šių straipsnių, o atsižvelgiant į visuminį įstatymuose nustatytą teisinį reguliavimą.

Sistemiškai aiškinant aptartąjį Mokslo ir studijų įstatyme (2002 m. birželio 11 d. redakcija) ir Aukštojo mokslo įstatyme (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą konstatuotina, kad, įsigaliojus Mokslo ir studijų įstatymui (2002 m. birželio 11 d. redakcija), Aukštojo mokslo įstatymo 28 ir 29 straipsniuose (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) vartojama

sąvoka „habilitacija“ – dėl to, kad, kaip minėta, galima teigti, jog Vyriausybė turi nustatyti tvarką, pagal kurią suteikiamas habilituoto daktaro laipsnis, – tapo klaidinanti, visiškai netinkama mokslininko tinkamumo užimti profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas patikrinimo procedūrai apibūdinti, t. y. tam institutui, kuriam apibūdinti ji yra vartojama. Šiame kontekste ji yra ydinga.

Minėtas Aukštojo mokslo įstatymo 28 ir 29 straipsniuose (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) vartojamos sąvokos „habilitacija“ ydingumas nereiškia, kad įsigaliojus Mokslo ir studijų įstatymui (2002 m. birželio 11 d. redakcija) Vyriausybė neteko įgaliojimų nustatyti mokslininko tinkamumo užimti profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas patikrinimo procedūrą, kuri gali būti ir nesiejama su habilituoto daktaro laipsnio turėjimu. Pagal Aukštojo mokslo įstatymą (2000 m. kovo 21 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) nustatyti tokią tvarką yra Vyriausybės pareiga. Tačiau dėl to, kad Mokslo ir studijų įstatyme (2002 m. birželio 11 d. redakcija, taip pat ir su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) yra įtvirtintas habilituoto daktaro mokslo laipsnio institutas, ši procedūra nevadintina „habilitacijos tvarka“.

Šiame kontekste primintina, kad, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, Mokslo ir studijų įstatyme (2002 m. birželio 11 d. redakcija, taip pat ir su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) (kaip ir ankstesniame Mokslo ir studijų įstatyme (1991 m. vasario 12 d. redakcija)) nustatytas teisinis reguliavimas gali būti aiškinamas ir kaip leidžiantis teigti, jog Vyriausybė turi įgaliojimus nustatyti tokią tvarką, pagal kurią mokslininkas galėtų Lietuvoje įgyti habilituoto daktaro laipsnį. Primintina ir tai, kad šiuo metu galioja Vyriausybės 1996 m. nutarimas Nr. 1317 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo laipsnių sistemos bendrųjų nuostatų patvirtinimo“ (2001 m. liepos 11 d. redakcija su 2002 m. rugsėjo 11 d. pakeitimais).

13. Minėtas Aukštojo mokslo įstatyme (2000 m. kovo 21 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) nustatytas su sąvokos „habilitacija“ vartojimu susijęs teisinis reguliavimas taisytinus, šiame įstatyme vartojama sąvoka „habilitacija“ keistina. Pasiūlyti, kokia sąvoka šiame įstatyme vietoj jos vartotina apibūdinant mokslininko tinkamumo eiti profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas patikrinimo procedūrą, nėra Konstitucinio Teismo funkcija.

14. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad aptartasis sąvokos „habilitacija“ (taip pat formuluotės „habilitacijos tvarka“) ydingumas nereiškia, kad negali būti tokios mokslininko tinkamumo užimti profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas patikrinimo procedūros, kai šias pareigas užima mokslininkas, neturintis habilituoto daktaro laipsnio. Jeigu įstatymų leidėjas yra apsisprendęs, kad tokia – su habilituoto daktaro laipsnio turėjimu nesietina – procedūra yra nustatytina, ir kartu yra įtvirtinęs galimybę įgyti habilituoto daktaro laipsnį, minėta procedūra turi būti vadinama kitaip. Priešingu atveju painiava neišvengiama.

Nagrinėjamu atveju būtent ir yra painiava. Iš Konstitucinio Teismo posėdyje kalbėjusių

byloje dalyvaujančių asmenų atstovų, taip pat specialistų paaiškinimų matyti, kad nėra sutariama, ar šiuo metu galiojantys įstatymai įtvirtina galimybę Lietuvoje įgyti tik daktaro, ar ir habilituoto daktaro laipsnį. Pagrindą nevienodai aiškinti esamą teisinį reguliavimą duoda *inter alia* tai, kad Aukštojo mokslo įstatymo (2000 m. kovo 21 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) ir Mokslo ir studijų įstatymo (2002 m. birželio 11 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) nuostatos (ne tik tos, kurios detalai analizuojamos šiame Konstitucinio Teismo nutarime) neretai yra dviprasmiškos, neaiškios, o kai kada ir prieštarauja viena kitai ar net viena kitą neigia. Apskritai problemiškas yra ir minėtų įstatymų santykis, nes jų reguliavimo dalykas iš dalies sutampa. Iš tokio visuminio teisinio reguliavimo, kurio sudedamosios dalys yra ir Aukštojo mokslo įstatymo 28 bei 29 straipsniai (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) ir Mokslo ir studijų įstatymo 29 straipsnis (2002 m. birželio 11 d. redakcija, taip pat ir su 2006 m. liepos 18 d. pakeitimu), sunku vienareikšmiškai spręsti, ar Lietuvoje pagal įstatymus gali būti teikiamas ne tik daktaro, bet ir habilituoto daktaro mokslo laipsnis.

15. Aukštojo mokslo įstatymo (2000 m. kovo 21 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) ir Mokslo ir studijų įstatymo (2002 m. birželio 11 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) nuostatos (*inter alia* susijusios su habilitacija), kurios čia analizuojamos, nėra ginčijamos šioje konstitucinės justicijos byloje, jų atitiktis Konstitucijai šioje konstitucinės justicijos byloje nėra tyrimo dalykas.

16. Pažymėtina, kad Konstitucijoje nėra nei eksplicitiškai, nei implicitiškai nustatyta, kokia mokslo laipsnių sistema turi būti įtvirtinta įstatymuose, *inter alia* nėra nustatyta, ar Lietuvoje turi būti teikiamas tik daktaro mokslo laipsnis (t. y. ar turi būti įtvirtinta vienpakopė mokslo laipsnių sistema), ar ir habilituoto daktaro mokslo laipsnis (t. y. ar turi būti įtvirtinta dvipakopė mokslo laipsnių sistema). Įstatymų leidėjas pagal Konstituciją šioje srityje turi diskreciją, jis taip gali nustatyti mokslo laipsnių įgijimo būdus. Konstitucijos 42 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad mokslas ir tyrinėjimai yra laisvi, Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, kad aukštosios mokyklos turi autonomiją, konstituciniai atviros ir darnios visuomenės imperatyvai, kitos Konstitucijos nuostatos suponuoja ir tai, kad nustatant, kokie mokslo laipsniai yra Lietuvoje, kokiais būdais jie yra įgyjami, turėtų būti atidžiai įsiklausoma į mokslo ir akademinės bendruomenės, į valstybinių ir kitų autoritetinių mokslo institucijų, vienijančių įvairių mokslo sričių mokslininkus, nuomonę. Pasirenkant ir įstatymu įtvirtinant mokslo laipsnių sistemą Lietuvoje, svarbu įvertinti ir kitų šalių, ypač Europos Sąjungos valstybių narių, patirtį, taip pat tai, kiek ir kaip ta patirtis turi ir gali būti pritaikyta Lietuvoje.

III

1. Pareiškėjo ginčijamos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija), juo patvirtinto Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija), taip pat

Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 962 patvirtintos Habilitacijos tvarkos nuostatos yra skirtos reguliuoti santykiams, susijusiems su mokslu bei tyrimais, jų rezultatų skelbimu, taip pat su dėstyimu ir (arba) moksliniu darbu valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose (*inter alia* turint galimybę eiti jose profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas).

Sprendžiant, ar pareiškėjo ginčijamos nuostatos neprieštarauja Konstitucijai, būtina išsiaiškinti, kokių konstitucinių imperatyvų turi paisyti įstatymų leidėjas, kiti teisėkūros subjektai, įstatymais ir kitais teisės aktais reguliuodami atitinkamus santykius.

Taip pat atsižvelgtina į tai, kokie Vyriausybės įgaliojimai reguliuoti tuos santykius kilo iš Seimo išleistų įstatymų.

2. Pabrėžtina, kad šioje konstitucinės justicijos byloje atliekant ginčijamų Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija), juo patvirtinto Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija), taip pat Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 962 patvirtintos Habilitacijos tvarkos nuostatų konstitucingumo tyrimą nėra tiriama ir nėra sprendžiama *inter alia* tai, koks mokslinės veiklos organizavimo, valdymo ar rezultatų nustatymo bei vertinimo modelis labiausiai atitinka ar galbūt galėtų labiausiai atitikti mokslo plėtros ir kokybės siekius. Tokio modelio pasirinkimas yra ne konstitucinės kontrolės, bet įstatymų leidybos funkcija, taip pat pagal įstatymus sprendimus priimančios ir veikiančios vykdomosios valdžios funkcija. Kita vertus, pabrėžtina, kad įstatymais nustatydamas atitinkamą mokslo teisinį reguliavimą įstatymų leidėjas (taip pat vykdomosios valdžios institucijos, pagal savo kompetenciją reguliuodamos atitinkamus santykius) privalo ne tik paisyti Konstitucijos, bet ir jokia būdu neignoruoti mokslo ir akademinės bendruomenės nuomonės, deramai į ją atsižvelgti.

3. Pagal Konstitucijos 42 straipsnį kultūra, mokslas ir tyrinėjimai bei dėstyimas yra laisvi (1 dalis); valstybė remia kultūrą ir mokslą (2 dalis).

Konstitucinė mokslo ir tyrimų laisvė yra neatsiejama nuo Konstitucijos 25 straipsnyje įtvirtintos įsitikinimų bei jų raiškos laisvės, suponuojančios, be kita ko, žmogaus laisvę pačiam formuoti savo įsitikinimus, pasirinkti pasaulėžiūros vertybes (Konstitucijos 25 straipsnio 1 dalis), taip pat šiame Konstitucijos straipsnyje įtvirtintos informacijos laisvės, kuri reiškia, kad žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas (Konstitucijos 25 straipsnio 2 dalis), nuo Konstitucijos preambulėje skelbiamo atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekio, įvairių kitų Konstitucijos nuostatų, įtvirtinančių *inter alia* asmens teises ir laisves, demokratiją. Konstitucinė mokslo ir tyrimų laisvė – tai asmens saviraiškos ir kūrybos, idėjų pliuralizmo, konstituciškai vertingų socialinių ryšių palaikymo ir stiprinimo, socialinės, techninės bei meno pažangos, visuomenės gyvenimo turiningumo ir įvairovės sąlyga.

Konstitucinės mokslo ir tyrimų laisvės samprata yra labai talpi, ji apima įvairius mokslo ir

tyrimų aspektus. Konstitucinė mokslo ir tyrimų laisvė reiškia *inter alia* tai, kad kiekvienas asmuo turi teisę pats laisvai apsispręsti, ar užsiimti mokslu ir tyrimais, taip pat teisę laisvai pasirinkti mokslinių tyrimų sritį ir atitinkamų dalykų tyrimo metodus, pats formuoti savo mokslinę pasaulėžiūrą. Pagal Konstituciją asmeniui negali būti primetamos kokios nors mokslinės pažiūros, jo negalima versti pasirinkti kurią nors mokslinių tyrimų sritį arba neleisti jos pasirinkti (išskyrus iš Konstitucijos kylančias išimtis), versti atlikti kokius nors mokslinius tyrimus arba drausti atlikti kokius nors mokslinius tyrimus (išskyrus iš Konstitucijos kylančias išimtis), skelbti atliktų mokslinių tyrimų rezultatus arba jų neskelbti. Tai yra asmens nuožiūros, jo laisvo apsisprendimo reikalas.

Konstitucija įtvirtina tokią mokslo ir tyrimų laisvės sampratą, kad mokslo ir tyrimų negalima politizuoti ar ideologizuoti, kad mokslininkui negalima primesti kokių nors mokslinių pažiūrų, vertybių, kad mokslininkų ar tyrėjų negalima diskriminuoti dėl to, kad jų mokslinio tyrimo sritis ar kryptis neatitinka kieno nors politinių ar ideologinių nuostatų. Kitoks konstitucinės mokslo ir tyrimų laisvės sampratos aiškinimas reikštų, esą leidžiama nukrypti ir nuo konstitucinių demokratijos, atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės imperatyvų, sudaryti prielaidas pažeisti įvairias Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes, *inter alia* žmogaus teises ir laisves.

4. Pabrėžtina, kad konstitucinė mokslo ir tyrimų laisvės samprata suponuoja mokslo bendruomenės (taip pat tam tikras mokslo kryptis atstovaujančių bendruomenių), kaip mokslinio požiūrio ir profesinių interesų vienijamos bendrijos, profesinį nepriklausomumą nuo valstybės institucijų, savarankišką institucionalizavimąsi ir savivaldą, laisvą bendravimą su kitų šalių mokslo bendruomenėmis (*inter alia* mokslo ir studijų institucijomis). Konstitucinė mokslo ir tyrimų laisvės samprata (ypač turint omenyje mokslinių tyrimų, kaip veiklos, kuriai reikalingos ypatingos profesinės žinios, turinį) suponuoja ir viešosios valdžios institucijų, priimančių mokslui, studijoms ir kitai mokslo bendruomenei (*inter alia* mokslo ir studijų institucijoms) skirtus sprendimus (*inter alia* savo teisės aktais reguliuojančius atitinkamus santykius), pareigą neignoruoti mokslo bendruomenės nuomonės, deramai į ją atsižvelgti.

5. Kartu pažymėtina, kad konstitucinė mokslo ir tyrimų laisvė nėra absoliuti. Pagal Konstitucijos 28 straipsnį įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, žmogus privalo laikytis Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių. Taigi ir mokslo bei tyrimų laisvės negalima aiškinti kaip esą leidžiančios šia laisve naudotis ir taip, kad būtų pažeidžiamos kitų žmonių teisės ir laisvės, kitos konstitucinės vertybės, *inter alia* žmogaus sveikata, garbė ir orumas, dorovė, visuomenės saugumas, viešoji tvarka. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose yra ne kartą konstatavęs, kad pagal Konstituciją riboti žmogaus teises ir laisves galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų: tai daroma įstatymu; ribojimai demokratinėje visuomenėje yra būtini

siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo.

Šiame kontekste paminėtina, kad tam tikros mokslo ir tyrimų laisvės (kuri, kaip minėta, yra neatsiejama nuo konstitucinės įsitikinimų bei jų raiškos, taip pat informacijos laisvės) ribos nustatomos ir dėl kai kurių kitų Konstitucijos nuostatų. Antai pagal Konstitucijos 25 straipsnį laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai (3 dalis); laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais – tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija (4 dalis). Konstitucijos 21 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad su žmogumi be jo žinios ir laisvo sutikimo negali būti atliekami moksliniai ar medicinos bandymai. Konstitucijos 42 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad dvasinius ir materialinius autoriaus interesus, susijusius su mokslo, technikos, kultūros ir meno kūryba, saugo ir gina įstatymas.

6. Visuotinai žinoma, kad šiuolaikinis mokslas vystosi ne tik atskirose valstybėse, jis nėra vien atskirų šalių nacionalinės kultūros dalis, bet jau seniai yra peržengęs valstybių sienas. Šiuolaikinis mokslas – internacionalus; jokios šalies mokslas ir tyrimai negali būti izoliuoti nuo pasaulinių mokslo tendencijų ir mokslo standartų, mokslo plėtros kitose valstybėse. Tarptautinė mokslo sklaida, keitimasis mokslinė informacija, mokslinių tyrimų rezultatais yra esminė sėkmingos mokslo raidos kiekvienoje šalyje prielaida. Todėl valstybė turi pareigą (kylančią *inter alia* iš Konstitucijos 42 straipsnio 2 dalies) visokeriopai skatinti bei remti ir Lietuvos mokslo sklaidą pasaulyje, jo reprezentavimą už Lietuvos ribų. O atsižvelgiant į tai, kad dėl okupacinio sovietų režimo daug mokslo sričių Lietuvoje (*inter alia* humanitariniai ir socialiniai mokslai, bet ne tik jie) ilgą laiką buvo atskirtos nuo pasaulinės mokslo tėkmės, akivaizdu, kad valstybei kyla labai svarbus uždavinys padėti Lietuvos mokslininkams ir mokslui kuo plačiau įsilieti į tarptautinį mokslo procesą.

7. Pagal Konstituciją asmuo turi teisę netrukdomai žodžiu, raštu, kitais informacijos perdavimo būdais ir priemonėmis skleisti mokslines idėjas ir skelbti mokslinių tyrimų rezultatus, susipažinti su viešai paskelbtais kitų asmenų mokslo darbais, mokslinėmis idėjomis. Taigi pagal Konstituciją mokslu ir tyrimais užsiimančiam asmeniui negali būti kliudoma laisvai bendrauti su Lietuvos ir kitų valstybių mokslininkais bei tyrėjais.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste ypač pabrėžtina, kad mokslinių tyrimų rezultatų skelbimas yra ir visos mokslo bendruomenės, ir paties atitinkamo mokslininko tolesnės mokslinės veiklos produktyvumo prielaida. Produktivi mokslinė veikla negalima be

mokslininkų bendravimo, keitimosi moksline informacija bei dalijimosi idėjomis (*inter alia* mokslinių tyrimų rezultatais) ir su savo šalies, ir su užsienio mokslininkais. Dėl nepakankamo tokio bendravimo, keitimosi moksline informacija bei dalijimosi idėjomis mokslinė veikla taptų neveiksminga, o mokslas – provincialus (ne tiriamo dalyko, bet pirmiausia metodologijos, patikimumo ir rezultatų reikšmingumo požiūriu), skurdus, nevisavertis; daugiau negu tikėtina, kad deramai nesikeičiant moksline informacija, nesidalijant idėjomis su kitais mokslininkais ir tyrėjais, neįsitraukiant į tarptautinę mokslo sklaidą, *inter alia* nepateikiant mokslinio tyrimo rezultatų susipažinti ir vertinti tarptautinei mokslo bendruomenei, bus nukrypstama nuo pasaulinių mokslo tendencijų ir atsiliekiama nuo pasaulinių mokslo standartų. Šitaip galiausiai galėtų būti pakenkta visos mokslo ir akademinės bendruomenės, kaip mokslinio požiūrio ir profesinių interesų vienijamos savavaldės bendruomenės, normaliam gyvenimui. Be to, žemas mokslo ir tyrimų lygis galėtų sudaryti prielaidas pažeisti ar net paneigti kitas konstitucines vertybes, *inter alia* asmens konstitucinę teisę siekti aukštojo mokslo (išsilavinimo), pakenkti Lietuvos Respublikos tarptautinių įsipareigojimų vykdymui.

8. Dėl mokslo ir tyrimų reikšmės visuomenės bei valstybės ekonominei ir socialinei raidai valstybė neišvengiamai turi formuoti ir vykdyti tam tikrą mokslo politiką. Pažymėtina (ypač atsižvelgiant į Konstitucijos 42 straipsnio 2 dalies nuostatą, kad valstybė remia kultūrą ir mokslą), kad konstituciškai nepagrįsta ir nepateisinama būtų ne tik tokia valstybės mokslo politika, kai yra varžoma mokslo ir tyrimų laisvė, dirbtinai stabdoma mokslo plėtra, bet ir tokia, kai mokslas ir tyrimai nėra valstybės remiami. Konstitucija jokių būdu nesuponuoja, kad mokslas ir tyrimai (ypač fundamentiniai) turi egzistuoti vien rinkos pagrindais; priešingai, valstybės parama mokslui yra imperatyvas, *expressis verbis* įtvirtintas Konstitucijoje.

Pagal savo kompetenciją formuodamos ir vykdydamos mokslo politiką, viešosios valdžios institucijos gali ir turi priimti atitinkamus (taip pat ir teisėkūros) sprendimus dėl atskirų mokslo krypčių (tyrimų sričių), mokslo ir studijų institucijų, mokslininkų ir tyrėjų, finansavimo ir pan. Tokių sprendimų turinys ir įgyvendinimas priklauso ne tik nuo keliamų tikslų ir uždavinių, bet ir nuo valstybės finansinių, ekonominių galimybių. Pabrėžtina, jog tai, kad vienos mokslo ir studijų institucijos ar atskiros mokslo kryptys (tyrimų sritys) gali būti finansuojamos daugiau, negu kitos, taip pat kitoks diferencijuotas atitinkamų santykių teisinis reguliavimas savaime nereiškia, kad kurie nors mokslininkai ar tyrėjai (atitinkamos mokslo ir studijų institucijos) yra nepagrįstai privilegijuojami arba diskriminuojami, juo labiau kad mokslininkai ar tyrėjai yra verčiami pasirinkti vieną, o ne kitą mokslinių tyrimų sritį ar kryptį, atlikti vienus, o ne kitus mokslinius tyrimus. Akivaizdu, kad mokesčių mokėtojų lėšomis remtini pirmiausia tie moksliniai tyrimai, kurie yra perspektyvūs, produktyvūs, atitinka Lietuvos visuomenei ir valstybei iškilusius ir (arba) iškiliančius tikslus ir uždavinius, palengvina Lietuvos valstybei vykdyti jos iš Konstitucijos

kylančias funkcijas. Iš esmės tas pats pasakytina apie tuos mokslinius tyrimus, kurie reprezentuoja Lietuvos mokslą už Lietuvos ribų.

9. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad valstybė turi ir tam tikras iš Konstitucijos kylančias pareigas, susijusias su galimybės mokslininkams ir tyrėjams skelbti savo mokslinių tyrimų rezultatus, taip pat ir Lietuvoje, užtikrinimu. Platesnė šių valstybės konstitucinių pareigų analizė nėra šios konstitucinės justicijos bylos dalykas. Tačiau pabrėžtina, kad konstituciškai būtų nepagrįstas toks teisinis reguliavimas, kai mokslininkams ar tyrėjams, jeigu jie nori tęsti savo mokslinę veiklą arba siekti karjeros moksle (pavyzdžiui, eiti tam tikras pareigas mokslo ar studijų institucijoje), būtų nustatomos tokios su jų mokslinio tyrimo rezultatų skelbimu susijusios sąlygos, itin sunkiai įvykdomos dėl priežasčių, kurias pašalinti pačios Lietuvos valstybės (jos institucijų) galimybės yra menkos arba kurių pašalinti ji nemėgina. Šiame kontekste ypač pažymėtina, kad tai visų pirma pasakytina apie mokslininkus ir tyrėjus, kurių tyrimai (galintys būti ir labai aukšto mokslinio lygio) platesnės mokslo bendruomenės negali sudominti iš esmės dėl to, kad tiriamasis dalykas yra susijęs pirmiausia su šia šalimi – Lietuva. Formuojant ir vykdant valstybės mokslo politiką būtina rasti būdus, kaip, nenukrypstant nuo Konstitucijos, viena vertus, skatinti Lietuvos mokslo tarptautinę sklaidą ir deramą reprezentavimą pasaulyje, kita vertus, skatinti tokius mokslinius tyrimus, kurie yra svarbūs Lietuvai, net jeigu jie iš esmės negali labiau sudominti kitų kraštų mokslininkų ir tyrėjų, negali būti bent kiek plačiau paskleisti tarptautiniu mastu.

10. Teisės aktais gali būti nustatyti reikalavimai, kuriuos turi atitikti mokslininkai, siekiantys eiti tam tikras pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose. Yra galimi įvairūs tokių reikalavimų nustatymo būdai. Antai pagal Konstituciją nedraudžiama valstybės (jos institucijų) teisės aktais nustatyti tam tikrų bendrųjų minimalių reikalavimų, kuriuos turi įvykdyti mokslininkai, siekiantys eiti tam tikras pareigas minėtose institucijose. Konstitucija nedraudžia pasirinkti ir teisės aktuose įtvirtinti ir tokio minimalių reikalavimų nustatymo būdo, kai valstybės (jos institucijų) teisės aktais nustatomi tik pagrindiniai (bendresni) reikalavimai, kuriuos savo (t. y. lokaliuose) teisės aktuose detalizuoja ir sukonkretina valstybinės aukštosios mokyklos ir mokslo įstaigos.

Kaip savo aktuose ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu, jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu, tačiau tada, kai Konstitucija nereikalauja, kad tam tikri su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susiję santykiai būtų reguliuojami įstatymais, juos galima reguliuoti ir poįstatyminiais teisės aktais (*inter alia* žmogaus teisių įgyvendinimo procesinius (procedūrinius) santykius ir pan.). Antai kai kada poreikį įstatymų nustatytą teisinį reguliavimą detalizuoti ir sukonkretinti poįstatyminiuose teisės aktuose gali lemti būtinumas teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ar specialia (profesine) kompetencija (Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario

7 d. nutarimas). Tačiau (tai savo aktuose taip pat ne kartą yra pabrėžęs Konstitucinis Teismas) jokiais aplinkybėmis poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti asmens teisės atsiradimo sąlygų, riboti teisės apimties; poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti ir tokio su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytoju įstatyme.

Bendrujų minimalių reikalavimų mokslininkams, siekiantiems eiti tam tikras pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, nustatymas – tai žmogaus konstitucinės teisės laisvai pasirinkti darbą įgyvendinimo procedūros dalis. Iš Konstitucijos nekyla, kad tokie reikalavimai (ypač detalūs) būtų nustatomi būtent įstatymu, juolab kad tokia teisėkūra būtinai turi remtis specialiomis žiniomis ir specialia (profesine) kompetencija, todėl atitinkami santykiai gali būti reguliuojami ir poįstatyminiais aktais, *inter alia* Vyriausybės nutarimais, kurie, kaip minėta, negali prieštarauti įstatymams.

11. Pažymėtina, kad Vyriausybės diskreciją nustatyti bendruosius minimalius reikalavimus mokslininkams, siekiantiems eiti tam tikras pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, riboja Konstitucijos normos ir principai, *inter alia* konstitucinis teisinės valstybės principas ir iš jo kylantis bei su juo neatskiriamai susijęs konstitucinis proporcingumo principas, reikalaujantis, kad teisės aktais nustatytos ir taikomos priemonės būtų proporcingos siekiamam tikslui, neribotų asmens teisių labiau, negu būtina teisėtam ir visuotinai reikšmingam, konstituciškai pagrįstam tikslui pasiekti. Nustatant minėtus bendruosius minimalius reikalavimus būtina paisyti ir Konstitucijos 14 straipsnio, pagal kurį valstybinė kalba yra lietuvių kalba.

12. Minėta, kad šiuolaikinis mokslas yra internacionalus, kad jis jau seniai yra peržengęs valstybių sienas, kad tarptautinė mokslo sklaida, keitimasis mokslinė informacija, mokslinių tyrimų rezultatais yra esminė sėkmingos mokslo raidos kiekvienoje šalyje prielaida. Minėta ir tai, kad valstybei kyla labai svarbus uždavinys padėti Lietuvos mokslininkams ir mokslui kuo plačiau įsiliesti į tarptautinį mokslo procesą.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, kad Vyriausybė, nustatydamas bendruosius minimalius reikalavimus mokslininkams, siekiantiems eiti tam tikras pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, gali vadovautis nuostata, kad šie reikalavimai turi padėti gerinti skatinti Lietuvos mokslo kokybę ir skatinti tarptautinę sklaidą, neleisti jam užsisklęsti šalyje, izoliuotis nuo pasaulinių mokslo tendencijų, nesiorientuoti į pasaulinius mokslo standartus.

Jeigu Lietuvos mokslo tarptautinė sklaida nebūtų skatinama, ne tik atsirastų prielaidų

sulėtėti Lietuvos mokslo raidai, atsilikti nuo tarptautinių mokslo vystymosi tendencijų – Lietuvos mokslo izoliavimasis, mokslinių tyrimų rezultatų skelbimas tik Lietuvoje sudarytų prielaidas Lietuvos mokslui tapti provincialiam.

13. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad mokslas ir moksliniai tyrimai yra ypatinga žmogaus kūrybinės veiklos sritis, kad mokslo sritys ir kryptys yra labai įvairios, kiekviena jų turi savo specifiką. Antai fiziniai, biomedicinos ir technologijos mokslai, didelė dalis atliekamų jų tyrimų yra orientuoti į technologijų pažangą, technologiškai pritaikomus rezultatus, tuo tarpu humanitariniai ir socialiniai mokslai daugiausia yra orientuoti į konkrečios tautinės, kultūrinės ir politinės bendruomenės problemas, atskleidžia tos bendruomenės istorinę kaitą, viena svarbiausių jų funkcijų – ieškoti socialinių, politinių, moralinių, estetinių, kultūrinių ir kitokių prasmų, kurti ir perduoti bendrąsias vertybes, palaikyti visuomenės vertybinį, kultūrinį ir tautinį tapatumą. Ši mokslo sričių ir krypčių specifika lemia ir tarptautinės šių mokslų sričių ir krypčių rezultatų sklaidos specifiką, t. y. fiziniams, biomedicinos ir technologijos mokslams, atsižvelgiant į jų turinį ir užduotis, yra būdinga didesnė rezultatų sklaida, tuo tarpu humanitarinių ir socialinių mokslų tarptautinė sklaida paprastai yra sunkesnė *inter alia* dėl to, kad jų mokslinių tyrimų rezultatai (būtent dėl to, kad vykdo minėtą savo funkciją) dažnai skelbiami atitinkamos šalies oficialiąja (valstybine) kalba (Lietuvoje – lietuvių kalba), taip pat dėl to, kad šių mokslo sričių rezultatai dažnai nėra taip universalizuoti, kaip fizinių, biomedicinos ir technologijos mokslų, nes jie visų pirma yra aktualūs būtent tai tautinei, kultūrinei ir politinei bendruomenei.

Mokslo raidos nulemta didėjanti tam tikrų mokslo sričių ir krypčių specifika suponuoja diferencijuoto teisinio reguliavimo poreikį. Vadinasi, Vyriausybė, nustatydamas minimalius kvalifikacinius reikalavimus, kuriuos turi įvykdyti mokslininkai, kad galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, negali nustatyti visiškai vienodų reikalavimų visoms mokslo sritims ir kryptims; minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai ne tik gali, bet ir turi būti diferencijuojami atsižvelgiant į atitinkamų mokslo sričių ir krypčių specifiką, nulemiančią ir jų tarptautinės sklaidos didesnes ar mažesnes galimybes.

14. Tais atvejais, kai Konstitucija nereikalauja tam tikrų joje nurodytų santykių reguliuoti būtent įstatymu ir kai pagal Konstituciją tokių santykių reguliavimas nėra priskirtas kitų valstybės valdžią vykdančių institucijų, *inter alia* Vyriausybės, išimtinai kompetencijai, įstatymų leidėjas gali įstatyme nustatyti ir tai, kad tam tikrus santykius reguliuoja Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Lietuvos įstatymų leidyboje tokia teisėkūros praktika, kai įstatyme yra nustatoma, kad tam tikrus santykius reguliuoja Vyriausybė ar jos įgaliota institucija, yra gana plačiai paplitusi.

Jeigu įstatymų leidėjas įstatyme įtvirtina nuostatą, kad tam tikrus santykius „reguliuoja Vyriausybė ar jos įgaliota institucija“, ši nuostata reiškia, kad: Vyriausybė turi įgaliojimus įstatyme

nurodytus santykius reguliuoti pati arba savo nutarimu gali nustatyti, kokia institucija turi įgaliojimus (gali ir turi) reguliuoti įstatyme nurodytus santykius; Vyriausybė turi įgaliojimus dalį įstatyme nurodytų santykių reguliuoti pati, o kai kuriuos įstatyme *expressis verbis* nurodytus santykius bei santykius, kurie kyla iš įstatyme *expressis verbis* nurodytų santykių, gali įgaluoti reguliuoti kitą instituciją; Vyriausybė, įgaliodama kokią nors instituciją reguliuoti atitinkamus santykius, negali pavesti jai reguliuoti ir tokių santykių, kurie pagal Konstituciją ir įstatymus gali būti reguliuojami ne mažesnės galios negu Vyriausybės nutarimai teisės aktais.

Minėta teisėkūros praktika, jeigu yra paisoma valdžių padalijimo principo ir iš jo kylančių reikalavimų, *inter alia* reikalavimo nereguluoti tam tikrų santykių poįstatyminiais teisės aktais, jeigu pagal Konstituciją tokie santykiai gali būti reguliuojami tik įstatymu, jeigu paisoma draudimo perduoti kitoms institucijoms tuos įgaliojimus, kurie pagal Konstituciją yra išimtinė Vyriausybės kompetencija, jeigu paisoma draudimo perduoti kitoms institucijoms reguliuoti tokius santykius, kurie pagal Konstituciją ir įstatymus gali būti reguliuojami ne mažesnės negu Vyriausybės nutarimai galios teisės aktais, savaime nėra nesuderinama su Konstitucija. Tačiau šiame kontekste pažymėtina, kad iš konstitucinio teisinės valstybės principo kyla ir tai, kad jeigu įstatymų leidėjas įstatyme įtvirtina, kad tam tikrus santykius reguliuoja Vyriausybė ar jos įgaliota institucija, tai Vyriausybė, priimdama nutarimą, kuriuo tam tikrus santykius reguliuoti įgalioja atitinkamą instituciją, tuos santykius reguliuoti gali įgaluoti tik tokią instituciją, kuri vykdo tokias funkcijas ir (arba) turi tokius kitus įgaliojimus, kurie yra susiję su jai Vyriausybės nutarimu priskirtų santykių reguliavimu (yra artimi tam reguliavimui). Su Konstitucija nebūtų nesuderinamas ir toks teisinis reguliavimas, kai Vyriausybė, paisydama įstatymų nustatytų reikalavimų ir tvarkos, prireikus įsteigtą valstybės instituciją, kuriai pavestą reguliuoti įstatyme numatytus santykius, jeigu pagal įstatymą Vyriausybė ar jos įgaliota institucija turi įgaliojimus reguliuoti tokius santykius. Pažymėtina ir tai, kad jeigu įstatymų leidėjas įstatyme įtvirtina, kad tam tikrus santykius reguliuoja Vyriausybė ar jos įgaliota institucija ir jeigu tokį poįstatyminio santykių reguliavimo poreikį lemia būtinumas teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ar specialia (profesine) kompetencija, iš konstitucinio teisinės valstybės principo kyla ir tai, kad kai Vyriausybė priima nutarimą, kuriuo tam tikrus santykius reguliuoti įgalioja atitinkamą instituciją, tai turi būti tik tokia institucija, kuri turi tokią specialią (profesinę) kompetenciją, reikalingą jai Vyriausybės nutarimu priskirtiems santykiams reguliuoti.

15. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad konstitucinė mokslo ir mokslinių tyrimų laisvė, aukštųjų mokyklų autonomija, kiti konstituciniai imperatyvai suponuoja ir tai, kad Lietuvoje gali įsisteigti (gali būti įsteigta) atitinkama mokslo ir akademinė bendruomenei atstovaujanti institucija (ar institucijos), susidedanti iš mokslo bei akademinės bendruomenės išrinktų ar jos deleguotų mokslininkų.

Minėta, kad, esant būtinybei teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ar specialia (profesine) kompetencija, tam tikroje srityje įstatymų nustatytas teisinis reguliavimas gali būti detalizuojamas ir sukonkretinamas poįstatyminiuose teisės aktuose. Minėta ir tai, kad kai Vyriausybė priima nutarimą, kuriuo atitinkamą instituciją įgalioja reguliuoti tam tikrus santykius, tai turi būti tik tokia institucija, kuri turi tokią specialią (profesinę) kompetenciją, reikalingą jai Vyriausybės nutarimu priskirtiems santykiams reguliuoti.

Galima visiškai pagrįstai preziumuoti, kad tokia mokslo ir akademinėi bendruomenei atstovaujanti institucija (ar institucijos), susidedanti iš mokslo bei akademinės bendruomenės išrinktų ar jos deleguotų mokslininkų, laikytina būtent ta institucija, kuri turi specialią (profesinę) kompetenciją, reikalingą santykiams tokioje specifinėje žmogaus kūrybinės veiklos srityje kaip mokslas ir (arba) akademinė veikla reguliuoti, todėl jai įstatymu ar Vyriausybės nutarimu gali būti nustatyti įvairūs įgaliojimai reguliuoti atitinkamus su mokslu ir (arba) akademinė veikla susijusius santykius, *inter alia* įgaliojimai nustatyti tam tikrus reikalavimus, kuriuos turi įvykdyti mokslininkai, kad galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, taip pat įgaliojimai numatyti mokslo sritis ir kryptis, kur dėl jų specifikos kai kurie Vyriausybės nutarimu nustatyti reikalavimai gali būti taikomi skirtingai.

16. Pagal Konstitucijos 14 straipsnį valstybinė kalba yra lietuvių kalba. Pažymėtina, kad šis straipsnis yra Konstitucijos I skirsnyje, kurio nuostatomis, kaip įtvirtinančioms ypatingas konstitucines vertybes, yra nustatyta aukštesnio lygio konstitucinė apsauga – jos gali būti keičiamos tik referendumu (Konstitucijos 148 straipsnio 2 dalis). Lietuvių kalba yra ypatinga konstitucinė vertybė, ji yra lietuvių tautos etninio ir kultūrinio savitumo pagrindas, tautos tapatumo ir išlikimo garantija. Lietuvių kalba saugo tautos tapatumą, integruoja pilietinę tautą, užtikrina valstybės vientisumą ir jos nedalomumą, normalų valstybės ir savivaldos įstaigų veikimą. Valstybinė kalba – bendrinė lietuvių kalba – yra tautos suvereniteto įteisinimo ir oraus bendravimo su pasauliu priemonė. Lietuvių kalbos, kaip valstybinės kalbos statusas, reiškia, kad turi būti užtikrintas lietuvių kalbos funkcionavimas visose viešojo gyvenimo srityse.

Pažymėtina, kad Konstitucija ne tik nedraudžia, bet, priešingai, – ypač atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos narystę Europos Sąjungoje, – netgi skatina teisės aktais nustatyti ir tokius reikalavimus atitinkamoms pareigoms valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose eiti, kurie skatintų mokslininkus skelbti savo mokslo darbus ne tik lietuvių kalba, bet ir kitomis kalbomis, taip pat ir autoritetinguose, plačiosios mokslo visuomenės pripažįstamuose mokslo leidiniuose, leidžiamuose tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Mokslo darbų skelbimas užsienyje leidžiamuose mokslo leidiniuose, jų skelbimas įvairiomis užsienio kalbomis skatina Lietuvos mokslininkus nagrinėti ne tik Lietuvos

moksliui, bet ir visam šiuolaikiniam mokslui aktualias problemas, dalyvauti bendrame tarptautiniame mokslo kūrybos procese, įsitraukti į žinių ir idėjų apyvartą, ieškoti naujų ir originalių sprendimų, siekti savo mokslinių tyrimų pripažinimo ne tik Lietuvoje, bet ir tarptautiniu mastu.

17. Neabejotina, kad nustatant reikalavimus, kuriuos turi įvykdyti mokslininkas, kad galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, Vyriausybės nutarimais gali būti nustatytas ir toks reikalavimas, kad į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose galėtų pretenduoti toks mokslininkas, kuris yra paskelbęs reikšmingais pripažintų mokslo darbų. Vyriausybės nutarimais gali būti nustatytas ir toks reikalavimas, kad į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose galėtų pretenduoti tie mokslininkai, kurie yra paskelbę mokslo darbų tokiuose mokslo leidiniuose, kurie mokslo ir akademinės bendruomenės yra laikomi autoritetingais, tokiuose mokslo leidiniuose, kurie yra referuojami įvairiose tarptautinėse duomenų bazėse. Vien tai, kad mokslo darbai yra paskelbti leidiniuose, kurie mokslo ir akademinės bendruomenės yra pripažįstami autoritetingais, kurie yra referuojami įvairiose tarptautinėse duomenų bazėse, leidžia preziumuoti, kad tokie mokslo darbai yra reikšmingi.

Kartu pažymėtina, kad reikalavimai būti paskelbus tam tikrą kiekį mokslo darbų leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, negali būti suabsoliutinami. Mokslo darbų reikšmingumas turi būti vertinamas visų pirma pagal jų naujumą, originalumą, fundamentalumą, įtaką naujų mokslinių tyrimų sričių ir (arba) krypčių formavimui ir pan., o ne vien pagal tai, ar jie yra paskelbti tokiuose mokslo leidiniuose, kurie yra referuojami įvairiose tarptautinėse duomenų bazėse.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, jog vien tai, kad mokslo darbai nėra paskelbti leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, savaime nereiškia, kad tokie mokslo darbai yra nereikšmingi.

Vadinasi, jeigu teisės aktuose yra nustatoma, kad atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose gali eiti tie mokslininkai, kurie yra paskelbę mokslo darbų tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, toks reikalavimas negali būti suabsoliutintas, teisės aktuose kartu turi būti nustatyta ir alternatyva – kiti su mokslo darbų reikšmingumu susiję reikalavimai, kuriuos įvykdę mokslininkai galėtų eiti atitinkamas pareigas.

Pažymėtina, jog atsižvelgiant į tai, kad aptariamieji reikalavimai yra susiję su galimybe eiti atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo

institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, minėti alternatyvūs reikalavimai turėtų būti tokie, kurie užtikrintų, kad atitinkamas pareigas nurodytose institucijose galėtų eiti tik tie mokslininkai, kurie tikrai turi tam reikalingą kvalifikaciją. Svarbiausias kriterijus, liudijantis mokslininko kvalifikaciją, be abejo, yra jo paskelbtų mokslo darbų reikšmingumas, kuris negali būti nustatomas vien pagal tai, ar šie mokslo darbai yra paskelbti būtent tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse. Akivaizdu, kad tikrai reikšmingi mokslo darbai dažnai skelbiami ir tokiuose labai autoritetinguose, plačiosios mokslo visuomenės pripažįstamuose mokslo leidiniuose, kurie nėra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, be to, tikrai reikšmingi mokslo darbai dažnai skelbiami ir kitais būdais (pvz., išleidžiant reikšmingą monografiją ar kitą leidinį, įvairių autorių parengtų straipsnių, kuriuose nagrinėjamos reikšmingos problemos, rinkinius, ir kt.).

Pažymėtina ir tai, kad reikalavimų, kuriuos mokslininkai turi būti įvykdę, kad galėtų eiti atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, sistema negali būti tokia, kad lietuvių kalba būtų laikoma tokia, kuria skelbiami mokslo darbai būtų laikomi nevisaverčiais, antrarūšiais, nes tai iš esmės reikštų, jog nevisaverte, antrarūšė laikoma pati lietuvių kalba – ypatinga konstitucinė vertybė. Tai neatitiktų lietuvių kalbos, kaip valstybinės kalbos, konstitucinio statuso.

Kita vertus, tai, kad šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, jog reikalavimai būti paskelbus tam tikrą kiekį mokslo darbų leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, negali būti suabsoliutinami, nereiškia ir negali būti interpretuojami kaip savaime negatyvūs ir kad jais esą yra pažeidžiami mokslo ir mokslinių tyrimų laisvė, aukštųjų mokyklų autonomija, lietuvių kalbos, kaip valstybinės kalbos, statusas, kitos konstitucinės vertybės, kad tokie reikalavimai esą savaime nesuderinami su Konstitucija. Tokie reikalavimai, kaip minėta, gali būti nustatyti, tačiau jų negalima suabsoliutinti.

18. Mokslo sritys ir kryptys, taip pat ir humanitarinių bei socialinių mokslų, yra labai įvairios, jos turi savo specifiką. Humanitarinių ir socialinių mokslų specifika yra ypač ryški. Vien dėl to, kad, kaip minėta, humanitariniai ir socialiniai mokslai yra orientuoti į konkrečios bendruomenės tautines, kultūrinės ir politines problemas, kad jų mokslinių tyrimų rezultatai dažnai skelbiami atitinkamos šalies oficialiaja (valstybine) kalba (Lietuvoje – lietuvių kalba), taip pat dėl to, kad šių mokslų rezultatai dažnai nėra taip universalizuoti kaip fizinių, biomedicinos ir technologijos mokslų, kad šie rezultatai visų pirma yra aktualūs būtent tai tautinei, kultūrinei ir politinei bendruomenei, šių mokslų tarptautinės sklaidos galimybės, taip pat ir leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, neretai yra sunkesnės, ribotos.

Mokslo sričių ir krypčių specifika, ypač humanitarinių ir socialinių mokslų krypčių

specifika, lemianti ir tai, kad tokiose mokslo srityse ir kryptyse dirbančių mokslininkų galimybės skelbti mokslo darbus, mokslinių tyrimų rezultatus tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, neretai yra sunkesnės, ribotos, suponuoja būtinumą nustatyti diferencijuotą atitinkamų santykių teisinį reguliavimą. Toks diferencijuotas teisinis reguliavimas reiškia, kad reikalavimai, kuriuos turi įvykdyti mokslininkai, kad galėtų eiti atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, negali būti visiškai vienodi visų mokslo sričių ir krypčių mokslo darbų ir mokslinių tyrimų rezultatų skelbimui, taip pat ir tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, kad humanitariniams ir socialiniams mokslams minėtas diferencijuotas teisinis reguliavimas privalo būti taikomas.

Pažymėtina, jog Konstitucija nedraudžia įtvirtinti tokio teisinio reguliavimo, kad Vyriausybė, atsižvelgdama į mokslo sričių ir krypčių specifiką, taip pat į tai, kokios yra galimybės skelbti mokslo darbus, mokslinių tyrimų rezultatus leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, pati savo nutarimu nustatytą diferencijuotus minimalius reikalavimus, taikomus įvairioms mokslo sritims ar kryptims, kuriuos turi įvykdyti mokslininkai, kad galėtų eiti atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose. Minėta, kad vienas iš tokių reikalavimų gali būti ir reikalavimas būti paskelbus mokslo darbų tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, tačiau tokio reikalavimo, kaip minėta, negalima suabsoliutinti.

Kita vertus, atsižvelgiant į tai, kad nustatyti tas mokslo sritis ir kryptis, kuriose galimybės atliktų mokslinių tyrimų rezultatus skelbti leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, dėl tokių mokslo sričių ir krypčių specifikos yra sunkesnės, ribotos, dažnai būtina speciali (profesinė) kompetencija, Vyriausybės nutarimu gali būti įtvirtintas ir toks teisinis reguliavimas, kad nustatyti minėtas mokslo sritis ir kryptis, kuriose atitinkami reikalavimai gali būti taikomi skirtingai, galėtų šiame Konstitucinio Teismo nutarime minėta mokslo ir akademinė bendruomenei atstovaujanti, iš mokslo ir akademinės bendruomenės išrinktų ar jos deleguotų autoritetinių mokslininkų susidedanti institucija (ar institucijos).

19. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste ypač pabrėžtina, kad Vyriausybės nustatyti reikalavimai skelbti mokslo darbus tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, yra tik vienas iš Konstitucijos leidžiamų būdų kuriais gali būti siekiama skatinti Lietuvos mokslo sklaidą pasaulyje, Lietuvos mokslininkų dalyvavimą tarptautiniame mokslo kūrybos procese.

Šis būdas negali būti suabsoliutinamas. Jeigu jis pasirenkamas, teisės aktais gali ir turi būti įtvirtinti kiti būdai skatinti Lietuvos mokslo sklaidą pasaulyje. Pasirinkti ir nustatyti tokius būdus

yra atitinkamų teisėkūros subjektų kompetencija; šioje srityje jie turi plačią diskreciją.

20. Konstitucijos 42 straipsnio nuostata, kad mokslas ir tyrinėjimai yra laisvi, Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalies nuostata, kad aukštosios mokyklos turi autonomiją, konstituciniai atviros ir darnios visuomenės imperatyvai, kitos Konstitucijos nuostatos suponuoja ir tai, kad sprendžiant, ar įstatyme numatyta, jog turi būti nustatyta tvarka, pagal kurią patikrinama (įvertinama), ar mokslininko kvalifikacija yra tinkama, kad jis galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, ar tai nenumatyta, turi būti atidžiai įsiklausoma į mokslo ir akademinės bendruomenės, valstybinių ir kitų autoritetinių mokslo institucijų, vienijančių įvairių mokslo sričių mokslininkus, nuomonę. Tai nustatant svarbu įvertinti ir kitų šalių, ypač Europos Sąjungos valstybių narių, patirtį, jose vyraujančias tendencijas, taip pat tai, kiek ir kaip ta patirtis turi ir gali būti pritaikyta Lietuvoje. Kai yra sprendžiama, kokius reikalavimus turi atitikti mokslininkas, kad būtų galima konstatuoti, jog jo kvalifikacija yra tokia, kad jis gali pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, turi būti atidžiai įsiklausoma į valstybinių ir kitų autoritetinių mokslo institucijų, vienijančių įvairių mokslo sričių ir krypčių mokslininkus, nuomonę.

21. Įstatymų leidėjas įstatyme gali įtvirtinti, kad turi būti nustatyta tvarka, kurią taikant patikrinama (įvertinama), ar mokslininko kvalifikacija yra tokia, kad jis galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose. Tačiau iš Konstitucijos nekyla, kad minėti reikalavimai ir pati mokslininko kvalifikacijos patikrinimo tvarka turi būti įtvirtinta tik įstatymu. Tokių reikalavimų nustatymas, jeigu juos nustatant paisoma aptartų iš Konstitucijos kylančių imperatyvų, – tai iš esmės žmogaus teisės pretenduoti į tam tikras pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose įgyvendinimo procedūros dalis, todėl tokie santykiai gali būti reguliuojami ir Vyriausybės nutarimais – poįstatyminiais teisės aktais, taip pat, jeigu tokie įgaliojimai kyla iš įstatymų ir (arba) jais grindžiamų Vyriausybės nutarimų, poįstatyminiais teisės aktais, leidžiamais atitinkamos mokslo ir akademinės bendruomenei atstovaujančios, iš mokslo bei akademinės bendruomenės išrinktų ar jos deleguotų mokslininkų susidedančios institucijos (ar institucijų), turinčios ir specialią (profesinę) kompetenciją, reikalingą reguliuojant santykius mokslo ir (arba) (akademinės veiklos) srityje, ir jai įstatymu ar Vyriausybės nutarimu nustatytus įgaliojimus reguliuoti tam tikrus su mokslu ir (arba) akademinė veikla susijusius santykius.

22. Reguluojant šiuos santykius (kad ir kokiais teisės aktais jie būtų reguliuojami) būtina paisyti Konstitucijos normų ir principų, *inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo,

apimančio, be kita ko, teisinį tikrumą, teisinį aiškumą, teisinį saugumą, suponuojančio būtinumą užtikrinti teisėtų lūkesčių apsaugą.

IV

Dėl Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 962 „Dėl Habilitacijos tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos Habilitacijos tvarkos 3.1 punkto ta apimtimi, kuria nustatyta, kad ne mažiau kaip du moksliniai straipsniai būtų paskelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, atitikties Konstitucijos 14 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 962 „Dėl Habilitacijos tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Habilitacijos tvarka reglamentuoja, kaip nurodyta jos 1 punkte, procedūrą, kurią atlikus nustatoma, ar mokslininkas atitinka habilitacijai keliamus reikalavimus ir gali dalyvauti konkurse eiti profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas.

2. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad įsigaliojus Mokslo ir studijų įstatymui (2002 m. birželio 11 d. redakcija) Aukštojo mokslo įstatymo 28 ir 29 straipsniuose (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija) vartojama sąvoka „habilitacija“ – kadangi, kaip minėta, galima teigti, jog Vyriausybė turi nustatyti tvarką, pagal kurią suteikiamas habilituoto daktaro laipsnis, – tapo klaidinanti, visiškai netinkama apibūdinti mokslininko tinkamumo pretenduoti į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas patikrinimo procedūrai, t. y. tam institutui, kuriam apibūdinti ji yra vartojama, kad šiame kontekste ji yra ydinga, keistina.

Taigi ir šios sąvokos vartojimas atitinkamuose poįstatyminiuose teisės aktuose, taip pat ir Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarime Nr. 962 „Dėl Habilitacijos tvarkos patvirtinimo“ bei juo patvirtintoje Habilitacijos tvarkoje, taisytinai taip, kad jos pavadinimas atspindėtų atitinkamo instituto esmę, t. y. kad atitinkamos patikrinimo procedūros esmė yra mokslininko tinkamumo pretenduoti į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas patikrinimas.

3. Atsižvelgiant į tai, kad Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. 962 vadinasi „Dėl Habilitacijos tvarkos patvirtinimo“, o juo patvirtintas aktas – Habilitacijos tvarka, kurios nuostatų atitiktis Konstitucijai yra ginčijama, taip pat į tai, kad ginčijamose nuostatose yra vartojama būtent sąvoka „habilitacija“, šioje konstitucinės justicijos byloje tiriant ginčijamų Habilitacijos tvarkos nuostatų atitiktį Konstitucijai patogumo dėlei bus vartojama sąvoka „habilitacija“, nors ji, kaip minėta, yra klaidinanti, ydinga.

4. Habilitacijos tvarkos 3 punkte nustatyta:

„Habilitacijos siekiantis mokslininkas turi būti įvykdęs šiuos reikalavimus:

3.1. po to, kai jam suteikiamas daktaro laipsnis, yra paskelbęs ne mažiau kaip 15 mokslinių straipsnių recenzuojamuose periodiniuose mokslo leidiniuose. Jeigu mokslininkas ne mažiau kaip prieš metus iki prašymo atlikti habilitacijos procedūrą padavimo yra išleidęs ne mažiau kaip 10

autorinių lankų recenzuotą mokslinę monografiją ar yra ne mažiau kaip prieš metus išleistos kolektyvinės recenzuotos mokslinės monografijos, kurioje jo asmeninis indėlis sudaro ne mažiau kaip 10 autorinių lankų, bendraautoriumi, šios Habilitacijos tvarkos 7 punkte nurodytos komisijos sprendimu paskelbtų mokslinių straipsnių gali būti mažiau, bet ne mažiau kaip 8. Monografija turi būti platinama per knygynus ir atitikti švietimo ir mokslo ministro nustatytus reikalavimus. Abiem atvejais būtina, kad ne mažiau kaip 2 moksliniai straipsniai būtų skelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes. Iš mokslininko, atlikusio reikšmingų eksperimentinės plėtros darbų (parduotos licencijos, technologijos ir panašiai), atsižvelgiant į eksperimentinės plėtros darbų svarbą, šios Habilitacijos tvarkos 7 punkte nurodytos komisijos įvertintą universiteto senato ar mokslinių tyrimų įstaigos tarybos nustatyta tvarka, taip pat mokslininko, išleidusio vadovėlių aukštosioms mokykloms, šios Habilitacijos tvarkos 7 punkte nurodytos komisijos sprendimu gali būti reikalaujama mažiau mokslinių straipsnių, tačiau ne mažiau kaip 8, iš kurių bent vienas skelbtas leidinyje, įtrauktame į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes;

3.2. parengęs habilitacijos procedūrai teikiamų mokslo darbų apžvalgą (toliau vadinama – apžvalga), kurioje apibendrinamos pristatomos publikacijos ir apžvelgiami pagrindiniai darbų rodikliai. Apžvalgoje pateikiamas apibendrinamų mokslinių publikacijų sąrašas. Apžvalgos galima nerengti, jeigu šios Habilitacijos tvarkos 3.1 punkte nurodyta monografija atitinka šio punkto reikalavimus. Rekomenduojama apžvalgos apimtis – iki vieno autorinio lanko.“

5. Habilitacijos tvarkos 3.1 punkte yra nustatyti įvairūs reikalavimai, kuriuos turi atitikti mokslininkas, kad galėtų atlikti vadinamąją habilitacijos procedūrą, kurios metu patikrinama, ar jo kvalifikacija yra tokia, kad jis galėtų pretenduoti į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas.

Minėta, kad pareiškėjas ginčija tai, ar Habilitacijos tvarkos 3.1 punktas Konstitucijai neprieštarauja tik ta apimtimi, kuria nustatyta, kad ne mažiau kaip du moksliniai straipsniai būtų paskelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes; kitų šio punkto nuostatų atitikties Konstitucijai pareiškėjas neginčija.

6. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad formuojant ir vykdant valstybės mokslo politiką būtina rasti būdus, nenukrypstant nuo Konstitucijos, viena vertus, skatinti Lietuvos mokslo tarptautinę sklaidą ir deramą reprezentavimą pasaulyje, kita vertus, skatinti tokius mokslinius tyrimus, kurie yra svarbūs Lietuvai, net jeigu jie iš esmės negali labiau sudominti kitų kraštų mokslininkų ir tyrėjų, negali būti bent kiek plačiau paskleisti tarptautiniu mastu. Konstatuota ir tai, kad pagal Konstituciją nedraudžiama valstybės (jos institucijų) teisės aktais nustatyti tam tikrų bendrųjų minimalių reikalavimų, kuriuos turi įvykdyti mokslininkai, siekiantys eiti tam tikras pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose,

valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, kad vienas iš tokių reikalavimų gali būti ir reikalavimas būti paskelbus tam tikrą kiekį mokslo darbų tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad reikalavimų, kuriuos turi būti įvykdęs mokslininkas, kad galėtų pretenduoti į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas, sistema turi būti tokia, kad būtų galima įvertinti, ar mokslininko kvalifikacija tikrai yra tokia, kad jis yra pasirengęs eiti minėtas profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas. Vienas iš reikalavimų, kuriuos turi būti įvykdęs mokslininkas, gali būti ir reikalavimas būti paskelbus tam tikrą kiekį mokslo darbų tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse.

Tačiau dar kartą pažymėtina, kad teisės aktuose įtvirtinti reikalavimai, jog mokslininkas, pretenduojantis eiti tam tikras pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, turi būti paskelbęs tam tikrą kiekį mokslo darbų ir tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, negali būti suabsoliutinami. Minėti formalūs reikalavimai būti paskelbus tam tikrą kiekį mokslo darbų ir tokiuose mokslo leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, gali būti vieni iš ypač svarbių mokslo darbų reikšmingumo, taigi ir mokslininko kvalifikacijos vertinimo, kriterijų. Tačiau vien formalūs rodikliai, kaip antai: tam tikras kiekis paskelbtų mokslo darbų, jų skelbimas būtent tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, tam tikras laikotarpis, per kurį mokslo darbai turi būti paskelbti, ir kt., arba tokie formalūs reikalavimai, kaip tas, kad leidinys prieš jį paskelbiant būtų recenzuotas ir pan., ne visada leidžia atskleisti tikrąją mokslininko kvalifikaciją ir jo mokslo darbų vertę, reikšmingumą. Reikalavimų, kuriuos turi būti įvykdęs mokslininkas, kad galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, sistema turi būti tokia, kad apie mokslininko kvalifikaciją ir jo mokslinio darbo vertę, reikšmingumą būtų galima spręsti ne vien pagal jo paskelbtų mokslo darbų kiekį, taip pat ne vien pagal tai, per kokį laikotarpį šie mokslo darbai (mokslo straipsniai) yra paskelbti ir kokiuose mokslo leidiniuose (referuojamuose tarptautinėse duomenų bazėse ar tokiuose, kurie nėra jose referuojami) jie yra paskelbti, bet visų pirma pagal mokslininko paskelbtų mokslo darbų vertę, reikšmingumą, *inter alia* pagal jų naujumą, originalumą, fundamentalumą, įtaką naujoms mokslinių tyrimų sritims susiformuoti ir pan. Minėta, jog vien tai, kad mokslo darbai nėra paskelbti leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, savaime nereiškia, kad tokie mokslo darbai yra nereikšmingi. Mokslo darbų vertei, reikšmingumui, kokybei įvertinti nepakanka, kad jie atitiktų vien kokius nors nustatytus formalius skaidos, taip pat ir tarptautinės, reikalavimus, – tam visų pirma būtinas itin kvalifikuotas ir nešališkas mokslo darbų, taip pat ir jų,

kurie yra paskelbti leidiniuose, referuojamuose tarptautinėse duomenų bazėse, ekspertinis vertinimas. Kuriant mokslo darbų ekspertinio vertinimo sistemą turi būti atidžiai įsiklausoma į mokslo ir akademinės bendruomenės nuomonę; Konstitucija nedraudžia ir tokio teisinio reguliavimo, kad būtent mokslo ir akademinėi bendruomenei tikrai atstovaujanti, iš autoritetingų mokslininkų susidedanti institucija (ar institucijos) turėtų įgaliojimus pati nustatyti mokslo darbų ekspertinio vertinimo sistemas, įtvirtinti pagrindinius mokslo darbų vertinimo kriterijus, reguliuoti kitus su tuo susijusius svarbiausius santykius. Su Konstitucija nebūtų nesuderinamas ir toks teisinis reguliavimas, ypač atsižvelgiant į Konstitucijoje įtvirtintą aukštųjų mokyklų autonomijos principą, kad mokslininko kvalifikacijos vertinimo konkrečius kriterijus, atsižvelgdamos į minėtos mokslo ir akademinėi bendruomenei tikrai atstovaujančios, iš autoritetingų mokslininkų susidedančios institucijos (ar institucijų) nustatytus bendrus pagrindinius reikalavimus, galėtų nusistatyti pačios aukštosios mokyklos.

7. Pagal Habilitacijos tvarkos 1 punktą Habilitacijos tvarka reglamentuoja procedūrą, kurią atlikus nustatoma, ar mokslininkas atitinka habilitacijai keliamus reikalavimus ir gali dalyvauti konkurse eiti profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas. Minėta, kad Habilitacijos tvarka nereglamentuoja habilituoto daktaro mokslo laipsnio teikimo, kuris vykdomas kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Habilitacijos tvarkos 2 punkte nustatyta, kad „šioje Tvaroje habilitacija – pripažinimas, kad mokslininkas, įgijęs daktaro mokslo laipsnį, atliko mokslo ar studijų kryptiškai reikšmingų darbų, sugeba metodiškai nepriekaištingai viešai išdėstyti savo darbų rezultatus ir tos mokslo šakos (šakų) problemas, turi motyvuotą tolesnių mokslinių tyrimų programą ir taip pasirengęs eiti profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas“.

Taigi pagal Habilitacijos tvarkos 1 ir 2 punktus konkurse eiti profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali dalyvauti tie mokslininkai, kurie, atlikus habilitacijos procedūrą, yra pripažinti pasirengusiais eiti profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas.

8. Pagal Habilitacijos tvarkos 3 punktą habilitacijos gali siekti tik tie mokslininkai, kurie yra įvykdę šiame punkte (t. y. Habilitacijos tvarkos 3.1 ir 3.2 punktuose) nustatytus reikalavimus.

Pagal Habilitacijos tvarkos 3.1 punktą habilitacijos gali siekti mokslininkas, kuris po to, kai jam buvo suteiktas daktaro laipsnis, yra paskelbęs tam tikrą kiekį mokslinių straipsnių, *inter alia* ne mažiau kaip du mokslinius straipsnius, o šiame punkte aptartais atvejais – nors vieną straipsnį, leidinyje, įtrauktame į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes. Taigi pagal Habilitacijos tvarkos 3.1 punkto nuostatas mokslininkas, kuris nėra paskelbęs mokslinių straipsnių (straipsnio) leidinyje, įtrauktame į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, negali siekti habilitacijos. Negalėdamas siekti habilitacijos, mokslininkas kartu neturės teisės pretenduoti į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas.

9. Sprendžiant, ar Habilitacijos tvarkos 3.1 punktas ta apimtimi, kuria nustatyta, kad ne

mažiau kaip du moksliniai straipsniai būtų paskelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, neprieštarauja Konstitucijai, pažymėtina, kad Mokslinės informacijos institutas (angl. *Institute for Scientific Information, ISI*) yra Jungtinėse Amerikos Valstijose įsikūrusi privati įstaiga, teikianti mokamas paslaugas, susijusias su citavimo indeksais, mokslinių publikacijų vertinimais bei tokios informacijos paieška. Mokslinės informacijos institutas administruoja vieną iš tarptautiniu mastu plačiai pripažintų tarptautinių duomenų bazių, kurioje fiksuojami straipsniai iš tūkstančių mokslinių žurnalų kartu su cituojama literatūra. Leidiniai į šio instituto duomenų bazes įtraukiami pagal šio instituto oficialiame tinklalapyje paskelbtas taisykles, atsižvelgiant į daugybę kiekybinių ir kokybinių veiksnių, *inter alia* į tai, ar leidinyje skelbiamuose straipsniuose nagrinėjamos temos yra naujai atskleidžiamos, ar leidinys tikrai praturtins duomenų bazę, ar leidinyje skelbiami moksliniai straipsniai yra dažnai cituojami kituose leidiniuose ir kt.

Pažymėtina, kad Mokslinės informacijos instituto administruojama duomenų bazė – tai tik viena iš tarptautiniu mastu pripažintų tarptautinių duomenų bazių. Šiuo metu į ją daugiausia yra įtraukta anglų kalba leidžiamų leidinių. Iš šioje konstitucinės justicijos byloje esančios medžiagos matyti, kad į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazę šios konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo metu yra įtraukta tik 10 Lietuvos mokslinių žurnalų: *Acta Zoologica Lituanica, Baltic Astronomy, Baltic Forestry, Biologija, Ekologija, Geologija, Informatica, Problemos, Transformations in Business and Economics, Žuvininkystė Lietuvoje*. Vadinas, didelė dalis Lietuvos mokslo sričių ir krypčių visiškai neturi jas reprezentuojančių ir į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazę įtrauktų Lietuvoje leidžiamų mokslinių leidinių ar leidinių, kuriuose būtų galima mokslo darbus skelbti lietuvių kalba.

10. Habilitacijos tvarkos 3.1 punkto nuostatoje, ginčijamoje šioje konstitucinės justicijos byloje, įtvirtintas reikalavimas būti paskelbus ne mažiau kaip du mokslinius straipsnius, o šiame punkte aptartais atvejais – nors vieną straipsnį leidinyje, įtrauktame į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, yra vienodas visoms mokslo sritims ir kryptims, taigi ir humanitariniams ir socialiniams mokslams, kad ir kokia būtų jų specifika, *inter alia* susijusi su jų tarptautinės sklaidos galimybėmis. Pažymėtina, kad šis reikalavimas yra susijęs visų pirma su Lietuvos mokslo darbų tarptautine sklaida ir tik iš dalies – su jų reikšmingumu, kokybe. Nors mokslo darbų tarptautinės sklaidos ir reikšmingumo negalima priešpriešinti (minėta, kad tai, jog mokslo darbai yra paskelbti leidiniuose, kurie yra mokslo bendruomenės pripažįstami autoritetingais, kurie yra referuojami įvairiose tarptautinėse duomenų bazėse, leidžia preziumuoti, kad tokie mokslo darbai yra reikšmingi), šie dalykai neturėtų būti mechaniškai sutapatinami. Vien tai, kad mokslo darbai nėra paskelbti tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse (yra įtraukti į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes), savaime nereiškia, kad tokie mokslo darbai, ypač humanitarinių ir socialinių mokslų, yra nereikšmingi.

Reikšmingi mokslo darbai, kaip minėta, gali būti skelbiami ir tokiuose mokslo bendruomenės pripažįstamuose autoritetinguose mokslo leidiniuose, kurie nėra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, jie gali būti skelbiami ir kitais mokslo ir akademinės bendruomenės pripažįstamais būdais (pavyzdžiui, išleidžiant reikšmingą monografiją ar kitą leidinį, įvairių autorių parengtų straipsnių, kuriuose nagrinėjamos reikšmingos problemos, rinkinius ir kt.).

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad mokslo sričių ir krypčių specifika lemia ir jų tarptautinės sklaidos specifiką, kad humanitarinių ir socialinių mokslų sklaida yra sunkesnė, ribota *inter alia* dėl to, kad šie moksliniai tyrimai visų pirma svarbūs būtent Lietuvos visuomenei ir valstybei, Lietuvoje gyvenančios bendruomenės pažinimui, įvairių socialinių, politinių, moralinių, estetinių, kultūrinių ir kitokių prasmų paieškai, bendrųjų vertybių formavimui ir perdavimui, visuomenės vertybinio, kultūrinio ir tautinio tapatumo palaikymui, o jų rezultatai dažniausiai skelbiami būtent lietuvių kalba. Minėta ir tai, kad nustatant minimalius kvalifikacinius reikalavimus, kuriuos turi įvykdyti mokslininkai, kad galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, negali būti nustatyti visiškai vienodi reikalavimai visoms mokslo sritims ir kryptims, kad minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai ne tik gali, bet ir turi būti diferencijuojami atsižvelgiant į atitinkamų mokslo sričių ir krypčių specifiką, kuri suponuoja ir tai, kad galimybės jų rezultatus skelbti leidiniuose, referuojamuose tarptautinėse duomenų bazėse, neretai yra sunkesnės, ribotos.

Habilitacijos tvarkos 3.1 punkte įtvirtinus reikalavimą skelbti tam tikrą kiekį mokslinių straipsnių leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, kuris yra vienodai taikomas ir visoms mokslo sritims ir kryptims, taip pat ir humanitariniams ir socialiniams mokslams (juose dirbantiems mokslininkams), susidaro tokia teisinė situacija, kai nepaisoma atskirų mokslo sričių ir krypčių specifikos (taip pat ir humanitarinių ir socialinių mokslų specifikos), suponuojančios *inter alia* tai, kad galimybės jų rezultatus skelbti leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto duomenų bazėse, objektyviai yra sunkesnės, ribotos.

Pažymėtina ir tai, kad Habilitacijos tvarkos 3.1 punkte įtvirtinus reikalavimą habilitacijos siekiantiems mokslininkams būti paskelbus tam tikrą kiekį mokslinių straipsnių – ne mažiau kaip du mokslinius straipsnius, o nurodytame punkte aptartais atvejais – nors vieną straipsnį, leidinyje, įtrauktame į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, kartu yra nustatyta, kad sprendžiant, ar mokslininko kvalifikacija yra tokia, kad jis galėtų pretenduoti į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas, esminę reikšmę turi ne jo mokslo darbų vertė, reikšmingumas ir paskelbimas mokslo bendruomenės pripažįstamuose autoritetinguose mokslo leidiniuose (ar reikšmingų mokslo darbų paskelbimas kitais mokslo bendruomenės pripažintais būdais), o tai, ar

mokslo darbas paskelbtas būtent tokiaame leidinyje, kuris yra įtrauktas į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes. Nors, kaip minėta, tai, kad mokslo darbai yra paskelbti leidiniuose, kurie yra mokslo bendruomenės pripažįstami autoritetingais, kurie yra referuojami įvairiose tarptautinėse duomenų bazėse, leidžia preziumuoti, kad tokie mokslo darbai yra reikšmingi, negalima nepastebėti ir to, kad tokiu teisiniu reguliavimu yra nepagrįstai suabsoliutinamas vienas iš reikalavimų, kurie gali būti nustatyti teisės aktais ir kuriuos turi įvykdyti mokslininkas, siekiantis habilitacijos, t. y. reikalavimas būti paskelbus ne mažiau kaip du mokslinius straipsnius, o nurodytame punkte aptartais atvejais – nors vieną straipsnį, leidinyje, įtrauktame į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes. Toks reikalavimas vertintinas kaip neproporcingas siekiamam tikslui (tegu ir visuomeniškai reikšmingam) ir nesuderinamas su konstituciniu teisinės valstybės principu.

11. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus konstatuotina, kad Habilitacijos tvarkos 3.1 punktas ta apimtimi, kuria nustatyta, kad habilitacijos gali siekti tik tie mokslininkai, kurie ne mažiau kaip du mokslinius straipsnius, o nurodytame punkte aptartais atvejais – nors vieną straipsnį yra paskelbę leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, ir nenustačius, kad habilitacijos gali siekti ir tie mokslininkai, kurie tam tikrą nustatytą kiekį reikšmingų mokslinių straipsnių paskelbė leidiniuose, kurie yra referuojami kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, taip pat nenumačius, kad habilitacijos gali siekti ir tie mokslininkai, kurie paskelbė reikšmingų mokslo darbų mokslo bendruomenės pripažįstamuose autoritetinguose mokslo leidiniuose, kurie nėra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, arba šiuos reikšmingus mokslo darbus paskelbė kitais mokslo bendruomenės pripažįstamais būdais, prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui.

Tai reiškia, kad konstituciniam teisinės valstybės principui prieštarauja Habilitacijos tvarkos 3.1 punkto nuostata „abiem atvejais būtina, kad ne mažiau kaip 2 moksliniai straipsniai būtų skelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes“ ir nuostata „iš kurių bent vienas skelbtas leidinyje, įtrauktame į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes“.

12. Pažymėtina, kad šis antikonstitucingumo konstatavimas negali būti aiškinamas, esą Konstitucija apskritai draudžia nustatyti tokį reikalavimą, kad mokslininkas būtų paskelbęs tam tikrą kiekį mokslo darbų leidiniuose, kurie yra įtraukti į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, arba tokiuose mokslo leidiniuose, kurie yra referuojami įvairiose kitose tarptautinėse duomenų bazėse. Su Konstitucija yra nesuderinama ne tai, kad tokie reikalavimai yra nustatyti, o tai, kad jie, *inter alia* reikalavimas būti paskelbus tam tikrą kiekį mokslo straipsnių leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, yra akivaizdžiai pernelyg suabsoliutinti ir kad nustačius minėtą reikalavimą kartu nėra nustatyta alternatyvių reikalavimų, susijusių su mokslo darbų reikšmingumu, kuriuos įvykdę mokslininkai galėtų pretenduoti eiti atitinkamas pareigas.

13. Kartu atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad teisės aktuose įtvirtinant ir tokius reikalavimus, kad mokslininkas, pretenduojantis į tam tikras pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, turi būti paskelbęs tam tikrą kiekį mokslo darbų ir tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, taip pat ir leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, svarbu atsižvelgti ir į tai, kad pasaulyje yra daug įvairių tarptautinių duomenų bazių, kuriose referuojami įvairūs mokslo leidiniai. Taigi nustačius, kad mokslininkas, pretenduojantis į tam tikras pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, turi būti paskelbęs tam tikrą kiekį mokslo darbų ir tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, toks teisinis reguliavimas suponuoja *inter alia* tai, kad apsisprendžiant, kokios tarptautinės duomenų bazės yra laikomos pripažintomis Lietuvoje, turi būti atsižvelgiama į mokslo sričių ir krypčių, ypač į humanitarinių ir socialinių mokslų, specifiką, kuri lemia ir šiose mokslo srityse dirbančių mokslininkų mokslo darbų tarptautinės sklaidos sunkesnes ar net ribotas galimybes.

14. Pažymėtina ir tai, kad teisės aktuose įtvirtinus ir tokį reikalavimą, kad mokslininkas, pretenduojantis į tam tikras pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, turi būti paskelbęs tam tikrą kiekį (skaičių) mokslo darbų ir tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, kartu gali būti nustatytas ir toks teisinis reguliavimas, kad atitinkamos tarptautinės duomenų bazės, ypač humanitarinių ir socialinių mokslų, gali būti kuriamos ir Lietuvoje – humanitarinių ir socialinių mokslų srityse dirbančių mokslininkų moksliniai straipsniai, paskelbti tokiose duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose, galėtų būti laikomi tokiais straipsniais, kuriuos paskelbus būtų galima siekti eiti profesoriaus, vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas. Jeigu įtvirtinamas toks reikalavimas, Lietuvoje net turėtų būti skatinama kurti minėtas tarptautines duomenų bazes.

15. Pažymėtina, kad tarptautinių duomenų bazių, kurios laikomos pripažintomis Lietuvoje, sąrašas, kurį sudaro Lietuvos mokslo taryba, turi būti nuolat tikslinamas ir atnaujinamas. Patvirtinant tarptautinių duomenų bazių, kurios laikomos pripažintomis Lietuvoje, sąrašą, kartu turėtų būti nurodomas ir tose konkrečiose tarptautinėse duomenų bazėse (atitinkamu laikotarpiu) referuojamų leidinių sąrašas. Toks teisinis reguliavimas sudarytų galimybes mokslininkams, pretenduojantiems į tam tikras pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, iš anksto žinoti, kokie jų mokslo sritį ar kryptį reprezentuojantys leidiniai yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, kurios yra laikomos pripažintomis Lietuvoje; tai savo ruožtu skatintų

mokslininkus skelbti savo mokslo darbus būtent tokiuose leidiniuose, kuriuose skelbiami jų mokslo darbai būtų laikomi tenkinančiais teisės aktuose nustatytus reikalavimus, kad jie galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose.

16. Pabrėžtina ir tai, kad nustatant reikalavimus, kuriuos turi būti įvykdęs mokslininkas, kad galėtų eiti atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, negali būti nustatyta tokio teisinio reguliavimo, kad lietuvių kalba būtų laikoma tokia, kuria skelbiami mokslo darbai būtų laikomi nevisaverčiais, antrarūšiais, nes tai iš esmės reikštų, kad nevisaverte, antrarūšė laikoma pati lietuvių kalba – ypatinga konstitucinė vertybė. Tai neatitiktų lietuvių kalbos, kaip valstybinės kalbos, konstitucinio statuso.

17. Sprendžiant, ar Habilitacijos tvarkos 3.1 punkto ginčijama nuostata neprieštarauja Konstitucijos 14 straipsniui, pažymėtina, kad Habilitacijos tvarkos 3.1 punkto nuostatoje, jog ne mažiau kaip 2 moksliniai straipsniai turi būti paskelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazę, nei eksplicitiškai, nei implicitiškai nėra įtvirtintas formalus reikalavimas mokslinius straipsnius skelbti tik kuria nors užsienio kalba.

Be to, šiame punkte apskritai nėra nuostatų, kuriose būtų minima, kokia kalba turi būti skelbiami moksliniai straipsniai, taigi ginčijama Habilitacijos tvarkos 3.1 punkto nuostata nedraudžia jų skelbti bet kuria, taip pat ir lietuvių, kalba, tik svarbu, kad leidiniai, kuriuose yra skelbiami moksliniai straipsniai, būtų įtraukti į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes.

18. Kalba, kuria skelbiami moksliniai straipsniai, formaliai nėra lemiamas kriterijus atrenkant leidinius ir sprendžiant, ar leidinį įtraukti į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazę. Leidinio įtraukimą į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes bent formaliai lemia ne skelbiamų mokslinių straipsnių kalba, o mokslinių straipsnių, taigi ir leidinio, turinys, jo leidimo periodiškumas, jame paskelbtų mokslinių straipsnių citavimo duomenys ir kitos aplinkybės (nors tai, kad ši duomenų bazė yra administruojama Jungtinėse Amerikos Valstijose, nėra nereikšminga aplinkybė, dėl kurios anglų kalba leidžiamų leidinių galimybės būti įtrauktiems į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazę yra nepalyginti didesnės nei kitomis, net plačiai vartojamomis, kalbomis leidžiamų leidinių). Vien tai, kad leidiniai, kuriuose moksliniai straipsniai skelbiami lietuvių kalba, turi daug mažiau galimybių būti įtraukti į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazę, savaime nereiškia, kad Habilitacijos tvarkos 3.1 punktas ta apimtimi, kuria nustatyta, kad ne mažiau kaip 2 moksliniai straipsniai būtų paskelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, paneigia lietuvių kalbos, kaip valstybinės kalbos, konstitucinį statusą.

19. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Habilitacijos tvarkos

3.1 punktas ta apimtimi, kuria nustatyta, kad ne mažiau kaip 2 moksliniai straipsniai būtų paskelbti leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes, neprieštarauja Konstitucijos 14 straipsniui.

V

Dėl Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 906 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ išdėstytos naujos redakcijos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų aprašo, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos aprašo ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2.3.1 punkto, šiuo Vyriausybės nutarimu patvirtinto Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybių reikalavimų aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2, 2.5 punktų atitikties Konstitucijos 14 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punkte *inter alia* nustatyta, kad „institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinius reikalavimus, turi atsižvelgti į: 2.3.1. mokslinių straipsnių skelbimą leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba <...>“.

2. Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkte *inter alia* nustatyta, kad „institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašus, turi atsižvelgti į: <...> 2.2. mokslo straipsnius, paskelbtus periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose arba vienkartinuose mokslo leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba <...>“.

Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkte *inter alia* nustatyta, kad „institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašus, turi atsižvelgti į: <...> 2.5. mokslo konferencijų pranešimų medžiagą, mokslo recenzijas periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose arba vienkartinuose mokslo leidiniuose, išleistuose leidyklose, įregistruotose Tarptautinės ISBN agentūros Tarptautiniame ISBN leidėjų registre <...>, arba tarptautinėse duomenų bazėse

referuojamuose leidiniuose <...>“.

3. Atskleidžiant, koks teisinis reguliavimas yra nustatytas Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkte, šio punkto nuostatos negali būti aiškinamos atsietai nuo Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.1, 2.3 punktų, Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2, 3 punktų nuostatų, o atskleidžiant, koks teisinis reguliavimas yra nustatytas Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2, 2.5 punktuose, jų nuostatos negali būti aiškinamos atsietai nuo Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2, 3 punktų, Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.1, 2.3 punktų nuostatų.

4. Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 1.2 punktu yra patvirtintas Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybių reikalavimų aprašas.

5. Minėta, kad pagal Aukštojo mokslo įstatymo 28 straipsnio 1 dalį (2000 m. kovo 21 d. redakcija) yra šios aukštųjų mokyklų dėstytojų pareigybės: profesorius, docento, lektoriaus ir asistento. Nurodytos pareigybės yra skirtingos, vadinasi, ir kvalifikaciniai reikalavimai, keliami šioms skirtingoms pareigybėms, negali būti vienodi – jie gali ir turi būti skirtingi.

6. Minėta, kad pagal Aukštojo mokslo įstatymo 29 straipsnio 1 dalį (2005 m. birželio 30 d. redakcija) aukštosios mokyklos mokslo darbuotojai *inter alia* yra: mokslininkai, einantys vyriausiojo mokslo darbuotojo, vyresniojo mokslo darbuotojo, mokslo darbuotojo pareigas. Nurodytos pareigybės yra skirtingos, vadinasi, ir kvalifikaciniai reikalavimai, keliami šioms skirtingoms pareigybėms, negali būti vienodi – jie gali ir turi būti skirtingi.

7. Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punkte yra nustatyta, į ką turi atsižvelgti institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinius reikalavimus. Pagal Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punktą tai darydamos institucijos turi atsižvelgti į:

„2.3.1. mokslinių straipsnių skelbimą leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba;

2.3.2. bendrų su kitų valstybių studijų ir mokslo įstaigomis publikacijų rengimą;

2.3.3. monografijų, vadovėlių ir metodinių priemonių rašymą;

2.3.4. dalyvavimą tarptautinėse mokslinėse konferencijose;

2.3.5. eksperimentinės plėtros ir kitus taikomosios mokslinės veiklos darbus;

2.3.6. švietėjišką veiklą.“

Taigi pareiškėjo ginčijama Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m.

rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punkto nuostata „institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinius reikalavimus, turi atsižvelgti į: 2.3.1. mokslinių straipsnių skelbimą leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba <...>“ yra tik vienas iš reikalavimų, į kurį turi atsižvelgti institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinius reikalavimus.

8. Pagal Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.1 punktą valstybinės aukštosios mokyklos, valstybinių universitetų mokslo institutai, valstybės mokslo institutai ir valstybės mokslo įstaigos turi nustatyti mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių kvalifikacinius reikalavimus; pagal šio Vyriausybės nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 punktą šie reikalavimai negali būti žemesnio lygio už šiuo Vyriausybės nutarimu patvirtintą Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybių reikalavimų aprašą. Nurodytas teisinis reguliavimas reiškia, kad valstybinės aukštosios mokyklos, valstybinių universitetų mokslo institutai, valstybės mokslo institutai ir valstybės mokslo įstaigos gali nustatyti ir aukštesnius mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių kvalifikacinius reikalavimus, negu tie, kurie yra nustatyti Vyriausybės nutarimu.

9. Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkte yra nustatyta, į kokius reikalavimus turi atsižvelgti valstybinės mokslo ir studijų institucijos, nustatydamos mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybių privalomus minimalius kvalifikacinius reikalavimus. Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkte nustatyta:

„institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašus, turi atsižvelgti į:

2.1. reikšmingas mokslo monografijas, studijas, fundamentinius ir originaliuosius teorinius mokslo darbus (toliau vadinama – mokslo darbai);

2.2. mokslo straipsnius, paskelbtus periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose arba vienkartinuose mokslo leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba (toliau vadinama – tarptautinės duomenų bazės), leidiniuose (toliau vadinama – mokslo straipsniai);

2.3. reikšmingas mokslo šaltinių publikacijas ir mokslinio teksto vertimus (toliau vadinama – šaltinių publikacija);

2.4. reikšmingus taikomuosius mokslo leidinius, sudarytus mokslo darbus (toliau vadinama – taikomieji mokslo darbai);

2.5. mokslo konferencijų pranešimų medžiagą, mokslo recenzijas periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose arba vienkartinuose mokslo leidiniuose, išleistuose leidyklose, įregistruotose Tarptautinės ISBN agentūros Tarptautiniame ISBN leidėjų registre (toliau vadinama

– pripažintos leidyklos), arba tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose;

2.6. reikšmingus mokslo straipsnius, paskelbtus periodiniuose ir tęstiniuose leidiniuose arba vienkartinuose kultūros ir profesiniuose leidiniuose, išleistuose pripažintose leidyklose;

2.7. eksperimentinės plėtros ir kitus taikomosios mokslinės veiklos darbus;

2.8. dalyvavimą tarptautiniuose mokslo projektuose, tarptautinėse mokslinėse konferencijose ir mokslinėse stažuotėse;

2.9. parengtus vadovėlius ir metodines priemones;

2.10. dalyvavimą sėkmingai rengiant mokslo daktarus;

2.11. mokslo apžvalgas ir mokslo populiarinimo publikacijas, paskelbtas valstybine kalba, kitą švietėjišką veiklą.“

10. Palyginus Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punkte nustatytus reikalavimus su Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkte nustatytais reikalavimais matyti, kad Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkte nurodyti reikalavimai yra išdėstyti kitokia tekstine forma, negu reikalavimai, nurodyti Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punkte, tačiau, nepaisant tekstinės išraiškos skirtumų, Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punkte ir Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkte nustatytų reikalavimų turinys iš esmės yra tapatus.

11. Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3 punkte yra nustatyti minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai asmenims, siekiantiems dalyvauti konkurse eiti mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas. Šiems asmenims Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3 punkte yra nustatyti tokie kvalifikaciniai reikalavimai:

1) į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 962 „Dėl Habilitacijos tvarkos patvirtinimo“ nustatyta tvarka atliko habilitacijos procedūrą arba turi habilituoto daktaro mokslo laipsnį ir per pastaruosius 5 metus įvykdė bent vieną iš šių reikalavimų: paskelbė reikšmingą mokslo monografiją, studiją, fundamentinį ir originalų teorinį mokslo darbą, išleistą pripažintoje leidykloje; paskelbė mokslo straipsnių periodiniuose, tęstiniuose arba vienkartinuose tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose ir vadovavo sėkmingam mokslo daktarų parengimui arba parengė metodinių priemonių; paskelbė reikšmingą mokslo darbą ar vadovėlį aukštajai mokyklai ir bent vieną mokslo straipsnį periodiniame ar tęstiniame tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje; paskelbė reikšmingų mokslo šaltinių publikacijų arba atliko reikšmingų mokslo taikomųjų darbų ir paskelbė bent vieną mokslo straipsnį tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje;

2) į docento ar vyresniojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie

po daktaro laipsnio jiems suteikimo įvykdė bent vieną iš šių reikalavimų: paskelbė reikšmingą mokslo monografiją, studiją, fundamentinį ir originalų teorinį mokslo darbą, išleistą pripažintoje leidykloje; paskelbė mokslo straipsnių ir parengė metodinę priemonę; paskelbė mokslo darbą, vadovėlį ir mokslo straipsnį; paskelbė reikšmingų šaltinių publikacijų arba atliko reikšmingų mokslo taikomųjų darbų ir paskelbė bent vieną mokslo straipsnį;

3) į mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie po daktaro laipsnio jiems suteikimo paskelbė mokslo darbą arba pranešimą ar šaltinių publikaciją;

4) į kitų tyrėjų pareigas gali pretenduoti asmenys, kurie paskelbė mokslo darbą arba pranešimą ar šaltinių publikaciją arba atliko kitų reikšmingų mokslo tiriamųjų ar taikomųjų darbų;

5) į lektoriaus, asistento, jaunesniojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti asmenys, kurie turi ne žemesnį kaip magistro kvalifikacinį laipsnį ar jam prilygstantį aukštąjį išsilavinimą.

12. Iš Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3 punkto matyti, kad asmenims, siekiantiems eiti atitinkamas pareigas, yra nustatyti tam tikri, tik toms pareigoms skirti, kvalifikaciniai reikalavimai. Šie kvalifikaciniai reikalavimai nėra vienodi visoms pareigoms. Antai Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkte numatytas reikalavimas būti paskelbus mokslinių straipsnių leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba, pagal Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3 punktą yra taikomas tik asmenims, siekiantiems dalyvauti konkurse į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas ir nėra taikomas asmenims, siekiantiems dalyvauti konkurse į docento, vyresniojo mokslo darbuotojo, mokslo darbuotojo, kitų tyrėjų, lektoriaus, asistento ar jaunesniojo mokslo darbuotojo pareigas; Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 punkte numatytas reikalavimas būti paskelbus mokslo straipsnių periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba, pagal Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3 punktą yra taikomas tik asmenims, siekiantiems dalyvauti konkurse į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas, ir nėra taikomas asmenims, siekiantiems dalyvauti konkurse į docento, vyresniojo mokslo darbuotojo, mokslo darbuotojo, kitų tyrėjų, lektoriaus, asistento ar jaunesniojo mokslo darbuotojo pareigas.

13. Sistemiškai vertinant teisinį reguliavimą, nustatytą Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punkte, Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 ir 3 punktuose, konstatuotina, kad tiek Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punkte, tiek Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkte yra nustatytas ne reikalavimų, kurie visi turi būti būtinai vienodai taikomi kiekvienai valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių

humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybei, sąrašas, bet tik bendras tokių reikalavimų sąrašas.

Taigi ir pareiškėjo ginčijamuose Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkte, Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 ir 2.5 punktuose nustatyti reikalavimai nėra būtinai vienodai taikomi visoms valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybėms – minėtuose punktuose nustatyti reikalavimai taip pat yra bendro pobūdžio. Konkretūs reikalavimai kiekvienai mokslo darbuotojo, kito tyrėjo ir dėstytojo pareigybei, kaip minėta, yra nustatyti ne Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkte, ne Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 ir 2.5 punktuose, bet Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3 punkte. Skirtingoms valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybėms šie reikalavimai yra skirtingi.

Kitaip tariant, Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punkto ir Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkto nuostatos, kad institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinius reikalavimus, turi atsižvelgti į šiuose punktuose nurodytus reikalavimus, reiškia, kad institucijos, nustatydamos kvalifikacinius reikalavimus kiekvienai konkrečiai valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybei, turi atsižvelgti į tos konkrečios pareigybės paskirtį bei vietą bendroje pareigybių sistemoje ir iš Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3 punkte bei Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkte įtvirtintų reikalavimų sąrašo pasirinkti tokius kvalifikacinius reikalavimus, kurie yra būtini kiekvienai konkrečiai pareigybei. Tai darant privalu paisyti Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3 punkto reikalavimų. Minėta, kad pagal Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 punktą valstybinės mokslo ir studijų institucijos turi įgaliojimus nustatyti ir aukštesnius mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių kvalifikacinius reikalavimus, negu tie, kurie yra nustatyti Vyriausybės nutarimu.

14. Sprendžiant, ar pareiškėjo ginčijamos nuostatos neprieštarauja Konstitucijos 14 straipsniui, pagal kurį valstybinė kalba yra lietuvių kalba, esminę reikšmę turi tai, kad pareiškėjo ginčijamuose Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkte, Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 ir 2.5 punktų nuostatose nei eksplicitiškai, nei implicitiškai nėra įtvirtintas reikalavimas mokslinius straipsnius skelbti užsienio kalbomis; kad ginčijamose nuostatose apskritai nėra minima, kokia kalba turi būti skelbiami moksliniai straipsniai; kad pagal ginčijamas nuostatas moksliniai straipsniai gali būti skelbiami bet kuria kalba, taigi ir lietuvių kalba, tik svarbu, kad leidiniai, kuriuose yra skelbiami moksliniai

straipsniai, būtų referuojami Mokslinės informacijos instituto duomenų bazėse. Taigi nėra teisinio pagrindo konstatuoti, kad pareiškėjo ginčijamomis Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkto, Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 ir 2.5 punktų nuostatomis yra nepaisoma lietuvių kalbos, kaip valstybinės kalbos, konstitucinio statuso, kad tuo pažeidžiamas Konstitucijos 14 straipsnis.

15. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punktas, Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkto nuostatos „institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašus, turi atsižvelgti į: <...> 2.2. mokslo straipsnius, paskelbtus periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose arba vienkartinuose mokslo leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba <...>; <...> 2.5. mokslo konferencijų pranešimų medžiagą, mokslo recenzijas <...> tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose <...>“ neprieštarauja Konstitucijos 14 straipsniui.

16. Minėta, kad pareiškėjas abejoja, ar Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punktas ir Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 bei 2.5 punktai neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui.

Savo abejones dėl Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkto ir Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 bei 2.5 punktų atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui pareiškėjas grindžia tuo, kad:

– minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai, į kuriuos turi atsižvelgti institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinius reikalavimus, yra nustatyti Vyriausybės nutarimu, o ne įstatymu;

– ginčijamomis Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) nuostatomis Lietuvos mokslo tarybai yra numatyti įgaliojimai nustatyti pripažintų tarptautinių duomenų bazių sąrašą, prieš tai neįtvirtinus kriterijų, pagal kuriuos tai turi būti daroma, ir nenumačius, pasak pareiškėjo, įvykdymo terminų, t. y. šiomis nuostatomis Lietuvos mokslo tarybai yra nustatyti įgaliojimai jos pačios nuožiūra reguliuoti santykius, susijusius su žmogaus teise laisvai pasirinkti tam tikrą darbą, išleidžiant savo teisės aktus – dar žemesnės teisinės galios aktus, negu Vyriausybės aktai;

– Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkte ir Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 punkte vartojamos formuluotės „leidiniai, referuojami Mokslinės informacijos instituto <...> duomenų bazėse“, „leidiniai, referuojami <...> kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse“ bei Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.5 punkte vartojama formuluotė „tarptautinėse duomenų bazėse referuojami leidiniai“, pareiškėjo nuomone, suteikia teisę Lietuvos mokslo tarybai savo nuožiūra detalizuoti kai

kurias iš tokių formuluočių (pavyzdžiui, formuluotę „kitas pripažintas duomenų bazes“), ir dėl to gali atsirasti teisinis netikrumas, nes mokslininkams, dėstytojams ar jais tapti siekiantiems asmenims neaišku, kokioje valstybėje ir kokia kalba leidžiamas tradiciškai prestižiniu laikomas (tėstinis) socialinių ar humanitarinių mokslų darbų leidinys yra ar bus įtrauktas į tarptautinę duomenų bazę.

17. Minėta, kad Konstitucija nedraudžia teisės aktais nustatyti tam tikrų bendrųjų minimalių kvalifikacinių reikalavimų, kuriuos turi įvykdyti mokslininkai, kad galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose; kad bendrieji minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai, kuriuos turi įvykdyti mokslininkai, kad galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, yra žmogaus teisės laisvai pasirinkti darbą, taigi ir atitinkamas pareigas, įgyvendinimo procedūros dalis ir kad iš Konstitucijos nekyla, kad tokie santykiai būtų reguliuojami būtent įstatymu, kad tokie santykiai gali būti reguliuojami ir Vyriausybės nutarimais – poįstatyminiais teisės aktais. Minėta ir tai, kad Vyriausybės įgaliojimai nustatyti bendruosius minimalius reikalavimus, kuriuos turi įvykdyti mokslininkai, kad galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, gali kilti iš įstatymo.

18. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota, kad Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) preambulėje *inter alia* nurodyta, kad šis Vyriausybės nutarimas buvo priimtas vadovaujantis Aukštojo mokslo įstatymo 27 straipsnio 3 dalimi (2005 m. birželio 30 d. redakcija), kurioje nustatyta, kad „minimalius kvalifikacinius dėstytojų ir mokslo darbuotojų <...> pareigybių reikalavimus <...> nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija“, 28 straipsnio 3 dalimi (2001 m. gruodžio 21 d. redakcija), pagal kurią profesoriaus pareigas gali eiti mokslininkas, jeigu jis atitinka profesoriaus pareigų reikalavimus ir yra įvykdęs habilitacijai keliamus reikalavimus, kurios tvarką nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos ir Aukštojo mokslo tarybos siūlymus; Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) buvo priimtas taip pat vadovaujantis Mokslo ir studijų įstatymo 33 straipsnio 1 dalimi (2005 m. birželio 30 d. redakcija), kurioje nustatyta, kad „minimalius kvalifikacinius tyrėjų <...> pareigybių reikalavimus <...> nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija“.

Taigi nėra pagrindo teigti, kad tam tikri bendrieji minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai, kuriuos turi įvykdyti mokslininkai, kad galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose

ir valstybės mokslo įstaigose, turi būti nustatomi būtent įstatymu, kad tokių reikalavimų negalima nustatyti Vyriausybės nutarimu. Taip pat nėra pagrindo teigti, kad Vyriausybė, išleisdama 2001 m. liepos 11 d. nutarimą Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija), kurio 2.3.1 punkto atitiktį konstituciniam teisinės valstybės principui ginčija pareiškėjas, taip pat šiuo nutarimu patvirtindama Aprašą (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija), kurio 2.2 ir 2.5 punktų atitiktį konstituciniam teisinės valstybės principui ginčija pareiškėjas, negalėjo to padaryti pagal Konstituciją, ar kad Vyriausybė, išleisdama minėtą nutarimą, viršijo jai Aukštojo mokslo ir Mokslo ir studijų įstatymuose įtvirtintus įgaliojimus nustatyti minimalius kvalifikacinius pareigybių reikalavimus.

19. Minėta, kad tais atvejais, kai Konstitucija nereikalauja, kad tam tikri Konstitucijoje nurodyti santykiai būtų reguliuojami būtent įstatymu, ir kai pagal Konstituciją tokių santykių reguliavimas nėra priskirtas Vyriausybės išimtinai kompetencijai, įstatymų leidėjas gali įstatyme nustatyti ir tai, kad tam tikrus santykius reguliuoja Vyriausybė ar jos įgaliota institucija; kad nuostata „reguliuoja Vyriausybė ar jos įgaliota institucija“ reiškia, jog Vyriausybė įstatyme nurodytus santykius turi teisę (gali ir turi) reguliuoti pati arba savo nutarimu gali nustatyti, kokia institucija turi įgaliojimus (gali ir turi) reguliuoti įstatyme nurodytus santykius; kad ši nuostata reiškia ir tai, kad Vyriausybė turi teisę (gali ir turi) dalį įstatyme nurodytų santykių reguliuoti pati, o kai kuriuos įstatyme *expressis verbis* nurodytus santykius bei santykius, kurie kyla iš įstatyme *expressis verbis* nurodytų santykių (sudaro dalį įstatyme *expressis verbis* nurodytų santykių), reguliuoti gali įgalioti kitą instituciją; kad Vyriausybė, įgaliodama kokią nors instituciją reguliuoti atitinkamus santykius, negali pavesti jai reguliuoti ir tokių santykių, kurie gali būti reguliuojami ne žemesnės galios teisės aktais negu Vyriausybės nutarimai.

20. Pagal Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punktą „institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašus, turi atsižvelgti į: <...> 2.5. mokslo konferencijų pranešimų medžiagą, mokslo recenzijas <...> tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose <...>“. Atskleidžiant, kokios tarptautinės duomenų bazės yra minimos Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.5 punkte, šio punkto nuostatos negali būti aiškinamos atsietai nuo Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkto ir Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 punkto nuostatų, iš kurių matyti, kad Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.5 punkte minimos tarptautinės duomenų bazės – tai Mokslinės informacijos instituto duomenų bazės ir kitos pripažintos tarptautinės duomenų bazės, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba.

21. Sprendžiant, ar Lietuvos mokslo taryba gali turėti įgaliojimus sudaryti sąrašą pripažintų tarptautinių duomenų bazių, kuriose referuojamuose leidiniuose paskelbti mokslo straipsniai yra laikomi tokiais, į kuriuos atsižvelgiama vertinant mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų kvalifikaciją, visų pirma pabrėžtina tai, kad Lietuvoje pripažintų tarptautinių duomenų bazių sąrašas

negali būti nesudarytas, nes būtinumas sudaryti minėtą pripažintų tarptautinių duomenų bazių sąrašą kyla iš Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkte įtvirtinto reikalavimo, kad institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinius reikalavimus, turi atsižvelgti į mokslo straipsnių skelbimą būtent tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse. Akivaizdu, kad, įtvirtinus reikalavimą, jog institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinius reikalavimus, turi atsižvelgti į mokslo straipsnių skelbimą būtent tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, teisės aktais turi būti nustatyta ir tai, kokios tarptautinės duomenų bazės Lietuvoje yra laikomos pripažintomis. Nurodymas, kokios tarptautinės duomenų bazės Lietuvoje yra laikomos pripažintomis, nėra naujo reikalavimo, kurį turi būti įvykdę mokslininkai, kad galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas mokslo ir studijų institucijose, nustatymas. Tai yra tik Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkte įtvirtinto reikalavimo atsižvelgti į mokslo straipsnių skelbimą būtent tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami pripažintuose tarptautinėse duomenų bazėse, įgyvendinimas.

Svarbu ir tai, kad, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, konstitucinė mokslo ir mokslinių tyrimų laisvė, aukštųjų mokyklų autonomija, kiti konstituciniai imperatyvai suponuoja ir tai, kad Lietuvoje gali būti tam tikra mokslo ir akademinė bendruomenei atstovaujanti institucija (ar institucijos), susidedanti iš mokslo bei akademinės bendruomenės išrinktų arba jos deleguotų mokslininkų. Tokia Lietuvos mokslo ir akademinė bendruomenei atstovaujanti institucija šiuo metu yra Lietuvos mokslo taryba, kuri apibendrintai yra apibrėžta kaip Seimo ir Vyriausybės patarėja bei vykdo mokslinio eksperto funkcijas mokslo, studijų ir eksperimentinės plėtros politikos klausimais (Mokslo ir studijų įstatymo 11 straipsnis (2002 m. birželio 11 d. redakcija)).

Minėta, kad esant būtinybei teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ar specialia (profesine) kompetencija tam tikroje srityje įstatymų nustatytas teisinis reguliavimas gali būti detalizuojamas ir sukonkretinamas poįstatyminiuose teisės aktuose, kad tokiu atveju Vyriausybė, priimdama nutarimą, kuriuo tam tikrus santykius reguliuoti įgalioja atitinkamą instituciją, tuos santykius reguliuoti gali įgalioti tik tokią instituciją, kuri turi tokią specialią (profesinę) kompetenciją, reikalingą jai Vyriausybės nutarimu priskirtiems santykiams reguliuoti.

Nėra teisinio pagrindo teigti, kad Lietuvos mokslo taryba, kuri susideda iš autoritetinių mokslininkų, ir yra Seimo bei Vyriausybės patarėja ir atlieka mokslinio eksperto funkcijas mokslo, studijų ir eksperimentinės plėtros politikos klausimais, neturi specialios (profesinės) kompetencijos, kuri reikalinga santykiams tokioje specifinėje žmogaus kūrybinės veiklos – mokslo ir akademinės veiklos – srityje reguliuoti. Tai, kad Lietuvos mokslo taryba yra „Seimo bei Vyriausybės patarėja ir atlieka mokslinio eksperto funkcijas mokslo, studijų ir eksperimentinės plėtros politikos

klausimais“, suponuoja, kad Lietuvos mokslo tarybai įstatymu arba Vyriausybės nutarimu gali būti nustatyti įvairūs įgaliojimai reguliuoti atitinkamus santykius mokslo srityje, *inter alia* įgaliojimai nustatyti tam tikrus reikalavimus, kuriuos mokslininkas turi įvykdyti, kad galėtų pretenduoti į atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose. Lietuvos mokslo tarybai Vyriausybės nutarimu taip pat gali būti nustatyti įgaliojimai numatyti tas mokslo sritis ir kryptis, kuriose, – atsižvelgiant į jų specifiką, taip pat ir į tai, kad, kaip minėta, jų galimybės mokslinių tyrimų rezultatus skelbti tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, taip pat ir Mokslinės informacijos instituto duomenų bazėse, neretai yra sunkesnės, ribotos, – kai kurie reikalavimai, nustatyti Vyriausybės nutarimu, gali būti taikomi nevienodai. Lietuvos mokslo tarybai Vyriausybės nutarimu taip pat gali būti įtvirtinti įgaliojimai nustatyti sąrašą tarptautinių duomenų bazių, kurios Lietuvoje laikomos pripažintomis.

22. Atsižvelgiant į nurodytus argumentus nėra pagrindo teigti, kad Lietuvos mokslo tarybai Vyriausybės nutarimu negali būti nustatyti įgaliojimai sudaryti sąrašą tarptautinių duomenų bazių, kurios Lietuvoje laikomos pripažintomis.

23. Minėta, kad pareiškėjas abejoja, ar Vyriausybės nutarimu Lietuvos mokslo tarybai gali būti pavedama nustatyti pripažintų tarptautinių duomenų bazių sąrašą, prieš tai neįtvirtinus kriterijų, pagal kuriuos tai turi būti daroma.

23.1. Pažymėtina, kad mokslo srityje yra įvairių tarptautinių duomenų bazių, kaip antai: viso teksto ir bibliografinių, universalių ir šakinių (teminių), mokamų ir laisvos prieigos. Tarptautines duomenų bazes tvarko įvairūs subjektai, atliekantys tam tikrą mokslo leidinių (juose skelbiamų straipsnių) atranką. Tarptautinėse duomenų bazėse gali būti referuojami patys įvairiausi mokslo leidiniai.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad sprendžiant, kokias tarptautines duomenų bazes priskirti prie Lietuvoje pripažintų tarptautinių duomenų bazių, t. y. tokių bazių, į kuriose referuojamuose leidiniuose paskelbtus mokslinius straipsnius yra atsižvelgiama sprendžiant, ar mokslininko kvalifikacija yra tokia, kad jis galėtų eiti atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, reikia atlikti įvairių egzistuojančių tarptautinių duomenų bazių įvertinimą. Atliekant tokį įvertinimą, turi būti remiamasi tam tikrais vertinimo (atrankos) kriterijais.

Akivaizdu, kad nustatant kriterijus, pagal kuriuos yra vertinama, ar kurią nors tarptautinę duomenų bazę priskirti prie tokių bazių, į kuriose referuojamuose leidiniuose paskelbtus mokslinius straipsnius yra atsižvelgiama sprendžiant, ar mokslininko kvalifikacija yra tokia, kad jis galėtų eiti atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo

institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, yra būtinos tam tikros specialios žinios, tam tikra mokslinė kvalifikacija, būtina speciali (profesinė) kompetencija.

23.2. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad nėra pagrindo teigti, kad Lietuvos mokslo tarybai Vyriausybės nutarimu negali būti nustatyti įgaliojimai sudaryti sąrašą tarptautinių duomenų bazių, kurios Lietuvoje laikomos pripažintomis.

Pažymėtina, kad Vyriausybės nutarime įtvirtinta nuostata, kad pripažintų tarptautinių duomenų bazių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba, suponuoja ir tokį implicitinį teisinį reguliavimą, kad Lietuvos mokslo taryba turi įgaliojimus pati nustatyti vertinimo (atrankos) kriterijus, kuriais vadovaudamasi ji tam tikrą tarptautinę duomenų bazę priskiria prie vadinamųjų pripažintų tarptautinių duomenų bazių, t. y. tokių bazių, į kuriose referuojamuose leidiniuose paskelbtus mokslinius straipsnius yra atsižvelgiama sprendžiant, ar mokslininko kvalifikacija yra tokia, kad jis galėtų eiti atitinkamas pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, galėtų siekti habilitacijos.

23.3. Taigi, Vyriausybei nustačius tokį teisinį reguliavimą, kad vertinant mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų kvalifikaciją yra atsižvelgiama būtent į tai, ar moksliniai straipsniai yra paskelbti tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, ir įtvirtinus nuostatą, kad pripažintų tarptautinių duomenų bazių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba, tokių tarptautinių duomenų bazių vertinimo (atrankos) kriterijus nebūtinai turi nustatyti pati Vyriausybė. Kriterijus, kuriais vadovaujantis tarptautinės bazės yra priskiriamos pripažintoms tarptautinėms bazėms, gali nustatyti ir pati Lietuvos mokslo taryba, atsižvelgdama į įvairių mokslo ir studijų institucijų, taip pat atskirų mokslo sričių mokslininkus vienijančių asociacijų siūlymus.

24. Minėta, kad Mokslinės informacijos institutas yra privati įstaiga, teikianti mokamas paslaugas, susijusias su citavimo indeksais, mokslinių publikacijų vertinimais bei tokios informacijos paieška. Mokslinės informacijos institutas administruoja vieną iš tarptautiniu mastu pripažintų tarptautinių duomenų bazių, kurioje fiksuojami straipsniai iš tūkstančių mokslinių žurnalų kartu su cituojama literatūra. Leidiniai į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazę įtraukiami pagal šio instituto oficialiame tinklalapyje paskelbtas taisykles, atsižvelgiant į daugybę kiekybinių ir kokybinių veiksnių, *inter alia* į tai, ar leidinyje skelbiamuose straipsniuose nagrinėjamos temos yra naujai atskleidžiamos, ar leidinys tikrai praturtins duomenų bazę, ar leidinyje skelbiami mokslo straipsniai yra dažnai cituojami kituose leidiniuose ir kt.

Lietuvos mokslo taryba 2005 m. gruodžio 19 d. priėmė nutarimą Nr. VI-24 „Dėl tarptautinių duomenų bazių sąrašo“, kuriuo nustatė tarptautinių duomenų bazių, kuriose referuojamų leidinių moksliniai straipsniai gali būti pripažįstami tinkamais vertinant mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir

dėstytojų kvalifikaciją, sąrašą. Šis tarptautinių duomenų bazių sąrašas buvo papildytas Lietuvos mokslo tarybos 2006 m. balandžio 24 d. nutarimu Nr. VI-30 „Dėl Tarptautinių duomenų bazių sąrašo papildymo“.

Sprendžiant, ar Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 ir Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 bei 2.5 punktai neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui tuo aspektu, kad juose įtvirtintos formuluotės „leidiniai, referuojami Mokslinės informacijos instituto <...> duomenų bazėse“, „leidiniai, referuojami <...> kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse“, „tarptautinėse duomenų bazėse referuojami leidiniai“ kelia, kaip teigia pareiškėjas, teisinį netikrumą, nes mokslininkams, dėstytojams ar jais tapti siekiantiems asmenims neaišku, kokioje valstybėje ir kokia kalba leidžiamas tradiciškai prestižiniu laikomas (tęstinis) socialinių ar humanitarinių mokslų darbų leidinys yra ar bus įtrauktas į tarptautinę duomenų bazę, svarbi aplinkybė yra tai, kad Lietuvos mokslo taryba, sudariusi pripažintų tarptautinių duomenų bazių sąrašą, skelbia šį sąrašą „Valstybės žiniuose“. Antai Lietuvos mokslo tarybos 2005 m. gruodžio 19 d. nutarimas Nr. VI-24 „Dėl tarptautinių duomenų bazių“ yra paskelbtas 2005 m. gruodžio 31 d. „Valstybės žiniuose“ (Žin., 2005, Nr. 153-5669), Lietuvos mokslo tarybos 2006 m. balandžio 24 d. nutarimas Nr. VI-30 „Dėl tarptautinių duomenų bazių sąrašo papildymo“ paskelbtas 2006 m. gegužės 18 d. „Valstybės žiniuose“ (Žin., 2006, Nr. 56-2017). Vadinas, tarptautinių duomenų bazių sąrašas yra viešas, jis visuotinai laisvai prieinamas.

25. Atsižvelgiant į nurodytus argumentus, nėra pagrindo teigti, kad Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punkte, Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 punkte vartojamų formuluočių „leidiniai, referuojami Mokslinės informacijos instituto <...> duomenų bazėse“, „leidiniai, referuojami <...> kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse“ ir Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.5 punkte vartojamos formuluotės „tarptautinėse duomenų bazėse referuojami leidiniai“ turinys nėra pakankamai aiškiai apibrėžtas.

Todėl Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.3.1 punktas ir Aprašo 2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2.2 bei 2.5 punktai šiuo aspektu neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui. Kartu darytina išvada, kad konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkto nuostatos „institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašus, turi atsižvelgti į: <...> 2.2. mokslo straipsnius, paskelbtus periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose arba vienkartinuose mokslo leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba <...>; <...> 2.5. mokslo konferencijų pranešimų medžiagą, mokslo recenzijas <...> tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose <...>“.

VI

Dėl Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 906 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ išdėstytos naujos redakcijos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų aprašo, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos aprašo ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybių reikalavimų aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4 punktų atitikties Konstitucijos 14 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3 punkte nustatyta:

„Nustatomi šie minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai asmenims, siekiantiems dalyvauti konkurse eiti mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas:

3.1. į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 962 „Dėl Habilitacijos tvarkos patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 73-3396) nustatyta tvarka atliko habilitacijos procedūrą arba turi habilituoto daktaro mokslo laipsnį ir per pastaruosius 5 metus įvykdė bent vieną iš šių reikalavimų:

3.1.1. paskelbė reikšmingą mokslo monografiją, studiją, fundamentinį ir originalų teorinį mokslo darbą, išleistą pripažintoje leidykloje;

3.1.2. paskelbė mokslo straipsnių periodiniuose, tęstiniuose arba vienkartinuose tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose ir vadovavo sėkmingam mokslo daktarų parengimui arba parengė metodinių priemonių;

3.1.3. paskelbė reikšmingą mokslo darbą ar vadovėlį aukštajai mokyklai ir bent vieną mokslo straipsnį periodiniame ar tęstiniame tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje;

3.1.4. paskelbė reikšmingų mokslo šaltinių publikacijų arba atliko reikšmingų mokslo taikomųjų darbų ir paskelbė bent vieną mokslo straipsnį tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje;

3.2. į docento ar vyresniojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie po daktaro laipsnio jiems suteikimo įvykdė bent vieną iš šių reikalavimų:

3.2.1. paskelbė reikšmingą mokslo monografiją, studiją, fundamentinį ir originalų teorinį mokslo darbą, išleistą pripažintoje leidykloje;

3.2.2. paskelbė mokslo straipsnių ir parengė metodinę priemonę;

3.2.3. paskelbė mokslo darbą, vadovėlį ir mokslo straipsnį;

3.2.4. paskelbė reikšmingų šaltinių publikacijų arba atliko reikšmingų mokslo taikomųjų darbų ir paskelbė bent vieną mokslo straipsnį;

3.3. į mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie po daktaro laipsnio jiems suteikimo paskelbė mokslo darbą arba pranešimą ar šaltinių publikaciją;

3.4. į kitų tyrėjų pareigas gali pretenduoti asmenys, kurie paskelbė mokslo darbą arba pranešimą ar šaltinių publikaciją arba atliko kitų reikšmingų mokslo tiriamųjų ar taikomųjų darbų;

3.5. asmenys, pretenduojantys į lektoriaus, asistento, jaunesniojo mokslo darbuotojo pareigas, turi turėti ne žemesnį kaip magistro kvalifikacinį laipsnį ar jam prilygstantį aukštąjį išsilavinimą. Šie asmenys atestuojami remiantis institucijos senato (akademinės tarybos arba tarybos) nustatytais reikalavimais.“

2. Iš pareiškėjo prašymo matyti, kad šioje konstitucinės justicijos byloje prašoma iširti, ar Konstitucijai neprieštaruja Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1 punkto nuostatos, kad į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie atliko habilitacijos procedūrą arba turi habilituoto daktaro mokslo laipsnį ir per pastaruosius 5 metus įvykdė bent vieną iš šių reikalavimų: „3.1.2. paskelbė mokslo straipsnių periodiniuose, tęstiniuose arba vienkartinuose tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose <...>“; „3.1.3. paskelbė <...> ir bent vieną mokslo straipsnį periodiniame ar tęstiniame tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje“; „3.1.4. <...> ir paskelbė bent vieną mokslo straipsnį tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje“.

3. Minėta, kad nurodytą Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1 punkto nuostatą atitiktį Konstitucijai prašoma iširti tuo aspektu, kad juose įtvirtinus, jog į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti tik tie mokslininkai, kurie yra paskelbę mokslo straipsnių būtent tokiuose leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, yra pažeidžiamas lietuvių kalbos, kaip valstybinės kalbos, konstitucinis statusas.

4. Sprendžiant, ar pareiškėjo ginčijamos Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1 punkto nuostatos, kad į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie atliko habilitacijos procedūrą arba turi habilituoto daktaro mokslo laipsnį ir per pastaruosius 5 metus įvykdė bent vieną iš šių reikalavimų: „3.1.2. paskelbė mokslo straipsnių periodiniuose, tęstiniuose arba vienkartinuose tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose

leidiniuose <...>“; „3.1.3. paskelbė <...> ir bent vieną mokslo straipsnį periodiniame ar tęstiniame tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje“; „3.1.4. <...> ir paskelbė bent vieną mokslo straipsnį tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje“, neprieštarauja Konstitucijai, esminę reikšmę turi tai, kad pagal Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1 punktą, mokslininkui, kuris yra atlikęs habilitacijos procedūrą arba turi habilituoto daktaro laipsnį, siekiančiam profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigų, nėra būtina įvykdyti visų Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1 punkte nurodytų reikalavimų. Pagal Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1 punktą mokslininkas, nustatyta tvarka atlikęs habilitacijos procedūrą arba turintis habilituoto daktaro mokslo laipsnį, gali pretenduoti į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas, jeigu jis per pastaruosius 5 metus yra įvykdęs bent vieną iš 3.1 punkte įtvirtintų reikalavimų. Vienas iš Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1 punkte įtvirtintų reikalavimų yra toks: būti paskelbusiam „reikšmingą mokslo monografiją, studiją, fundamentinį ir originalų teorinį mokslo darbą, išleistą pripažintoje leidykloje“ (Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1.1 punktas). Taigi pagal Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1.1 punktą į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti ir tie mokslininkai, kurie yra paskelbę lietuvių ar kuria nors kita kalba parašytą ir Lietuvoje ar kurioje nors užsienio valstybėje išleistą reikšmingą mokslo monografiją, studiją, fundamentinį ir originalų teorinį mokslo darbą; toks darbas, kaip minėta, turi būti išleistas pripažintoje leidykloje.

5. Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1.2, 3.1.3 ir 3.1.4 punktuose nustatytas teisinis reguliavimas, vertinamas kartu su Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) visame 3 punkte ir Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1.1 punkte nustatytu teisiniu reguliavimu, neužkerta kelio į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas pretenduoti ir tiems mokslininkams, kurie nėra paskelbę mokslo straipsnių tokiuose mokslo leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse.

Svarbu ir tai, kad Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4 punktų nuostatose nėra įtvirtinta, kad mokslo straipsniai leidiniuose, kurie yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, turi būti skelbiami būtent kuria nors užsienio, o ne lietuvių kalba. Reikalavimo, neleidžiančio mokslinių straipsnių skelbti lietuvių kalba, nei Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1 punkto ginčijamose nuostatose, nei kitose Aprašo nuostatose nėra. Vien tai, kad mokslinių straipsnių skelbimas leidiniuose lietuvių kalba gali apsunkinti, o neretai ir apsunkina galimybes tokius leidinius referuoti tarptautinėse duomenų bazėse, savaime negali būti pakankamas pagrindas konstatuoti, kad taip yra nepaisoma lietuvių kalbos, kaip valstybinės kalbos, statuso.

6. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1 punkto nuostatos, kad į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie atliko habilitacijos procedūrą arba turi habilituoto daktaro mokslo

laipsnį ir per pastaruosius 5 metus įvykdė bent vieną iš šių reikalavimų: „3.1.2. paskelbė mokslo straipsnių periodiniuose, tęstiniuose arba vienkartinuose tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose <...>“; „3.1.3. paskelbė <...> ir bent vieną mokslo straipsnį periodiniame ar tęstiniame tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje“; „3.1.4. <...> ir paskelbė bent vieną mokslo straipsnį tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje“, neprieštarauja Konstitucijos 14 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 906 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2005, Nr. 102-3786) išdėstytos naujos redakcijos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų aprašo, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos aprašo ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2.3.1 punktas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 906 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2005, Nr. 102-3786) išdėstytos naujos redakcijos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų aprašo, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos aprašo ir Pedagoginių vardų

suteikimo universitetuose tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybių reikalavimų aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 2 punkto nuostatos „institucijos, nustatydamos pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašus, turi atsižvelgti į: <...> 2.2. mokslo straipsnius, paskelbtus periodiniuose ir tęstiniuose mokslo leidiniuose arba vienkartinuose mokslo leidiniuose, referuojamuose Mokslinės informacijos instituto ir kitose pripažintose tarptautinėse duomenų bazėse, kurių sąrašą sudaro Lietuvos mokslo taryba <...>; <...> 2.5. mokslo konferencijų pranešimų medžiagą, mokslo recenzijas <...> tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose <...>“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 906 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2005, Nr. 102-3786) išdėstytos naujos redakcijos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 899 „Dėl Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų aprašo, Konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos aprašo ir Pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų, dirbančių humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, pareigybių reikalavimų aprašo (2005 m. rugpjūčio 18 d. redakcija) 3.1 punkto nuostatos, kad į profesoriaus ar vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie atliko habilitacijos procedūrą arba turi habilituoto daktaro mokslo laipsnį ir per pastaruosius 5 metus įvykdė bent vieną iš šių reikalavimų: „3.1.2. paskelbė mokslo straipsnių periodiniuose, tęstiniuose arba vienkartinuose tarptautinėse duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose <...>“; „3.1.3. paskelbė <...> ir bent vieną mokslo straipsnį periodiniame ar tęstiniame tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje“; „3.1.4. <...> ir paskelbė bent vieną mokslo straipsnį tarptautinėse duomenų bazėse referuojamame leidinyje“, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

4. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 962 „Dėl Habilitacijos tvarkos patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 73-3396) patvirtintos Habilitacijos tvarkos 3.1 punkto nuostata „abiem atvejais būtina, kad ne mažiau kaip 2 moksliniai straipsniai būtų skelbti

leidiniuose, įtrauktuose į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes“ ir nuostata „iš kurių bent vienas skelbtas leidinyje, įtrauktame į Mokslinės informacijos instituto duomenų bazes“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius

Egidijus Kūris

Kęstutis Lapinskas

Zenonas Namavičius

Ramutė Ruškytė

Vytautas Sinkevičius

Stasys Stačiokas

Romualdas Kęstutis Urbaitis